

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Avla ... Thesavrorvm Dei In Passione D. N. Iesv Christi
Effusorum ad Resvrrrectionem Mvltorum**

Eyschen, Georg von

Coloniae, 1657

Caput XXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45549

T.

AVLA III.

DISCVRSVVM ET EXHORTA-
TIONVM IN SINGVLAS SENTENTIAS
PASSIONIS D. N. I. Christi
Secundum Lucam

CAPUT XXII.

S. I. Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha. v. l.

Vt rationabiliter loquar, & intelligar, oportet hoc loco exponi quid sint dies Azymorum & festus dies Azymorum & Pascha. ita enim exigit Sacer scriptor, qui inter historicos sacros, est maximè historicus. Dico igitur duce scriptura Sacrà & Doctoribus, quod Christianus homo, audiens Pascha & illi affines titulos, debeat cogitare Duplex esse Pascha, vnum Figurans, quod est Veteris Legis proprium & Iudæorum; alterum figuratum, quod est Nouæ Legis proprium & Christianorum. Hæc vtraque Paschata aiunt Doctores in eo conuenire, quod vtraque significant liberationem quandam Hominum insignem & valde dignam memoriâ, adornatam à Deo, sed cum eo discrimine, quod Iudæorum Pascha significauerit Historicè seu literaliter, liberationem quandam corporalem hominum ex seruitute graui Hominum, nempe Ægyptiorum, Christianorum vero Pascha significet literaliter quandam liberationem hominum ex seruitute grauissima peccati, diaboli, & mortis æternæ. Quemadmodum vero significatione differunt, ita quoque cæremonijs differre necessarium erat, ne figura cum figurato confunderetur. Ecce pono differentias ytriusque Paschatis in cæremonijs, Pascha
A igitur

igitur Iudæorum primigenium fuit institutum à Deo fere bis mille annis ante Pascha Christianum, in Ægypto per Moylen, qui iussit vt populi, sub Ægyptijs durissime afflicti, patres seu capita familiarum, qui tunc adhuc Iure Naturali sacerdotes erant, decima die mensis primi tollerent agnum per familias & domos suas, iuxta numerum qui sufficere possint ad eum agni totius eumque non habentem maculum, & masculum, & anniculum; Item iuxta eundem ritum tollerent etiam Hædum, alium tamen ob finem ab agno diuersum, 2. Istum agnum & concomitanter hædum debebant iidem seruare ad quartam decimam diem eiusdem primi mensis, 3. Decima quarta die mensis primi debebat agnum immolare omnis multitudo filiorum Israel, nempe Sacerdotes seu Patres familiarum personaliter ceremonias immolantium exercendo, cæteri ministrando adessendo, consentiendoque tanquam Laici, 4. & quidem illa agni dicti immolatio debebat fieri ad vespeream, id est post meridiem, nam Pomeridianum tempus in sc. Sac. dicitur vespere, vt ante meridianum dicitur mane, 5. de sanguine agniam immolati, debebant sumere aliquid & ponere super vtrumque postem & super liminaria domuum, in quibus eum essent comesturi. Carnes vero agni eiusdem non truncati vel pedibus, vel capite, vel alio membro, imo ne quidem euiscerati, sed integrè assati non cocti, neque crudi, debebant comedere sequenti nocte, cum lactucis agrestibus & panibus Azymis. 6. Non debebat ex eodem agno sic præparato, aliquid seruari in sequens mane, sed quod comestum non fuisset, oportebat igne absumi, & hoc modo ossa & viscera absumebantur. 7. Debebant autem comedentes agnum his vti ceremonijs, nempe renes suos accingere, & calceamenta pedibus indita gestare, & baculos manibus tenere, & festinanter comedere. His ceremonijs peractis liberavit Deus per Moylen Israelitas eadem nocte ex seruitute Ægypti dura 430. annorum, vti sac. ser. fufe exponit.

Atque hoc fuit primigenium seu Proto-pascha Iudæorum, post quod secuta sunt paschata alia singulis annis, quæ deuteropaschata seu derivata seu orta ex primo appellare licebit, & ista erant merè memorialia istius, quod recensui, primogenij paschatis, in quibus aliqui ritus, in primogenio usurpati, fuerunt immutati, iuxta discretionem sanam. nimirum 1. *Locus*, qui deinde non fuit Ægyptus, sed Terra in qua erant Israelitæ; 2. *Sacerdotes* immolatores erant Leuitæ, nam primis familiæ cuiusque capitibus statim 1. anno Exodi seu liberationis ex Ægypto, inter Iudæos, abrogatum est Sacerdotium & datum solis Filijs Leui. 3. *Hædus* in Ægypto iussus absumi cum agno, deinceps non fuit assumptus in deuteropaschate Iudæorum, vt patet ex Iosepho Iudæo & alijs, quia iste assumptus erat in proto-paschate.

paschate Iudæorum pro significanda aliqua re, quæ erat futurâ in primogenio Paschate Christianorum, nempe Barabbas vti S. August. insinuat. non autem in deuteropaschate eorundem, in quo nullus Barabbas corporaliter inducitur, pro agno dimitendus. 4. Sanguinis agnini aspersio in superliminibus & postibus ædium, in qua erat comedendus agnus, ommissa fuit in deuteropaschate Iudæorum, quia sacerdotio translato à patribus familiarum, ad solam familiam Leui, contracto, in angustiam non poterat fieri per totam Iudæam, maxime post Templum vnicum sacrificijs Iudaicis constitutum. Et hoc est & differentia, quod Agnus Protopaschatis Iudaici sit immolatus in ædibus singulis Israelitarum, sufficientium ad absumendum agnum (nam ubi non erat numerus personarum sufficiens ad hoc, coniungenda erat familia vicina contiguarum ædium, uti eadem scr. S. nos docet) & deuteropaschatum agnus Iudaicus immolabatur solus apud Tabernaculum, vel Templum in quo tabernaculum Domini servabatur, ut patet ex Iosepho Iudæo, & S. scr. locis aliquot. Vnde nec alibi comedebatur agnus idem, quam in loco tabernaculi seu Templi, cæteræ protopaschatis Iudæorum cæremoniæ, in deuteropaschate eorundem retineri commode potuerunt, & vti apparet retentæ fuerunt, quoniam significabant aliquid, quod etiamnum præclare in deuteropaschate Christianorum observatur.

In eorum vero locum, quæ de protopaschate Iudæorum ommissa vel mutata fuerunt, aliæ subrogatæ sunt cæremoniæ, adhibendæ in deuteropaschate eorundem, quæ in protopaschate non fuerunt adhibitæ, sunt autem istæ. 1. Ut Fermentum exterminaretur de cunctis finibus Iudaicarum habitationum, ante 14. diem mensis primi ad immolandum agnum: deputati, vel saltem ipsa 14. die, ita ut ad vesperam eius non amplius reperiretur fermentum in domibus Iudæorum moraliter, quomodo panis esse & reperiri in domibus solet. nam si alicubi sub scamno vel in muris antro lateret fermentum, id sane contra legem non erat, nisi scrupulosa explicatione. 2. In deuteropaschate Iudæorum oportebat azyma comedere à vespera 14. diei mensis primi, vsque ad diem eiusdem mensis XXI. ad vesperam quod etsi casu factum fuerit etiam in protopaschate, non tamen tunc præcepto factum fuit, ut sc. sac. insinuat, sed mero casu orta, ex festinatione, quæ impediuit fermentationem.

Atque hinc ortum est, quod paschale tempus apud Iudæos, dictum sit sæpe dies Azymorum, nempe septem dies, quorum talis cum Mense primo, seu mense Nouorum erat apud Iudæos dispositio vti tabella adiuncta

PASSIO D. N. SECUNDUM LUCAM

* ostendit, in qua stellæ noctis tempus denotant, alba vero spatia cum mensuris dierum mensis lucem.

X	Mensis. Assumptio Agni qualificati.	Fer. IX.
XI	Mensis. Custodia agni assumpti	Fer. III.
XII	Custodia eiusdem	Fer. IV. Christus in Domo Simonis Leprosi Concilium de occidendo Christo, non in die festo, quod mutatum est, ope proditoris.
XIII	Custodia eiusdem	Ultima cæna Christi. Feria V.
XIV	Immolatio Agni Paschalis. Dies Azymorum.	Passio Christi. Feria VI. 25. Mart.
XV	1. Dies sollemnissime festus Azymorum.	Quies corporis Christi in sepulchro. Sabbato. 26. Mart.
XVI	2. Dies Azymorum	Resurrectio Domini, & Apparitiones. VI. Die Dominica. 27. Martij.
XVII	3. Dies Azymorum	
XVIII	4. Dies Azymorum	
XIX	5. Dies Azymorum	
XX	6. Dies Azymorum	
XXI	7. Dies Azymorum sollemnis festus.	
XXII		

In hac tabella etiam tempus Passionis Dominicæ annotavi, ut figuræ cum figura compositum illustrius appareret. Ex his apparet tertia cæremonia in deuteropaschate Iudaico obseruata, quæ abfuit à primogenio, quoniam dies xv. Mensis seu primus Azymorum & eorundem vltimus seu

XI. mensis Novorum erant solennes & festi, ita ut omnes opus in eis esse illicitum, quod licuerat tamen in protopaschate eorundem, cum 15. mensis exeuntes ex Aegypto, omnia sua & portauerint & egerint. Iudæi: tam explicui Pascha Iudæorum proprium, quod magis ignotum est Christianis, & unâ explicui verba Evangelistæ Tertij, dicentis quod *appropinquauerit dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha*, nempe xv. dies mensis primi; qui & ipse est primus Azymorum dies. Sed non dixi quantum appropinquauerit mentiamur hoc ex circumstantijs, quas Evangelistæ suggerunt. Hoc modo: Christus aiebat, scitis quia post biduum pascha fiet, quando concilium inibant Ierosolymis principes de ipso occidendo; Matth. 26: v. 3. & 4. Marci 14. 2. ergo xii. die mensis primi feria 1v. initum est id concilium, & illud dictum est à Domino. In illo autem concilio conclusum fuit, quod Christus tunc imminente festo non esset occidendus, ob tumultum, ut ijdem testantur, sed cito mutatum est hoc, Iuda se offerente ad prodicionem eiusdem ut etiam insinuant & Marthæ, & Marcus. Tantum ergo appropinquauerat dies festus Paschæ, seu Azymorum, quantum à die festo aberat Iudæi offensa & oblatio prodicionis facta principibus. nam ab ea incipit hic S. Lucas passionem. Hæc vero oblatio accidit eadem feria 4. sero, vel feria 5. mane, ob sequelam historiarum; ergo ita appropinquauerat dies festus Azymorum, ut biduo distaret, quod & cæteri Evangelistæ priores expresserant.

Deus meus, agnosco miram inter tuos Evangelistas concordiam, in magna discordia. Musicam quandam nouam quatuor uocum mihi uideris dedisse Ecclesie tuæ in 4. Euangelijs, quæ ita consonant, ut humano ingenio tam discorditer concors historia scribi non posset. Laudo te Deus meus, & benedico spiritum tuum, quo dictante isti scripserunt mirabilia dictamina tua. Impleuisti, quod promisisti, spiritus paraclæti suggerere uobis omnia quæcumque dixerō uobis.

S. 2. *Et querabant Principes Sacerdotes & Scriba, quomodo ipsum interficerent. v. 2.*

Si quis præcedenti §. legerit promissionem meam, quod uellem esse explicare Pascha Christianum, & scandalizetur, quod non uideat exsolutionem meam, attendat modicum, iam Pascha Christianum explicare aggredior. Christus D. N. agnus est, ut nouimus, iste ante vi. dies Paschæ uenit Bethaniam Ioan. 12. & in crastinum turba ei Ierosolymam uenienti obitiam iuit & recepit eum cum Osanna ibidem. v. 12. Ibi assumptus est Agnus immaculatus, & seqq. diebus mansit tum Bethania tum Ierosolyma & obleruabatur ab inimicis & amicis, ut patet ex Euangelistis, Ecce eius custodia

dia ad xiv. diem mensis, quo immolatus est & crucifixus ad vesperam à meridie scilicet feriaz vi. usque ad horam 9, qua mortuus est. Ecce immolatio per Sacerdotes Leuiticos, & de sanguine eius tincti sunt postes & superliminare, ostij S. Crucis, literaliter, & mystico sextu Ecclesia quæ in cælo & quæ in terra, & infra terram est; & comestus est pridie quam pateretur cum capite & intestinis, totus videlicet in Eucharistia feria v. assus igne zeli & caritatis, prout explicabo tota hac aula tertia. Atque hoc est protopascha Christianum, ex quo deuteropascha, memoriale primitiui enatum est, quod quotannis obseruat Ecclesia prima Luna verni temporis, qua etiam celebratum fuit Pascha typicum Moysis. Vide quomodo iam præstiterim ne verbum meum esset vacuum. Sed hoc generatim ita dictum sit, in specie nunc singula expendamus. ordientes ab eo quod Principes Sacerdotum & Scribæ quærebant, quomodo Iesum interficerent: non erat apud hos quæretæ, *An esset interficiendus?* Nimirum hoc in eis liberum & vecors arbitrium iam concluderat, suadente Inuidia, liuore, ambitione, cæcitate cordis, solum occupabatur Intellectus in quæstione *quomodo interficeretur commedi ad inuidia propositum.*

O Prauitas cordis humani ! Tu quæris quomodo rem sibi propositam exequaris, & non magis & prius an debeas agere? an expediat? an fas sit? itane obliuisceris supra te esse cælum, & cæli Dominum? sed frustra surdo cantatur, frustra cæco lucerna adfertur. Horreo profundum cordium humanorum, Deus miserere, succurre. *Abyslus abyssum inuocat,* quando homo talia notat.

§. 3. Timebunt vero plebem. v. 2.

Quare? Ne contradiceret actibus eorum & conatibus resisteret, eo quod opera & actus Christi probaret & doctrinam acceptaret, & miracula illius ex Deo esse agnosceret, & Dei filium esse iudicaret, ut iam Regem Iudæorum proclamasset, inter festinum Osanna, & *Benedictus qui venit in nomine Domini?* Imo timebant, ne sicuti millia pasta in deserto, ad mare Tiberiadis, raperent Iesum occidendum è manibus suis, & facerent Regem & arma caperent pro eius personæ & doctrinæ defensione. Ita & tanta illi cæci timebant, fingentes sibi idola de corde suo. Verè, verè sæua semper præsumit læla conscientia, & impij semper sunt pauidi. ita ut vnus iustus superget mille & centum decem millia, ideo quia Dominus non est cum eis, qui vbi non est, quomodo confidentia esse potest?

O Domine, vtinam ego peccator miserimus ita timeam & angar confiterans delicta iuuentutis meæ & ignorantias, & impænitens cor meum.

ne quandoque reuelentur peccata mea graua & confundat coram omni populo Dei. Tu Iesu potentissime qui dixisti qua hora conuersus fuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor, da gratiam vt in reuelatione illa extrema iudicij non confundat. Timeam nunc, vt non timeam tunc.

§. 4. *Intrauit autem Satanas in Iudam qui cognominabatur Ischariotes vnum de duodecim. v. 3.*

Quia miserat diabolus iam sagittas auaritiæ & impietatis in cor Iudæ, quas improbus acceptauerat tanquam sibi conuenientes, dato consensu iam intrauit Satanas in cor Iudæ. Ischariotes autem nominat Euangelista cum vt ab altero eoque sancto Iudæ Thadæo illum separet velut scabiosam ouem à sana, ne huic afficeretur illius languor: Ischariotes autem dictus videtur ab oppido Ischariotes quod erat in tribu Ephraim, vt loquitur S. Hieron. vnum de duodecim, insinuando si inter duodecim Apostolos vnus inuentus reprobus, sequens diaboli suggestiones, sanè nobis in timore standum est continuo & vigiliam dum ne incautos circumueniat, & ad lapsus similes inducat de quibus auertat nos omnipotens in cuius fide & custodia stamus vermiculi terræ nescientes an odio vel amore digni simus.

Omnipotens & misericors Deus vniversa nobis aduersantia propriatus excludit, vt mente & corpore pariter expediti quæ tua sunt liberis mentibus exequamur: sed & mentes nostras in prædestinatione tua examinando compesce, vt contenti agere bene, tua iudicia, cur hic stet, alter cadat non examinemus, scientes te esse & patrem misericordiarum, & iudicem iustum.

§. 5. *Et abiit & locutus est cum principibus Sacerdotum & Magistratibus quemadmodum traderet illum. v. 4.*

Peffectus à diabolo scilicet Iudas Ischariotes recessit tacens de Bethania, & venit Hierusalem ad concilium in domo Caiphæ, discipuli autem alij manserunt cum Christo in Bethania, non scientes quid Iudas maledictus intenderet, quia cum procurator Collegii esset, simpliciter credebant quod ex officio Hierusalem festinaret vt sapius fecerat. Hac vice tamen falso & insidiose gressus direxit in Hierusalem, vt faceret mercantiam pessimam scilicet vt venderet Christum Dominum suum. Et cum intrasset locum vbi erant omnes persecutores Christi in concilio congregati, locutus est cum Principibus Sacerdotum, & Magistratibus quemadmodum vellent tradere eum illis pacta pecunia & pretio, dicens, quid vultis mihi da-

re &

ne & ego eum vobis tradam? Et quid aliud potuit expectari ab eiusmodi homine nisi omne malum quem iam non ratio, non pietas, non honestas sed ipsam regebat diaboli suggestio.

O Latro pessime, quis te mercatorem facit non magister tuus, non eius instructio; sed tua auaritia, sed tua maledicta cupiditas. Quis te induxit facere huiusmodi nundinas: nisi tua malitia: quis te induxit pretium ponere tuorum mercimoniorum in voluntatem emptorum? certe non nisi tua falsitas. Omnia ista non didicisti in schola sancta Magistri tui Domini nostri Iesu Christi. Sed docuit te magister tuus diabolus, cuius discipulum te fecisti, qui ex te Apostolo fecit latronem, mira metamorphosi, sed inter Apostatas à se de non infrequenti exemplo, & imitatione.

§. 6. Et gauisi sunt. v. 5.

Impij, cum malefacere posse se vident, lætantur, ira hi principes, inimici Christi, in eius ruinam congregari lætabantur de Iudz malevolentia, impietate, proditione & occasione offerente se tam ultionem, quasi magno bono suo, quæ tamen reuera erant magnum malum eorum. Ita sane faciunt omnes peccatores, si furti, si rapinæ, si adulterij, si homicidij in inimico patranti spes affulget micant oculi, gestiunt manus, pedibus stare nesciunt.

Domine Deus fateor multos ita esse dementes & vecordes, vt cum hi principibus gaudeant de occasione mali patranti, veruntamen scio & expecto multos esse etiam, qui æque imo feruentius gaudeant de occasione boni patranti, vel bene patiendi, oblata sibi. Ita certe faciebant illi Martyres tum veteris tum noui orbis qui dolebant, si Martyrij occasio eis periret, gaudebant cum adueniret, in quorum numero est merito recensenda illa Felicitas, quæ cum tempus martyrij differretur ei, quod esset grauida, est contristata.

§. 7. Et pacti sunt pecuniam illi dare. v. 5.

Expleto eorum iniquo desiderio occasionis ad malum, quid aliud expectari poterat quam & iniqua cooperatio, & offerentis tam optate rei munus compensatio. Itaque pro scelere pessimo, pacti sunt pecuniam dare, vt mercedem iniquitatis, & constituerunt triginta argenteos, & sic habuit Iudas proditor quod quærebat triginta scilicet argenteos, pro trecentis denarijs in conuiuio Bethaniensi sibi præreptis vel elapsis, munificentiariæ Mariæ Magdalenzæ erga Christum de qua iactura conquestus murmurat.

Audi pactum, audio pecuniã, & video personas Ecclesiasticas & veteris & noui Testamenti, aduerto etiam quod de re omnium Sanctissima

nempe Christo Domino pecunia paciscantur ille vt tradat, illi vt in suam potestatem accipiant? An igitur simonia, ista tractatio & simoniaci dicendi sunt tractatores? Non audeo, siquidem Simoniaci rem sacram quam emunt sua pecunia & pactis magni faciunt. Hi vero oderunt & vili pendunt. credo igitur hos omnes potius Iscariothitas appellari debere, idest homines, qui rem sacram vilipendendo. vendunt vel emunt, quales prò dolor etiam hoc tempore multi sunt, qui rebus sacris auctoritatem detrahunt & inter secularia bona reducant, confiscant, & à maiorum voluntate desectunt. Ego & Simonianos & Iscariothitas pariter damno, reijcio, & anathematizo, sic me Deus adiuuet.

§. 8. Et spondit. v. 6.

Marcus & Lucas aiunt, quod Iudæ pecuniam sint polliciti, quasi indefinite, Matthæus determinatè asserit xxx, argenteos esse illi constitutos. An igitur primo indefinite pecuniam promissam dicemus, mox Iuda certum quid vigente xxx. esse addictos? Ita sane mundi cursus & mos agendi suadet. Etiam ita actum esse cogitare licet, quod principes pecuniam indefinite pacti sint cum Iuda, ipsi apud se xxx. constituerint, & si ita factum credamus, magna fuit Iudæ temeritas, & insana pecuniarum sitis, qui se exposuit, periculo minimam solum recipiendi monetam, vtpote pecuniam. O maledicte Iuda tanta cupiditas pecuniæ est in te, vt pro tam modico vendas pretio Dominum & Magistrum, qui te fecit Apostolum, & procuratorem suum, & se & vitam, & Apostolos suos tibi commisit alendos. Quid dicam? pecunia obediunt omnia. Regina pecunia. O ciues, ciues quarenda pecunia primum est. ista & similia sunt in Simoniacorum & Iscariothitarum Gymnasiis prima elementa.

Caveas ergo tibi quisquis es, ô Christiane, ne calefacias cor tuum incendio auaritiæ, alioquin es futurus socius proditoris, cum affecis suis, Achan, filiis Samuelis, Saul, & Giezi, qui declinauerunt omnes post auaritiæ, acceperuntque munera, & peruerterunt iudicium: ideo & temporaliter puniti sunt & æternè, quorum aliqui Ducatum suum perdiderunt, alius regnum Iudæorum, tertius lepra percussus, primus etiam vitam cum dedecore amisit. Orabo igitur ad Dominum cum Propheta: *Inclina cor meum Deus in testimonia tua & non in auaritiæ.*

§. 9. Et quarebat opportunitatem vt traderet eum sine turbis. v. 7.

Opportune utique quantum ad tempus, & locum. Et tempus quidem nocturnum elegit, dies vero azymorum. locum vero extra Ciuitatem hortum Gettemani, quem sæpius visitare solebat Christus ad orandum, quo turba conuenire non consueuerant, maxime circa tempus nocturnum

B

quod

quod aptum orationi, & commodum latrocinij perpetrando omnes no-
uerunt iuxta illud, vt ingulgent homines surgunt de nocte latrones. Oratio
ni verò, etsi omne tempus cõgruat, matutinum & vespertinum, nocturnum
atque diurnum, tamen quia quantalibet virtute mens pollear, quantalibet
grauitate vigeat, carnales sensus puerile quiddam exterius semper aucu-
pantur, hominemque distrahunt: non dubium ergo quin nocturnum tem-
pus in quo silent omnia, ipsam rerum omnium silentium & quies quæ ani-
mum à negotiis auocatum, ad colloquendum cum Deo inuitat, aptissi-
mum ad eam sit quo & cœlum, de die quasi clausum, innumeris interposi-
tum stellis, nocte aspectabilibus quodammodo aperitur. Et hoc tempus
eruditissimus ad orandum psaltes sese elegisse testatur, dicens: *Memor fui noc-
tẽ nominis tui, Domine*, & Christus Dominus non semel: *per noctem in oratione*
apud Lucam. Eundem vsum postea Sancti viri vsque ad eò sunt imitati, vt
vetustiores ipsos Christianos partem nocturnæ quietis orationi consecra-
re solitos legamus apud gentiles & Plinium in epistola ad Traianum. Sed
quod Sancti orationi deputarunt, hoc ipsum impij suis nequitijs deputan-
dum censuerunt, inter quos eminentissimus omnium Judas latronum Dux
hoc studium vel inchoauit, vel nobilitauit, quem sequuntur, qui sunt ex
parte ipsius.

O Pastor mansuetissime! & Pater dulcissime! quid in corde tuo perse-
quisti, cum hunc lupum intrantem & exeuntem vidisti ad oues tuas, ou-
is erat, sed pelle contacta solum, & intrabat & exhibat inter tuos, non vil-
lorum aliquam abstraheret, sed vt re ipsum pastorem etiam suum raperet,
ac traderet ad mortem, ille dissimulauit ne lupus agnosceretur, tu etsi eum
bene noueras dissimulabas tamen: ille cogitauit de tempore & loco, vbi de-
re in mortem traderet: tu autem idem tempus & locum cogitabas ad oran-
dum Patrem & inchoandam redemptionem Humanam. ô immensa cha-
ritas! ô infinita mansuetudo! fac me quæso mitem sicut ouem, vt amoris tui
intuitu iniurias patiã à lycanthropo aliquo forte mihi inferendas.

§. 10. *Veni autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, y. 7.*

De hoc die, quantum ad litteram attinet, dixi initio huius commenta-
rij §. 1. cum de Festo Azymorum disserui, nunc igitur solum Tropologicum
sensum persequar. qui sanè est fecundus, & ab Apostolo quoque digito
monstratur. Possumus igitur Azymorum diem, qui tunc aduenisse dicitur,
intelligere Diem illum à sæculis expectatum, nempe Redemptionis Humana-
e. Is enim verè erat dies Azymorum, dies sinceritatis & veritatis, qualis non
fuit à sæculo nec ultra erit. In quo sinceritas & veritas omnis manifesta est.

D. 10.

Deficit hic sermo explicando, & bonum est nobis quod iste deficiat in magnitudine mysterii. Meditati sunt sancti de hac die Azymorum à mille sexcentis annis, & scripserunt Doctores, & locuti sunt concionatores seu Prophetae & nondum exhaurerunt fundum sinceritatis & veritatis, quæ in eo est manifestata; & meditabuntur & scribebunt & loquentur porro in sæculorum sæcula & non exhaurient.

O Sponse animarum, Deus meus, da oro gratiam vt in meditatione Passionis tuæ deuotionem habeam, eam cum admiratione expendam, vt tuam charitatem & sinceritatem & veritatem attendens, tuis vestigijs insistam, diligendo sincere, idest ex toto corde omnes homines, tam paruos, quam magnos, tam inimicos, quam amicos, imo sic diligam vt ne inimicitiam quidem sentiam: sed adnitar, vt summa hostilitas summæ amicitiaë occasione præbeat ad omnes homines lucrificandos in eo qui me supra modum dilexit: Insuper ex passione tua discam veritatem idest mundi vilitatem, & quæcunque mundus admiratur & magnificat tecum reijciam: da vt ex meditatione Passionis Dominicæ omnes has & alias virtutes addiscam, vt hitce in dies occupatus prudentior efficiar ad maiorem semper vitæ perfectionem consequendam, quo tanquam Sponsa tandem cum Spõso meo conueniam in illo magno die Azymorum, nempe æternitate in qua nihil coinquinatum, sed omnia sincera sunt & vera.

S. II. Et misit Petrum & Ioannem dicens: euntes parate nobis Pascha, ut manducemus. v. 8.

Die Iouis, scilicet feria quinta, erat Christus adhuc in Bethania cum discipulis suis & matre, tunc quasi hora prandij dixerunt ad eum Discipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi, vt manduces Pascha: vt Marcus ait siue vt Matthæus, vbi vis paremus tibi comedere pascha: humana & bona providentia vsi sunt isti discipuli, nempe Domino sollicito agente pro ipsis etiam ipsi vicissim solliciti sunt pro illo. Nec differunt in vltimam quasi horam suum studiũ, sed præueniunt, pridie se offerunt ad prandium, quod altero die & sequentibus paschalibus diebus purabant more præteritorum annorum vsurpandum.

O Deus virtutum author & gratiarum, video quam sit pulchra virtus, si subditi sint solliciti de suis superioribus & prælatis, filii de parentibus, & famuli famulaque de Dominis suis & Domicellis. Video quam turpe sit subditos velle, vt Prælati & Domini de se semper sint solliciti, & ipsi quasi in lectulo quiescant & ministrentur. Amo virtutem, detestor vitium, sed quia sine tuo numine nihil est in homine, da obsecro gratiam, vt ego & om-

B 2

nes

nes subditi, filii famulique se in ista virtute exerceant, & vitium illi oppositum detestentur.

§. 12. *At illi dixerunt: vbi vis paremus? v. 9.*

Cum iam post monitionem Discipulorum Christus Dominus duos & collegio suo Legatos designasset Petrum & Iohannem, qui ad paranda paschalia impendia irent, (vtrique nouo exemplo, cum precedentibus annis, id munus indubiè obierit Iudas Iscariothes, qui modo prodicionis consiliis occupatus erat) prudentiam quoque suam in eo monstrarunt Legati quod cæcè seu stupidè non abierint, sed de loco parandi necessaria, Magistri mentem prius requisierint dicentes: *Vbi vis paremus?*

Benè, benè fecistis vos Legati, qui mentem vos ablegantis Domini benè perquisistis, ut benefungi possitis officio vestro, & gratam rem præstare Magistro & Domino vestro. Ego vos nunc cum Domino beatos interpello & oro, ut mihi & omnibus Ministris gratiam impetretis, ut rationaliter in cunctis officiis & negotiis demandatis procedamus, maxime autem ut semper & in omnibus, ad mentem & voluntatem principalium nostrorū attendamus, veluti regulam, illique nos per omnia studiosissimè conformare laboremus. & Tu Dñe Iesu Christe fac, ut quæ præcipis & vis, sicut hi duo dilecti tibi discipuli, intelligamus rectè, & impleamus exactè, voluntatem nostram peruersam corrige, veram atque perfectam largire obedientiam, qua non tantum mandatis tuis obtemperemus, sed etiam consiliis atque inspirationibus tuis, sine vlla contradictione & repugnantia, obsequamur.

§. 13. *Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in Civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aqua portans. v. 10.*

Bonam vidimus prudentiam Discipulorum in quaerendo, videamus nunc maiorem in Magistro eorum. Quæsierant de loco ubi pararent necessaria ad Pascha, ille locum designat, sed non sine miraculo inveniendum à suis Legatis. A deo ut, dum eos docet inuenire locum corporalem, ipse sibi ipsamet in eorum animabus locum pareret per fidei experimenta tanta, quanta nemo potest facere, nisi vel Deus sit, vel Deus cum eo fuerit. nam futurum contingens ostendit esse in sua scientia, & potestate, ut illud videntes, de cætero sibi dicturo, *Hoc est Corpus meum*, non diffidant.

Video Domine, ô sapientia æterna, quod omnia in sapientia disponis suaviter, mittis quasi in incertum dilectos tibi Apostolos, fide, amore, & obedientia insigniores, ut inveniunt quod quaerant, inuenientes credant, firmius amore perficiant, quod mandasti; obedientia impleant perfectius mandatum

datam tuam. Sed quid est, quod Dominus, qui omnia contingentia habebat parata ad obsequium, ex omnibus illis, hominem portantem lagenam aquæ elegit. Non est hoc sine sapientia summa factum. In figura ostendit, quid postea veller in Ecclesia sua seruari, nimirum mundationem, suo paschatipræmitti, ut non sumatur ad damnationem, quod est datum ad salutem.

§. 14. *Sequimini eum in domum, in quam intrat. v. 10.*

Famulum scilicet, qui amphoram aquæ portabit in domum domini sui, sic nos si cupimus dignum & aptum parare in anima locum, quo corpus Christi in Sacramento excipiamus sequi debemus hunc famulum per quæ humilitas cordis significatur, qui est signum pœnitentiæ, humilitatis, contritionis, præparationisque per fidem, spem & charitatem, tunc enim potest rationabiliter ad animas nostras intrare potestas Apostolica, quæ est limitata ad remittenda peccata, quia debet exercere iudicia, super sedes duodecim tribuum. Alia est potestas Christi. Intrat ille in domos cordium humanorum, in quacunque dispositione, si ei lubeat, Apostoli in certo signo signatas solum, & ibi parant pascha. Sed quomodo, mi Iesu, dicis, *sequimini eum* alium quam te? nunquid vocando eos ad Apostolatam & alias dixisti? *sequimini me!* sicine de vno ad alium mittis tibi deuotos? ita est, sed omnia prudentissime propter electos, *sicut enim me misit viuens pater, & ego mitto meos vt operentur gloriam meam, & sicut mihi mandatum dedit pater, & ego mando meos, vt ego obedui patri, & foris qua placita fuerunt ei semper, ita meorum est discipulorum meos obedire mandatis, & sicut laborum mercedem ego capi meorum, ita illis in æternis habitaculis fuerum laborum apostolicorum premia reportabunt.*

Domine ad quæcunque mittis tibi dilectos Apostolos pergunt sine contradictione, imo cum læticia, vt voluntatem tuam, & iussum implete possint, & in hoc inueniunt consolationem, non sicut quidam inobedientes, qui propria voluntate deligunt sibi tempora, loca, solatia, vbi tamen postea inueniunt se omni consolatione destitutos, sed boni obedientes eunt ad terras quasi desolatatas, & tamen inueniunt se sibi consolatos, quia *vir obediens loquetur victorias*, uti dicit sapiens. Obediam igitur semper Deus meus vt præter consolationem dulcedinis tuæ, etiam victoriam de insidiantibus mihi obtinere valeam, per te Iesu Christe saluator mundi

§. 15. *Et dicitis patri familias domus. v. 11.*

Quis autem hic fuerit pater familias? quidam curiosè scire desiderant, sed opinandum est, id è scriptura dictum iri, si hoc magis nobis profuisset, videretur fuisse vir honestus, & diues, amplas habens ædes & vt videretur ami-

cus & discipulus Christi. Suspicio est hanc domum fuisse *Ioannis*, qui cognominatus est *Marcus*, fuitque socius Pauli & Barnabæ in profectioe & prædicatione Euangelii; in hac eadem domo credibile est latuisse Apostolos post necem Christi, ibique Christum post resurrectionem suam ipso die paschæ vespere apparuisse: ibidemque orantes recepisse spiritum sanctum in Pentecoste; & Petrum è carcere Herodiano liberatum ab Angelo ad fideles in hac domo congregatos sese recepisse, idcirco quod iam tum hæc domus verisimiliter esset in Ecclesiam, sub titulo Mariæ Matris vti videtur insinuat Actor. 12. 12. quæ si ita sint. vti pie credi potest, sane valde honorandus est iste Ioannes Marcus, cuius domus à Deo electa est, vt esset prima Christianorum Ecclesia, in qua maxima & patrata sunt mysteria, & quæ facta est prototypum omnium Ecclesiarum. 2. Colligo quoque quis sit vltus Ecclesiarum, nempe sacramenta in eis administrare, baptismi, & pœnitentiæ, (per aquæ illationem signatorum) item Eucharistiæ & Ordinis, (quæ ipsemet Dominus in hac prima Ecclesia administravit) item Confirmationis, quod in die Pentecostes capit fieri. Denique prædicare, quod fecit S. Petrus, & orare, die ac nocte, quod fecerunt, qui Act. 12. recensentur. 3. Dedicaciones Ecclesiarum sub titulis SS. maximè B. M. V. esse ab Apostolorum tempore in usum indutas.

Domine Deus meus, anima mea, quam dedisti mihi, paterfamilias est domus corporis mei, vt me domum vel templum tuum gubernet & regat ad gloriam tuam. Ecce illa tibi offert me lubens & aperit, venias ad eam, & iube parari tibi pascha per tuos Apostolos & eorum successores. Hic dignare sæpe celebrare pascha, fac vt ad me descendat spiritus sanctus, meque consecret sibi templum sanctum omnibus diebus vitæ meæ.

§. 16. Dicit tibi Magister. v. 11.

Quia se Dominus nominari curavit Magistrum apud Patremfamilias domus, signum certum videtur hunc Patremfamilias vnum fuisse ex Christi discipulis. alias dubium fecisset signum Christus, & qui hoc audisset, ambigeret quis ex tot legis Magistris ac Doctoribus id iuberet. nam & Gamaliel & Nicodemus in diebus illis magni erant Doctores in Israel. Cû ergo se absolutè Magistri nomine indicat paterfamilias, certè is Magistri huius claræ & excellentem habuerit notitiam.

Deus meus, multos habemus Magistros in mundo hoc, sunt enim in singulis opificiis, qui in eis excellunt Magistri, habentes ius & authoritatè manuducendi ad artis suæ scientiam. & sunt Magistri in Academiis, tam Artium quam Partium, & tam Legum, quam Receptorum: sed non est talis *yllus*,

Nullus, qualis tu es, Magister. Illi de terra sunt & terrena sapiunt, atque terrena docent, nisi ex tua disciplina prodeat, Tu de caelo es & caelestia doces, ubi alii desinunt, ibi tu incipis. Et cum fuerit homo apud alios Magistros consummatus tunc apud te primum elementa ponere habet necesse. Hoc fecit Nicodemus, hoc Gamaliel, & qui non fecerunt, hi in sua vanitate perierunt. Idcirco ego quoque ad tuam scholam & disciplinam accedo, ubi discitur gratia, virtus & sapientia. Hæc adhæreat visceribus meis, mitissime fili Dei in honestissima schola tua, vbi sitis sciendi sedatur dulcissimo potu aquarum quæ fluunt cum silentio.

§. 17. *Vbi est diuerforium? v. 11.*

Diuerforium locus est vel ad hospitandum vel recreandum, vel comedendum deputatus. Is more patriæ Iudæorum sursum eleuatus erat intradomum, vti culina depressa, vti pote magis sordidis occupationibus destinata mansio seruorum & ancillarum, quanquam sæpe etiam pro toto complexo mansionum domui alicui necessariorum, vti Luc. 2. cum deascente Domino dicitur: *non erat ei locus in diuerforio, qui igitur nascens diuerforium habere non potuit in Bethlehẽm, nunc moriens, iterum diuerforium quarit, & qui tunc non inuenit, modo inuenit, quia iam tum vincendo mundum per 33. annos, illud promeruit.*

ERubesco Domine quod sæpius in corde meo non inuenieris vbi pascere, & vbi cubares in meridie, ob peccata mea, quæ stabulauerant in eo, & præ fœtore te excludebant: sed misisti gratiam tuam, discipulos tuos Sacerdotes ante te & præpararunt stratum tibi gratum in eo. Amplius iam non occludetur, sed apertum manebit tibi tuisque, quoties & quoties placebit ad id diuertere: veni ergo Domine & noli tardare.

§. 18. *Vbi Pascha cum discipulis meis manducem, v. 17.*

De paschate iam dixi in r. §. huius Commentarii Tertii vbi duplex pascha designauit, videlicet Iudaicum & Christianum & vtrumque subdistinguit in primitiuum & primi memoriale. De quo igitur hic paschate loquitur Dominus: Ego de vtroque & Iudaico memoriali, & de primitiuo Christiano paschate video esse intelligendum hoc verbum, de Iudaico & discipuli & paterfamilias intellexerint, de Christiano Dominus, sciens quid ista vespera esset facturus: nempe nouum pascha Nouæ legis, vetus pascha terminans.

Domine deus video quod idem verbum tu sæpe locutus sis & homo ex te acceptum sit locutus, sed aliter illud tu sæpe intelligis, quam intelligat homo.

homo. Tu sapienter & caelesti modo. Homo autem miser terreno modo, & infirmo. Et hinc est quod eandem scr: sacram habentes, tot hodieum habeamus explicationes. quid autem faciemus hoc scientes? & ambiguitatem suspectam metuentes? suadeo ut ad operantem te attendamus, & ex factis tuis, sensum tuum interpretemur. ista clara sunt, esto verba, more suo & natura, sint obscura.

§. 19. Et ipse vobis ostendet cenaculum magnum stratum. v. 12.

Video miram conuersionem rerum. Iste Dominus qui intrauit in mundum non potuit habere loculamentum aliud quam foedum stabulum, nunc migraturus ex hoc mundo accipit magnum cenaculum, & quidem stratum! aulæis, ac tricliniis lectulisque apparatus. Quid hoc est Domine, amator paupertatis, vis tu prædicator paupertatis acceptare tale cenaculum non times vt scandalizentur in te plebei homines, & cogitent? Iste dicit, *Beati pauperes quoniam vestrum est regnum celorum* & nunc ipsemet in cenaculum grande & stratum diuertit! quomodo à nobis plebeis, & egentibus, & angustiatis & laceris & verminosus recedit ad diuites & opulentos, & rapetiis, aulæis, puluinaribus atque omni ornatu stratis incipit delectari? vel salutem hæc acceptare, & admittere audet? & non times notam!

Domine Iesu Christe, bono sum pro te animo, & respondebo exprobratibus tibi verbum, verbum stultum. nam tua actio, debet nobis esse informatio. ita iudicare debemus, quod omne id quod tu facis, quod tu permittis, sapientissime fiat & permittatur, neque debemus te vel verbis tuis vti contra te. Fateor quod mundum ingressus es pauper, & tamen cenaculum grande admittas, sed hoc admittendo paupertatis exemplum non dimittis, in alieno quippe diuersaris, precario illud incolis, sed cur precario tam splendidum admitterbas vel ad horam? vtrique monstraturus quid deceat nos Christianos præstare sanctissimi Corporis tui sacramento, in missa conficiendo, & in altari conseruando pro ægrorum & sanorum solatio. Deceat nos magnificentissimas basilicas, templa, altaria, tabernacula, cum præstantissimo apparatu comparare, & tibi offerre, etiam si ludas & qui cum eo sint murmurent, & pauperibus posse impendi garriat. Laudo igitur vos o Christiani, qui templa & altaria Dñi magnificentissima in omni genere ornamentorum, auri, argenti & telæ & purpuræ & gemmarum adornastis, & etiamnum adornatis, apud vos facit pascha Christus cum discipulis, etiam si murmurent qui foris sunt, & cum possunt donaria Domini sibi diripiant: Pergite vos ornare, etiam si illi intendunt spoliare, merces & defensio vestra apud Dominum est,

§. 20. *Et ibi parate. v. 12.*

In loco sublimi, alto, bene strato loco, uti dictum est, & ita decet nos Christum honorare, etiam si ipse non præcipiat, sicuti seruum decet astare Domino suo capite aperto, & cum mandatum accipit genuflexo, aliterue obsequium monstrare, etiam si Dominus ipse non præcipiat trunco: Adstrato mihi aperto capite, genua curuato &c. Rustici sunt qui talia præcepta vel exigunt, vel somniant. Hi ad exactorum ergastula potius pertinent, & Galeis digna ingenia consecuti sunt, non aulis & curiis adscribenda nomina. Bene autem additur nobis, etsi enim sine hominum usu Dominus noster Iesus Christus, dignus erat omni apparatu & honore templorum & altarium, iste tamen ita à Domino admissus est, ut suis vnà seruiat & plus fere, quam Domino. non enim ille indiget manu factis, sed nos, ut eius magnitudinem & dignitatem ex ditissimo ac ingeniosissimo apparatu æstimemus, dum tantas in templis opes & apparatus videmus, quantos nec Reges nec Principes habent in suis aulis.

Domine Deus meus accedo ad sensum tuum & iudicium Ecclesie tue, quæ te, à temporibus cænæ tuæ ultimæ magnificentissimo loco sumptuæ semper voluit magnificè in templis & sacellis coli & conseruari die ac nocte. Ecce ego pro modulo meo quoque impendi de meis rebus quæ facerent ad decorem domus tuæ. Accipe illud tam gratiose, quam benigne cænaculum grande stratum admisisti.

§. 21. *Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis. v. 13.*

Qui missi erant, Petrus scilicet & Ioannes, ut domum & hospitem præueniente dexteritate & diligentia sua curarent ad imminentis paschatis solemnitatem agendam, euntes inuenerunt omnia sicut eis prædixerat Iesus, nempe hominem occurrentem in ciuitate & amphoram aquæ portantem, demùm intrantem in eaque patrem familias paratum ad suscipiendum bonum magistrum suum cum Zachari gaudio, offerentem ei cænaculum magnum stratum & ornatum variis aulæis & lectis, &c. apparatu perquam magnifico.

Benedicti vos à Domino discipuli Petrus & Ioannes, vos obedistis mitenti vestro Domino, propterea & inuenistis. Magnum bonum est humilis obedientia, quæ etiam nesciens grandia patrat miracula, & ego obedientiæ & humilitati me dedam, ut merear inuenire, quæ Dominus ostendit, & promisit. Deus, in te sperantium fortitudo, adesto propitius inuocationibus nostris, & quia sine te nihil potest mortalis infirmitas: præsta auxilium gratiæ tuæ ut in exequendis mandatis tuis & voluntate tibi & actione placeamus.

G

§. 22. *Hic*

Cum ista verba confidero, non parum angor, quod sit illud pascha quod isti duo Legati Domini apparasse dicuntur. nam si de agno paschali sit sermo ille intelligendus, quasi eum apparassent paulo post venturo Magistro suo, in grandi cœnaculo, grandis occurrit objectio, quomodo isti homines, non ex tribu Leui nati, potuerint immolare agnum, cuius immolatio ad solos Leuitici generis viros pro toto Israele spectabat, vti ex sc. sacra post primum, annum Exodi spectasse est perspicuū, & Iosephus Iudæus de suis temporibus narrauit vtitatum fuisse. Accedit quod ista dies, nempe Feria v. & XIII. dies mensis primi, in quibus missi fuerunt isti Legati, non erant per legem Moyse apti, vt in eis pararetur paschalis agni sacrificium, hoc enim debebat fieri 14. die mensis ad vesperam, sequente 15. die solenni Azymorum, vti ex eadem Scrip. Sac. constat. & in Passione Domini secundum Ioannem ostenderetur. si vero de alio sacrificio paschali sermo iste intelligatur, eadem recurrit difficultas, quomodo, qui Leuitici generis non erant, sacrificium Leuitici ordinis proprium peragere potuerint. Restat ergo, ut dicatur pascha à discipulis Domini, qui non erant Leuitici generis, paratum fuisse, eo sensu, vt apparauerint ciuilia, quæ ad dies Azymorum seu Festum paschæ transigendum in ea domo Collegio Christi erant necessaria, inter quæ etiam erant ea, quæ Christus Dominus vesperti assumpsit ad suum Nouum pascha, Christianorum primum, celebrandum nempe panis & vinum, etsi ipsi discipuli apparatores non intellexerint intimè id, quod à se parabatur, esse materiam paschatis primi Christiani. sic enim verificabitur sine omni difficultate sermo ab Euangelista propositus. Veruntamen in hac grauiore quæstione, cuius definitio ad S. Ecclesiam spectat, & quæ apud SS. PP. & Interpretes controuertitur, ego priuatus homo acquiesco Ecclesie omnia diiudicantis iudicio, & fructum propositum elicio, nempe obedientiam promptam in Discipulis, honestatem magnificam in Christi Domini actis. non enim, alias humilis, egenus & pauper, in Sacramenti sui institutione voluit esse abiectus & vilis, sed gloriosus & magnificus; quippe qui & duos primarios ex Apostolorum Collegio ad apparandum suum pascha primum præmisit, & cœnaculum grande ac stratum adhibendum ordinauit, & hominis præpotentis domum ad id, assumpsit; &, verbo, splendide, cuncta secuta peregit.

Domine Deus meus, Jesu Christe, ego, quod ad me attinet, paratus sum viliter vestiri, simpliciter in cibo & potu tractari, atque habitare etiam infra status, ac generis mei conditionem, sed quando agitur de sacrificio Corporis & Sanguinis tui, seu paschate tuo, ibi imitatione tua semper debo

debo esse magnificentissimus. Itaque templa, altaria, calices, mappas & reliquum apparatus volo secundum Canones Ecclesiasticos esse magnificentissimum, ex auro, gemmis, serico, argento, aurichalco. Verbo, quantum potero tantum audebo. Tu da mihi & omnibus Christianis, ut ad tuam compensandam humilitatem exhibitam olim, omnia magnifica tibi nunc impendere magnificentissimo ritu & caeremoniis allaboremus. etsi alibi in sumptu deficiamus, ibi nunc parcamus.

§. 23. Et cum facta esset hora discubuit. v. 14.

Jam Discipulorum duo principes, tanquam Christi aulae praefectus & Magister apparauerant pascha Domino nostro, & honorifice excepturi venientem & inducturi eum reuerterant, cum Patrisfamilias famulatu obuia missio, qui Dominum inuitarent, & ei offerrent obsequium. Jam etiam Dominus N. Jesus se excipi passus erat, & humanissima conuersatione exceptus excepterat etiam ipse excipientes se; cum ipse seorsim cum suis in caenaculo sibi parato, ea vespera, velle caenare ostendit patrisfamilias, vti solent Magnates quoque ordinare de se & suis, recusando esse in concursu plurium conuiuarum, cum in hospitiiis commorantur. Atque ita Dominus in caenaculum illud paratum secessit, Domino Domus omnia impendia praestante, & per certos ministrante in caenaculo, cum magna accuratione, & inspectione ne quid deesset. Nec est dubium, quin ingressus Dominus N. Jesus, osculo cum Apostolis sit exceptus, & balneum pedibus oblatum sit, antequam ingrederentur proprium caenaculum. Ibi igitur omnibus apparatus discubuerunt ad mensam, more orientali in lectulis tricliniaribus, cum hora caenae aduenisset, quae erat communiter prima noctis, propter quod etiam hic absolute dicitur hora facta fuisse.

Haec contemplans, rogo te Dmoine, exorna me quoque moribus congruis & decoris, foris, & intus tibi para caenaculum ex corde meo apparatus spiritus sancti donis, in quo habites, discumbas, & cuncta ordines ad tui satisfactionem, & ibi vinculis amoris ita tibi astrictus haeream, ut nihil cogitem, dicam, vel agam, nisi quod cedat ad maiorem tui gloriam, ut dignus aliquando inueniar caelestibus interesse confessibus & mensis.

§. 24. Et duodecim Apostolicum eo. v. 14.

Quae apud bene moratos homines consuetudo est, maxime Magnates, ut hi primo suaque sponse considerant ad mensam, deinde eos, quos adhibere volunt, ordine iubeant ad sidere secum, eam quoque obseruantiam bonorum morum in Christi Domini aula obseruo seruaram, nam diser-

C

re

tē ait historicus. *Et duodecim Apostoli cum eō*, quasi Domino iam recumbente aduocatos.

Bene, bene Domine Iesu, non enim tua schola, vel tua aula deterioris est conditionis, quam Regum & Principum & Magnatum aula, in quibus rationabiles & boni mores seruantur. Laudo te Domine Iesu quod Ecclesie tuæ Catholicæ Romanæ optimos mores donasti, & spiritum malorum morum & rusticorum procul ab ea repellas, in hoc agnosco tuam esse ecclesiam cum tuos mores & illius inter se compono.

S. 25. *Et ait, desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum
antequam patiar. v. 15.*

Christus Deus noster iam sæpius cum discipulis agnum figuratum paschalem comederat, iuxta consuetudinem Iudæorum; sed nunquam hoc quod modo pararat, de quo & ait *desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum*, nam hoc erat primum pascha Christianorum, multo melius agno assato & pane azymo, & agrestibus lactucis. Itaque hac in cæna pro vmbra & figura erat proditura veritas & figuratum, nempe Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, comedendus, sub specie panis & vini, a discipulis tunc præsentibus & postea per Apostolorum traditionem à secuturis. Intendebar igitur Dominus in hoc paschate, cæremonijs & veteris legis figuris valedicere & finem imponere, & omnia Noua facere pro sua Ecclesia, nempe Nouum Sacrificium, novos sacerdotes, nouum altare, nouam Ecclesiam, nouam Doctrinam, noua sacramenta, Omnia noua. Veruntamen non sine magnis suis quoque incommodis, quæ amor faciebat, ut non sentiret, ut sic vere dicere posset: *desiderio desideravi hoc pascha*. nam quod plurima incommoda in hoc paschate Christo Domino instarent, à nullo negari potest, non dico ob sequentis noctis & diei passionem solum, sed magis ob ea quæ Christus in ipsa cæna gessit, in qua corpus suum, mortale adhuc, ita compressit, ponens illud sub specie minuti panis & vini, ut penetrare se mutuo omnia membra debuerint, nimirum auris aurem, manus pedem, caput ventrem, quæ compressio in mortali corpore sine dubio fuit plane dolorosissima, & dolentior ipsa passionis totius ab alijs iniuriarum acerbitate. Accedebat quod Idem Dominus sese constituens sub specie panis & vini, se ipsum exponebat ad omnes indignitates & iniurias tolerandas, quæ isti panis & vino per totum orbem tractandis obuenire possent, quæ omnia sunt inæstimabiliter graua, & tamen suscepta ab eo, ut mirum non sit, tanti meriti esse Sacrificium missæ, quanti illud ab Ecclesia Catholica vere æstimatur, nempe infiniti.

Sed,

Sed, ô benedictè Iesu, quanto ampliore quam tu gaudendi occasione habere debent ex hoc nouo tuo paschate Christiani, qui edunt, quod tam gratiose eis cōtulisti! tibi hic esus potius doloris & tristitiæ causâ esse debebat quies ipsiusmet agnus tam crudeliter excoriandus & mactandus varijs tormentis & cruciatibus? video igitur, ô bone Iesu, hoc tui desiderium ex summo erga nos affectu procedere, & meum tibi commodum potius esse cordis; quam dita tua passio: maiusque tibi oriri gaudium ex mea salute, quæ trahit originem ex tua morte, quam dolorem ex cruciatibus ad mortem vsque duraturis. O desiderate cunctis gentibus quanta patet differentia inter tuum & nostrum desiderium; quantum exsuperat amor tuus amorem nostrum! Sanctorum animæ in cœlis vnice desiderant faciem videre tuam, vt inde suam hauriant salutem; patres quoque antiqui tuum præstolantur aduentum è cœlo ad terram, vt suscipiant misericordiam tuam, & gratiam & suam felicitatem, Tu vero nobiscum esse desideras, vt tormenta patiaris & mortem. ô amor!

O Christe Iesu amor meus, qui verus es agnus & immaculetus, admoneo te nunc amoris illius ardentissimi, quo ante quam patereris & diuinum Corporis & sanguinis tui sacramentum institueres, dicens: *desiderio desideravi pascha*. Et ego in tui æstuantissimi desiderii vnione, cordis mei tibi reuelo desiderium, & desiderio magno desidero hoc pascha manducare tecum. desidero in virtute escæ huius cælestis mihi propositæ tecum vnum quid fieri, de tua præsentia exhilarari, & à complexu tuo nunquam separari. Aufer nunc à me piissime Iesu quæcunque tibi displicent in me & spiritum mihi nouum infundere, tuo cum aduentu digneris, vt in vitia antiqua non relabar neque mihi præualeat amplius inimicus, non mundus me decipiat, non caro pervertat. Da Domine cor meum cor tui amans & sitiens, cor immaculatum, & in amore tuo feruidum, recedant vetera, noua sint omnia & compone de cætero omnem vitam meam, secundum optimum beneplacitum tuum, vt quæ tuæ voluntatis sunt & gloriæ, ea sciam & requirâ, ac omni cum feruore perficiam. Iesu dilectissime restaura me nunc totum in te, & sanctis virtutibus, bonisque operibus me sæcunda, vt tibi per omnia placeam, tibi soli deseruiam, & sit in te requies mea in sæcula. Amen.

§. 26. *Antequam patiar. v. 15.*

Licet Christus Dominus, à puncto Incarnationis ad extremum vitæ, continuo passus fuerit, vt testatur Eminent. S. R. E. Cardinalis Robertus Bellarm. & alii, qui sic super psalm. 87. loquitur. Ne putarent homines Christi passionem trium horarum aut vnus diei tantum fuisse, reuelat hic nobis

C 3

spiritu-

Spiritus sanctus. Christum in diebus carnis suae nunquam sine passione vixisse, nam praeter calicem mortis amarissimae, quam semper ante oculos mentis habuit, in omni aetate sua, in laboribus & aërumnis fuit. Interna porro crux fuit perpetua, tum ob peccata nostra, tum ob laesionem gloriae Dei, tum grauitatem à se vtraque de causa tolerandorum cruciatuum sed dolor, quo Dominus noster de peccatis nostris doluit, longe maior fuit & intentione & aestimatione, quam vllus dolor, qui in hominem cadere possit, dispensatorie autem factum est, ne vis eius in corpus se proferret, nisi quando & quantum Domino videretur: hic autem loquitur de securura trium dierum vsque ad mortem crucis passione abiectionissima & acerbissima. Abiectionissima ratione loci, temporis & consortii, viuacitatis, generalitatis, & diurnitatis. Loci ratione quidem, quia in ciuitate famosa & celeberrima Hierusalem quae erat Regum & Pontificum sedes, adeoque in medio terrae passus est, cuius accessu turpissimum genus mortis vehementer est exaggeratum. Ratione temporis, quia passus est in die solemnium paschae quando ex omni Iudaea populus ad Hierusalem confluxerat: Denique ratione consortii quia crucifixi cum eo erant duo latrones, vnus à dextris alter à sinistris, pessima intentione Iudaeorum. Ratione etiam viuacitatis, nam vt dicit S. Bonauentura erat in Christo maxima complexionis aequalitas & viuacitas sensus, vnde quia nullus potuit ei aequari nec in aequalitate complexionis, nec in viuacitate sensus, dolor illius fuit omnium dolorum acutissimus: Ratione autem generalitatis fuit dolorosissima Christi passio, à planta enim pedis vsque ad verticem, non fuit in eo sanitas, passus enim fuit in omnibus membris & in omnibus sensibus. in capite passus est pungentium spinarum coronam, arundinis percussione & capillorum depilationem: in facie passus est sputa foedissima, alapasque derisorum: in manibus ac pedibus passus est fixationem clauorum, in ore passus est amaritudinem felle & myrrha inquinati vini, in toto corpore passus est flagella verberantiū. Ratione diurnitatis: nam licet ab utero virginis in qualibet aetate pauperem vitam gerens passionibus, laboribus, vigiliis, peregrinationibus, praedicationibus & huiusmodi sanctum illud corpus exposuerit; tamen vltimo tempore charitate feruentissimus voluit intemperantissimis poenis baptizari die ac nocte.

O Iesu fili Dei benedicti, o saluator piissime & quis tibi non comparatur in tantis laboribus & aërumnis: quas tam breui verbo exprimis, quasi ludus & saltus vnus solum esset, id quod eo exponis. Nō est ita breue quod patiendi voce vnica inculcas, quam breuiter sonat, deprecemur ergo eum, vt breue verbum in nos effundat, & participes nos efficiat passionis & mortis suae, ita vt meritis ipsius habeamus vitam illam, quam sua morte recuperauit

peravit in qua regnat gloriosus per infinita secula seculorum Amen.

§. 27. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec
impleatur in regno Dei. v. 16.

Norandum hic diligenter quod dicit Dominus, quia ex hoc non manducabo illud, quidem est *illud*; & quid est quod noratur particula *ex hoc*? scio quod quidam ita accipiunt ista, vt *ex hoc* indicet vas aliquod, ex quo edebatur, & *illud* indicet substantiam Agni paschalis ex vase ededi. ac si Dominus diceret: iam non amplius edam agnum Typicum, & figurantem ex paropside vti feci hactenus, donec agnus paschalis ille figurans sit impletus exhibitione agni Dei, in regno Dei, seu Ecclesia Christi comedendi. Scio inquam ita posse exponi. Sed qui ita volet exponi, laborabit, multum vt ex Evangelico textu Agnum Mosaicum in hac vltima cæna, in mensa demonstrabilem appositum fuisse, demonstrat. Alii ergo exponunt ita vt *ex hoc*, non locum demonstrat: sed tempus, quasi diceret Magister, Ex hoc tempore fiat Epochæ, seu initium computandi, illud quod dico, nimirum non manducaturum me amplius Pascha Iudaicum, quod vos in phantasia habetis, audito sermone meo de desiderio paschatis huius manducandi, illud enim non amplius manducabo vobiscum, occidendus antequam illud sit manducandum, veruntamen manducabo illud pascha quod vos apprehenditis, si intelligatur verum & Mosaicum agno figuratum, quod in regno Dei, iam iam inchoando, manducabitur in secula. Hæc expositio mihi conueniens videtur, quia representat quid fuerit in rudi tunc temporis Apostolorum intellectu, qui nesciebant aliud pascha, quam Mosaicum carnale.

RAbbi, tu es Rex Israel, tu enim verè regnas in hominum mentibus, quas & penetras & sanas verbo tuo: Ecce enim Apostoli carnales erant, apprehendebant te magnopere hoc pascha desiderasse, quod ipsi nouerant, Tu autem potenter ingrederis mentem eorum stupidam, cognoscis cogitationes eorum erroneas, verbum applicas, & sanas, & ad spirituale pascha eos incipis manuducere, quod in Ecclesia sua Catholica indies celebratur, Domine Deus meus, præueni seruum tuum in benedictionibus dulcedinis tuæ, vt ad tuum magnificentum Sacramentum digne ac deuote merear accedere, Excita cor meum in te & à graui torpore exue me, visita me in salutaris tuo ad gustandum in spiritu tuum pascha quod in sacramento tanquam in mysterio fidei latet. Illumina quoque oculos meos ad intuendum tantum mysterium & ad credendum illud indubitata fide me roborata. Est enim operatio tua, non humana potentia: tua sacra institutio non hominis adinuentio: nec ad hæc capienda & intelligenda quis idoneus per se reperitur, quæ
Aug.

Angelicam etiam subtilitatem transcendunt: Quid ergo ego peccator indignus terra & cinis de tam alto sacro decreto potero inuestigare & capere? Domine in simplicitate cordis, in bona firma spe, & in tua iussione ad te cum spe & reuerentia accedam semper, & vere credam, quia tu Agnus Dei es præsens in sacramento, Deus verus & homo verus.

§. 28. *Et accepto calice gratias egit & dixit: Accipite & diuidite inter vos. v. 17.*

Paulo ante de Mosaico paschate, & agno eius dixerat, se id non amplius celebraturum vti figurans, sed figuratum & verum in Ecclesia Dei, ipsa est enim regnum Dei, secundum illud, *regnum Dei intra vos est*, ergo confestim zelo sumpto, regnum Dei inchoaturus calicem vini accipiens veterem legem & testamentum terminaturus honorifice, ante regnum novum Dei, gratiarum, ubi vocant, haustum, seu terminalem proponit, & præiens conceptis verbis Deo patri omnipotenti, pro cunctis in veteri lege exhibitis donis gratias egit, & omnes singulosque, ex eodem poculo, gratiarum haustum mandauit libare. & sic cum honore Testamentum illud in feretro deposuit, non dampnandum, sed seruandum, tanquam id quod olim valuisset & magno in honore fuisset, & eatenus adhuc in honore maneret.

DEus meus omnium Magister, tu testamentum vetus cum honore deposuisti, non cum contumelia uti Lutherus & alij quidam sectarij. Habent igitur illud etiamnum tui Catholici in honore, & inter prædicandum de eo præferunt testimonia, & implent verbum tuum, qui prædixisti, quod in tua Ecclesia essent futuri Doctores, qui de suæ sapientiæ thesauro essent prolaturi Nova & Vetera. Hi sunt veri tui prædicatores, qui nostrum testamentum reiiciunt.

§. 29. *Dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis donec regnum Dei veniat. v. 18.*

Iterum inculcat Magister discipulis iam iam imminere Exordium regni Dei, dum ait se non bibiturum de genimine vitis nisi primum manifestetur regnum Dei, & tamen iubet eos terminalem haustum facere super veteri Ecclesia tam cito ut non diuisim voluerit infundi vinum, sed de vno omnes participare infuso.

Verissime comedebat te, mi Domine, zelus Dei, cum hæc dicebas & hæc agebas, cum discipulis tuis. videris mihi fuisse ignis confians, quia discipulos tuos confias & in unum redigis sensum, ut pariter vetus Testamentum seu legem Mosaicam professorio haustu favoris testentur, ex uno calice & vno infuso bibentes, & novum Testamentum confestim ex-
pedent.

pectent. Laudo nunc Deus sapientiam tuam & bonitatem & disciplinam. Doce me quoque semper vnum sentire & loqui cum his qui in tua Ecclesia sunt Doctores constituti.

§. 30. *Et accepto pane. v. 19.*

Iam cum honore terminatam vidimus veterem legem & vetera sacrificia & cæremonias, & ecce confestim exortitur Regnum Dei, instituitur veneranda altaris Sacramentum Nouæ legis sacrificium, ordinantur sacerdotes, disponitur regnum Dei, vti per singula videbimus enucleantes. At tamen hoc loco pullat dubium, nihilne moræ inter veteris legis abrogationem & Nouæ exortum intercesserit? Ego Dominum à mensa surrexisse, præcinxisse se, & misisse aquam in peluim, & pedes discipulorum lauisse, & ea quæ Ioannis cap. 13. vsque ad versum 16. commemorantur, gesta fuisse contendo. Tum post humilitatis commendationem, & exemplum datum, à se, commendatum discipulis, statim apertum esse regnum Dei *accepto pane* & c. vti mihi commemorat Euangelista: & peracta communionem & Sancta colloquutione discessisse Iudam è mensa, ut refert Ioan. cap. citato à versu 16. ad 30. Illo digresso ad facinus statim secutum esse sermonem admirabilem Domini in cænaculo, à Ioanne cap. 13. a. v. 30. per cap. 14. 15. 16. ac 17. descriptum.

Domine considerans opera tua exauesco & lætor, exauesco ad sublimitatem & maiestatem, lætor videns humanitatem operum & virtus & verborum tuorum. Deus meus est tu. in te gloriabor. stabo & attendam quid facias cum accepto pane illo, in quo Regnum Dei aperire & reuelare cæpisti.

§. 31. *Gratias egit. v. 19.*

Accepto pane, in *sanctas ac venerabiles manus suas* (uti loquitur Canon Missæ Romanus à S. Petro Apost. ordinatus) Dominus Iesus primam Missam inchoaturus coram Apostolis suis, cæremonias certas elegit, sub quibus hanc primam missam suam celebraret, sacerdos ille in æternum secundum ordinem Melchisedech constitutus à Patre æterno. Sicuti autem fuerunt aliæ quædam cæremonie constitutæ à Deo per Moysen, quibus celebraretur primum pascha in Aegypto à Iudæis, & aliæ cæremonie, quibus celebrarentur Deuteropaschata seu memorialia primi paschatis, in secutis ab inde annis (uti ostendi §. 1. huius commentarij) sic etiam aliæ fuerunt quædam cæremonie obseruatæ à Christo Domino in sua prima Missa, & aliæ per spiritum S. iussæ obseruari in missis postea secutis post passionem Domini, idque meritissimo iure ita ordinatum fuit à sapientissimo Domi-

D

50

no nostro legislatore, nam, cum Missa sit Actio representatiua totius vite Christi, uti Doctores loquuntur, siue uti Christus & Ecclesia loquitur MEMORIA EIUS, pridie autem, quam pateretur adhuc vite Christi deesse ultimum eius complementum nempe passio, non decebat Christum Dominum in sua missa prima adhibere per omnia cæremonias, quæ adhibentur in Missis secundis, siue secutis passionem, in quibus etiam præter vitam Christi, exhibetur eius passio secuta atque mors cum sepultura. Quæ igitur, dicit aliquis, fuerunt Proto-Missa, ut sic loquar cæremonia? Dico ex Scriptura me istas compendio reperire, I. Gratiarum egisse Dominum Luc. 22. eleuatis oculis in cælum ad Deum Patrem suum omnipotentem, S. Petrus in canone Missæ Romano, III. Gratiarum egisse eidem. Idem canon Missæ, IV. Gratiarum agentem fregisse panem I. Cor. II. V. Benedixisse ac fregisse, Matth. 26. Marc. 14. Can. Missæ, VI. dedisse discipulis suis (id est porrexille sic in orbe peccatorum, ut omnes manu porrecta extensaque, attingerent eum) Matth. Marc. Luc. II. Cor. II & Canon Missæ Rom. VII. dixisse: *Accipite*, Matth. I. Cor. II. Canon missæ R. VIII. Item comedite, Marc. sumite, Marc. manducate. I. Cor. XI. & canon M. R. IX. item: *HOC EST ENIM CORPUS MEVM*, canon Missæ Rom. Matth. Marc. Luc. I. Cor. II. X. Item: *QVOD PRO VOBIS DATVR*, Marc. XI. item: *QVOD PRO VOBIS TRADETVR*, I. Cor. II. XII. Hoc fecite in meam commemorationem. Ecce istæ fuerunt cæremonia: protomissa Christi Domini Nostri, compendiosissime, ut solet fieri narrate in scripturis Sanctis Ecclesiæ Catholicæ quas nunc intendo considerare & me aliosque eiusdem ædificare, & imitari quatenus fas est discipulo Christi, incipiendo à cæremonia prima.

Domine Deus meus Iesu Christe, sacerdos magne, ego tibi gratias agito toto corde & viribus, quod pro me & omnibus nobis in te credimus exercueris dictas cæremonias primæ missæ tuæ; & in illis te admiror, honoro & adoro, quod iuxta naturam nostram, quæ est animal cæremoniosam, sanctas assumpseris & adhibueris cæremonias. Duo nunc à te oro, Domine, I. ut nunquam sanctas cæremonias, vel à te usurpatas, vel institutas per Spiritum S. in tua Ecclesia, contemnere velim, aut parui pendere, sed animum amare ac defendere. tu enim Exod. 18. per Iethro, dixisti Moysi: *Ostendas populo cæremonias & ritum colendi, &c.* in tua autem Ecclesia Catholica ecce plus est quam Moyses. II. quod oro Domine, est ut monente à postolo tuo, gratias assidue agam tam tibi, quam alijs benefactoribus meis, mane cum surgo, cum horas recito, cum opera alia perago, cum mercede merefacio, cum vespere ad quietem secedo; cum noctu e vigilo, sonet votum gratiarum & laudis; tonet dulcis glorificationis tuæ versus Gloria Patri &

F. & Sp. S. vel, in Nomine Patris & F. & sp. S. vel Deus in adiutorium meum
intende, vel saltem oculos in cælum ad te Deum meum eleuem.

§. 33. Et fregit. v. 19.

Ista est in serie caeremoniarum, ad primam Missam à Christo Domi-
no adhibitarum, & §. 31. recensitarum, quarta caeremonia. nam secundam,
quæ erat, Eleuatio oculorum Christi in cælum ad Deum Patrem suum
Omnipotentem, & 3. quæ erant eidem actæ gratiæ, S. Petrus in canone Mis-
sæ Rom. solus recensuit, quos S. Lucas videri potest vno verbo *Gratiarum*
Actio fuisse complexus, cum 1. quæ fuit Gratiarum actio, & tertia, etiam
gratiarum actio, nomine coincideant, etsi forma sua non nihil differant. A-
lia enim est actio cum gratiæ aguntur in incertum, ut cum Dico, Deo sit
gloria, & alia est Actio, cum gratiarum verba, ad ipsum diriguntur, de quo
dicuntur, vti sit cum Dico, tibi Deus sit honor & gloria. Quarta ergo cære-
monia Missæ primæ fuit, quod Dñs panem in sanctas suas manus accep-
tum *fregit*, vti Matt. Marc. Luc. & Paulus 1. Cor. 11. & S. Petrus in Canone
missæ vnanimiter commemorant, cum enim Panem accepisset, & perso-
narum præsentium essent XIII. ad minus, ut cuique suppereret portio, nec-
cess. fuit cum physice diffingi, seu conuelli in partes, & diuidi. Inuenio
autem duplicem fractionem, ab Euangelistis & Apostolis in prima missa
obseruatam, pulchre & subtiliter nobis indicari, nempe vnã crassam seu
physice physicam id est sensibus perceptibilem corporalem, de qua nunc
ago, & aliam subtilem seu Logico-physicam, id est ratione sola perceptibi-
lem corporalem tamen, nempe separationem substantiæ panis à suis acci-
dentibus, mutata substantia in corpus Domini saluis accidentibus panis,
de qua postea agã disere enim duplicem fractionem panis indicant ij quos
dixi. Ecce: Lucas ait: *Accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens.* siue ut
Paulus 1. Cor. 11. ait *gratias agens fregit, & dixit.* iam vero Matthæus omissa,
quam alij descripserunt Gratiarum actione ait, *Benedixit ac fregit, deditque dis-
cipulis suis & ait:* siue vti Marcus ait: *Benedicens fregit & dedit eis & ait.* quod
autem illud Lucæ & Pauli Gratiarum egisse, & Matth. ac Marci, Benedixisse
non sit vna eademque actio Christi, clarius exponit in Can. Missæ S. Pe-
trus, dicens: *gratias agens benedixit deditque discipulis suis, dicens.* vbi gratiarum
actionem & benedictionem distinxit, cum igitur S. Lucas subiunxerit Gra-
tiarum actioni fractionem, & S. Petrus gratiarum actioni Benedictionem
& S. Math. atque Marcus benedictioni fractionem; notum sit, subtilissime
nobis insinuari, duplicem fractionem. vnã cum gratiarum actione con-
iunctam, alteram cum benedictione. Prosequamur nunc priorem fractio-
nem, quæ fuit ciuili & crassa, quæque in omnium hominum est potestate,

D 2

pro

pro qua alij vtrantur scissione facta per cultellos. quid de illa dicemus? nam & illa habet sua mysteria, siquidem Euangelistæ fractionem panis quæ est naturæ opus, indicantes, mihi videntur negare scissionem, quæ est violentiæ, ac forte id eò factum est à Domino, vt ostenderet sese in sua Ecclesia posse pati diuersitatem seu varietatem, intellectus & morum, non posse pati scissuras seu dissensiones animorum ac cordium. odit quippe Dominus hæreses & schismata, tolerat varietatem. Variæ sunt in Ecclesia Dei lingue, variæ Artes, variæ explicationes scripturarum, varia officia, varij habitus, varij status; sæcularis & Ecclesiasticus, & Ecclesiastici status sunt varij, nempe alius Cleri sæcularis, alius Cleri Regularis: & Regularis iterum quam nõ est varius! Alphabetti literis pridem superant, Antoniani, Augustiniani, Benedictini, Basiliani, Carthusiani, Cistercienses, Crucigeri, Carmelita, Dominicani, Discalceati, Eremitæ, Franciscani, Guilhelmitæ, Iesuitæ &c. Hi omnes sunt membra præclara Christi Ecclesiæ, vnus panis vnitæ fidei & spiritus sub regimine Romanæ Ecclesiæ, fractus tamẽ in partes multiplicibus donis gratiarum, quibus vnus præ alio pollet, non scissus schismate religionis.

Saluate cuncti Ecclesiæ Dei status & ordines saluate. Vos alloquor. Vos estis mundi ornamenta, varietas circumdans deauratum Sponsæ vestimentum, amo vos omnes, etsi non sim vt singuli inter omnes. Ecclesiastici ordinis sum in sæculo, è Canonicorum numero, sæculares non abomino, sed iuuo: Regulari scolo & promoueo. non sum de pane Christi scisso, sum de fracto pars, cupio manere pars, & vos inter vos nolite scindi, qui manducat, non discernat ieiunantem; qui ieiunat, non iudicet manducantem. Vnus spiritus sit in vobis, etsi multiplicitas gratiarum.

§. 34. Et dedit eis. v. 19.

Dixi de fractione panis sensibili & crassa, quæ antequam benedictionem, nondum de benedictione & fractione, quæ secuta est benedictionem, vel potius ei coniuncta fuit, vt exprimit Marcus verbo: *benedicens fregit*. En impleo propositum vna cum verbo *dedit*. Quomodo ergo benedixit Dominus? vtique quomodo hodie dum benedicit Ecclesia, quæ benedicendi & formæ & potestatem à Domino, accepit, orando, inuocando, precando, vt quicumque hoc pane vteretur, is salutem corporis & animæ consequeretur, viueret in æternum, resurgeret à mortuis &c. Ioan. 6, hæc enim est synopsis omnium Ecclesiæ benedictionum. Pergo, quomodo fregit post benedictionem panem? subtilissimè. dando discipulis, sic vt omnes attingerent iacentem in patena: & dicendo, *Accipite*: & consecrando, seu dicendo; *Hoc est Corpus*

meum. his enim verbis ab illo, quod sensus percipiunt, id est accidentibus in-
herentibus substantiæ panis, substraxit substantiam seu naturam panis
corporalis, & substituit substantiam corporis sui. verbo; *Transsub-*
stantiauit, seu conuertit panem in Corpus suum. Mira fractio, sed ta-
men vera, & diuina, etsi nec Lutheranus, nec Calvinista, nec Anabaptista
credat. quid enim? Nec Iudæi nec Mahometani, nec Gentiles hoc credunt.
in hoc ergo illis propius, quam credentibus, accedunt. accedere ad illos,
quos damnant, quid est? est similem fieri illis. quibus? Incredulis. & quanta
laus vel ars est hoc? misera proflus & infelix est societas iūgi infidelibus, abi-
re à credentibus. In consilium eorum non veniat anima mea. Hi in formula
cænæ suæ Calvinianæ, omnes illos excommunicant, qui creaturam aliquam
benedicunt. Et quid oro in hoc faciunt? ipsum D. N. Iesum à sua cæna exclu-
dunt excommunicando, eo quod panem creaturam benedixit. Prò excom-
municationem Calvinianam! Credo Domine, te benedixisse, credo te in-
uisibiliter panem fregisse, separando substantiam panis ab accidentibus su-
is mutasse in tuum Corpus. Credo fractum sic dedisse discipulis tuis tan-
gendum primo, mox manducandum. sed quare dedit discipulis sic panem
in patena fractum, vt omnes attingerent omnino, vt potestatem tractandi
panis, vt Christus eum tractabat, acciperent. Ecce hodie dum cum conse-
crantur sacerdotes, porrigitur eis panis in patena, & vinum in calice, vt cum
forma *accipe potestatem consecrandi &c.* materiam sacramenti huius potestati-
uè occupent tradente Episcopo, accipiente ordinato.

Deus meus testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Gaudeo in Deo
Iesu meo, qui me in illa plantauit Ecclesia, in qua est *Benedictio & Fractio*
panis, & *Traditio potestatiua*. Lauda anima mea Deum tuum in vita tua.

§. 35. *Dicens: Hoc est corpus meum. v. 19.*

Quis est hic sermo? iste quem totidem verbis, imo iisdem retulit Mat-
thæus, & Marcus, & Lucas & Petrus, in canone missæ Romano, & Paulus
in epistola 1. ad Cor. 11. cap. Solus Petrus addidit *enim* causatiuam, quam a-
lij non addiderunt sed neque negauerunt. Et quid sibi vult iste sermo? qui
latinam linguam mediocriter intelligit non ignorat. Ecce, infimi Gramma-
ticæ discipuli intelligunt, quid dicat Dominus, cum dicit *Hoc est corpus meum.*
quid tu Infimista intelligis, cum audis verba ista? Audio. Hoc quod teneo,
quod videtis, quod mecum tægitis in patena, non dico *Panem*, nec nego *Panem*.
Hoc sensibile est *Corpus meum*, si ergo verax sit sermo meus, vt sermo Dei. ca-
pite quod panis substantia, in aliã versa sit manentibus panis accidentibus,
dum dico hæc verba. Consecraui, feci dicendo quod non erat, vt alias
prædixi dicens: *panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita &c.* Ioan. 6.

D 3

193

non audio: Hoc est figura aut representatio corporis mei, sed; *Hoc est corpus meum*, quale corpus? non est necesse phylosophari. videte corpus meum, Quod teneo vobiscum, *hoc* tale corpus est. Si corpus meum, quod teneo *Hoc*, phantasticum sit, vti putabatis, cum super mare noctu prope vos ambulabam (Marc. 6.) & vti docebit post vos Marcionita, non recuso quo minus dicatis *hoc*, quod teneo, esse corpus phantasticum: si corpus meum, quod teneo *hoc*, sit figura corporis, & non corpus verum ac reale, sumptum de Virgine, positum in præsepio, circumcisum, adoratum, à dæmonio portatum &c. non recuso, quin dicatis *hoc*, quod teneo, esse figuram corporis mei, vti post Marcionem docebit Calvinista. Si me dicente & ostendente, *hoc* corpus meum, non sit meum corpus, sed aliud quid non recuso quin *hoc* monstratum dicatis esse, non corpus meum, sed aliud quid, quod enim de corpore meo sentire vere debetis, volo sentiat de *hoc*, quod ostendo & vobiscum teneo, si durus sit alicui vestrum iste sermo meus, si illi mollis sermo meus, *Hoc non est corpus meum* (scilicet Christi) sed hic non est sermo meus. Meus sermo est iste: *Hoc est corpus meum*. si accepta in manu petra, aut vite, aut simili creatura, dicerem vobis: *Hoc est corpus meum*. Vere, hoc dicendo, fecissem ut *hoc* esset corpus meum, non accepi ego in manus vitem, non accepi petram in manus & ostendi vobis, & dedi ut teneretis meum, sed panem accepi in manus, & ostendi & tenui vobiscum, & de hoc dixi: *Hoc est corpus meum*. dicenti hunc sermonem, aut credite quod dico, aut me vel impostorem, & qui nocis illudentem auditori, aut mendacem, falsa narrantem candide dicite, dixi accepto pane & eum ostendendo & tangendo vobiscum: *Hoc est corpus meum*, non vultis credere? per me licet, Sequimini ergo vos ipsos, estote duces vestri ipsorum, permitto peccatum, sed non impune dimitto, cum venero ad iudicandum, nisi pænitentia fuerit deletum,

Domine Iesu Christe, Deus verus & verus homo, in vnitatem personarum vnitus habens duplicem naturam, ego traditione Ecclesiarum, id est congregationis omnium fidelium tuorum, accepi te, in nocte qua tradebaris, accepisse in manus tuas Sanctas ac venerabiles panem, & dedisse discipulis tuis primum in manus ut tangerent & eum dixisse de illo quod tangebant & videbant: *Hoc est corpus meum*, vti tui tres Evangelistæ, & duo Apostolorum principes Petrus & Paulus scripto etiam reliquerunt, ad posteros consignatum, quinque testes omnino fideles, quorum Duo ipsimet præsentem fuerunt, & tetigerunt, *hoc*, & viderunt *hoc*, de quo tu dicebas: *Hoc est corpus meum*, & ipsi audiebant & credebant. cæteri tres à Domino ipso postea didicerunt. Ecce Domine libenter sequor illos, testes, omni exceptione maiores. Ecce cum illis credo simpliciter veracibus verbis tuis. malo se-

qui

qui hos, quam Marcionem veterem, qui referente Tertulliano contra Marcionem, verba tua sancta & vera: *Hoc est corpus meum*, per errorem voluntarium, in S. Lucæ (quem solum ex omnibus Euangelistis admittebat) textu sic explicuit & peruertit: *Hoc est corpus meum, id est figura corporis mei*. Malo sequi illos tuos Domine Iesu, testes & martyres Matthæum, Marcum, Lucam, Petrum, & Paulum, quam Marciones novos Calvinistas, qui idem dicunt quod Marcion vetus, alio tamen, quam ipse, errore voluntario, *Marcion vetus* credebat non fuisse veram humanitatem in Christo, ideo corrumpebat verba S. Lucæ quem admittebat Historicum veracem & torquebat verba eius ad voluntatem suam, explicans dictum tuum, ad libitum suum, ut *Hoc est corpus meum*, sic sonaret sibi: *Hoc est figura corporis mei. at nouus Marcion*, Bengarius, & Zwinglius & Calvinus & qui illius sunt, constentur quidam veram in te, Domine Iesu humanitatem, sed non confitentur, *hoc esse Corpus tuum*; sed dicunt te impostorem egisse, vnus quidem sic, quod tu tenens & ostendens panem, vna manu palam, altera manu clam tangens Corpus tuum dixeris: *Hoc est Corpus meum*. Alius dicit, quod tu, tenens manibus panem, & ostendens eum dixeris: *Hoc est Corpus meum*, cogitaueris, quod panis ille esset *Corpus*, quia non est spiritus, & esset *tuus*, quia tu eum possidebas, quomodo *tuum* esse dicebatur vestimentum, quod ad te pertinebat. Alius autem, quod tu monstras Hoc, & dicens de illo, *Hoc est Corpus meum*, cogitaueris Hoc te postea manducaturum, & tunc conuertendum in Sanguinem & Corpus tuum, & propterea dixeris: *Hoc est Corpus meum*, ponendo astute verbum *est*, pro verbo *erit*. Et alii aliter dixerunt, loquentes inania & cogitationes cordis sui affixerunt cordi tuo, & sua somnia dixerunt tua esse phantasmata, & fecerunt sibi nomen quasi magnorum in terra, sed non erat conueniens testimonium eorum. Ego autem te pastorem sequens non sum seductus. Tibi grãas ago, quod non permisisti me ire post greges fœdaliũ tuorum, qui dicunt se esse Euangelicos & non sunt, Reformatos & non sunt.

§. 36. Quod pro vobis datur. v. 19.

Ita Lucas socius Pauli, at Paulus ipse 1. Cor. II. quod pro vobis eraderetur: an sibi contrarij sunt tam vnanimis socij peregrinationis suæ in tanto mysterio? Nequaquam. diuersum dicunt, quod licet, contraria non dicunt, quod nefas est. An igitur in præsentĩ dari, est idem cum eo, quod est in futuro tradĩ? Non dico hoc, dixi diuersum dicere Lucam, & diuersum dicere Paulum. Lucas narrat, quid dictum sit de eo quod fiebat tunc, Paulus nar-

32
 rat quid dictum sit de eodem futurum postea, nunquid potest simul verum esse quod nunc datur, & postea tradatur? utique. & ita narrant isti duo discipuli & testes Domini. Habes hic Catholice solatum scripturiticum pro fide tua, tu credis, quod Christus Dominus tuus in cæna vltima fecerit primam missam, id est obtulerit primum incruentum Sacrificium, panem sicut & vinum suum id est corpus & sanguinem suum sub figuris panis atque vini ibi apparentis, hoc credis, & bene credis. & vnde hoc credis? quia reuelatum est, & quis hoc dicit? Ecclesia mihi dixit Romana & Apostolica. Ecce venit homo qui negat Ecclesiam Romanam esse veram Ecclesiam & suam esse veram, suam tamen Ecclesiam esse talem ut credere ei tuto non possis, eo quod errori sit obnoxia, esse autem librum quendam qui dicitur, Biblia, illi te tuto posse credere, & si in eo scriptum sit, quod Christus sacrificium fecerit in cæna vltima, tunc te tuto & certum credere. quid hic facies Catholice? ut te expedias ab insane molesto homuncione, qui tibi dicit: vbi est Scriptum? vbi scriptum? Ostende ei s. Lucam, & diè ibi scriptum est. *Hoc est corpus meum quod pro vobis datur.* Vbi scriptum est hoc, ibi scriptum est, quod Corpus Christi extra passionem cruentam sit oblatum siue datum pro discipulis Christi & nihilominus etiam ipsis datum, in quo utroque consistit ratio sacrificij, nempe dari alicui & simul pro ipso dari, cui datur. Hunc modum dandi vocarunt veteres Sacrificium, oblationem, victimam, sacrum, nos Missam, Græci Liturgiam, si tu nolis sic vocari, per me licet, voca Bliettri. dummodo admittas, quod textus dicit: Datum esse Christi corpus discipulis, & tamen simul pro ipsis datum esse, sed cui datum pro ipsis cogitabimus tam præstans Corpus Christi, in vltima cæna? Iudæne? nequam, alias iuste tradidisset Iesum Iudæis, utpote suam rem. An Iudæis & Pilato? At illi aberant. cui ergo. Deo patri. Illi dare aliquid pro alio, & illi ipsi communicare pro quo datum fuit Deo, hoc est sacrificare, hoc missam facere.

Ecce iam missam à Christo primam factam esse in scriptura legisti. iam scis vbi scriptum sit, non quod discere, sed exagitare voluisti.

§. 37. *Hoc facite in meam commemorationem, v. 9.*

Idem iisdem verbis dictum à Domino narrat S. Paulus Apostolus 1. cor. 11. sed quid est hoc? Facite in meam commemorationem? si dixisset Dominus hoc cogitate in meam commemorationem, vel dicite in meam commemorationem, facile intellexissem & implevissem verbum Domini, quisenim sanus mente non posset cogitare facile: Dominus Iesus accepit pacem & gratias agens fregit & dedit & dixit hoc & illud. quis etiam non facile

facile recitare seu dicere posset, modo mutus non esset, verba illa. Dominus Iesus in nocte qua tradebatur, accepit panem &c. ita enim pueri parvi apud catholicos discunt & recitant; & ita apud eosdem recitant suam lectionem pueri magni, nemo tamen illorum facit hoc in commemorationem Christi, quod Christus in suam commemorationem facere Apostolos iussit. quid enim faciunt apud A catholicos prædicantes? Dicunt non faciunt Matth. 23. quomodo ergo vos Catholici, vos papistæ facitis in Christi commemorationem id quod Dominus Apostolis præcepit facere? Audio Catholicos quosdam non omnes, respondere. Ego sacrifico, in persona Christi, & cum hoc facio, totam vitam & passionem Christi verbis, & caeremoniis Missæ sic represento, ac si esset quædam actio, in qua exhiberetur historia olim gesta. In hac Vita & passionis Dominicæ, per motus manuum & corporis totius, exhibitione coram populo, facio hoc, quod Christus fecit, nempe corpus iuum, ex pane & sanguinem ex vino, & hoc in commemorationem facio, sic mihi responder Papista, sed non omnes, quia non omnes sunt Apostoli quibus dictum est: Hoc facite. Illi mihi sic respondent. quibus datus est panis in patena, & vinum & Calice, & dictum est à successore Apostolorum. Hoc fac, uti Christus fecit, Corpus & sanguinem Domini. Ecce isti sic respondent, & faciunt, prædicantes autem dicunt & non faciunt, vel si agant sine accepta per legitimam successionem potestate, fictitie agunt.

O Pater cælestis ego sacerdos ordinatus ab eo, qui per successionem ab Apostolis acceperat potestatem, exercebor nō in meditatione passionis tuæ solum, quod est commune omnibus Christi fidelibus, nec solum in concione, quod est lectorum, & subdiaconorum & Diaconorum etiam, sed in faciendo. Hoc ad tuam commemorationem, sæpe sacrum faciam, imo quotidie, ut hoc modo memoria tua confirmetur in tui populi mente, & in oculis eius renouetur tua passio, & tuum regnum euertat diaboli regnum, peccatoribus impetretur gratia, iustis confirmatio in gratia, fidelibus defunctis requies, beatis gaudium, tibi gloria super omnia Amen.

§. 38. Similiter & Calicem postquam canent. v. 20.

Sicuti Dominus panem consecrârat accipiens in manus suas, & consecratum ipse cum discipulis suis sumplerat, sic uti etiamnum: Episcopus ordinans Sacerdotes, cum iisdem celebrans, sanctificata manducat: ita Dominus etiam accepit calicem, in quo vinum viris erat, in manus eadem, in quas omnia pater suus cælestis tradiderat. Et sicuti pane accepto in manus suas, egerat gratias, sic & calice accepto egit gratias, & sicut panem naturali fra-

§

ctione

atione diuisum in partes super patena porregerat Iuis Apostolis attingendum, tactione potestatiuâ; ita calicem acceptum in manus suas actis gratijs porrexit iisdem Apostolis attingendum potestatiuo tactu. Indicat hæc omnia S. Lucas compendiosa voce *similiter* Matthæus autem diserte expressit, sic: *Et accipiens calicem gratias egit & dedit illis.* Marcus vero sic: *accepto calice gratias agens dedit eis.*

Domine Iesu Christe, video te esse non solum sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, offerendo panem & vinum, sed etiam sacerdotem magnum, qui Sacerdotes instituis & creas. nam hoc quod acceperas à Patre tuo, video te aliis nempe Apostolis tuis tradere in manus, non iniuste, vel illubenter, sed cum lætitia, utpote gratias agendo. Et ego per successionem ab Apostolorum tempore continuè deductam, creatus sum sacerdote eo modo, quo tu primus ordinator tuos institueras in sacerdotes: idcirco laudem debeo tibi Domine in sæcula, & obedientiam & ministerium fidele in tua Ecclesia. Tu Domine fortiter exerce in me Episcopi summi officium, per delegatos tuos Episcopos me visita, & emenda. Sed ecce Colendissime, Domine statim hic ego opera tuâ, nempe interpretatione bona scripturæ. S. Lucas ait, accepto calice & dato discipulis dixisse te verba consecrationis, Marcus autem calice accepto & gratijs actis te eum dedisse tuis & ante verba consecrationis, illos omnes ex eo bibisse. quomodo hoc intelligam? An sibi contrarij sunt, qui tuo spiritu scribunt? Non sane, an quod unus omittit alter supplet? Ita sane credo. Sed quem tunc ordinem cogitabo seruatum? Ex praxi, quæ hodie dum in tua Ecclesia seruatur, cum ordinantur Sacerdotes, video dicendum esse, quod calicem laicum, siue abluitionis, acceperint tui discipuli à te, & sic ordine attingerint calicem cum materia tui sanguinis, consecrandi mox in ipso eodem calice. & hoc videtur dicere Marcus, addens ex eo omnes bibisse, & abluisse os, uti sacerdotes recens consecrati, hodie dum faciunt, qui tunc sanguinem Domini non bibunt. At postquam per ordinem ad te, Domine, redierat calix iste, tunc te verba consecrationis protulisse super materia quæ in calice eodem remanserat, & hoc esse conuersum in sanguinem tuum, & te hoc solum bibisse, si sic sentiens erro, Tu animarum Episcopus corrige me, per Vicarios tuos bene sentio, confirma me, & nihil præiudico.

§. 39. *Dicens: Hic est Calix nouum testamentum in sanguine meo. v. 20.*

Quod hic expressit S. Lucas, totidem verbis eius Magister S. Paulus expressit in 1. Cor. 11. sic *Dicens: Hic Calix nouum testamentum est in meo sanguine.* quæ verba considerata, & collata cum illis quæ S. Matthæus & S. Marcus, & S.

& S. Petrus (in Canone Missæ Romano) exprefferunt, magis me reddunt perplexum & augent suspicionem, de ordine bibendi & consecrandi obseruato, quem §. præcedente expressi dubitando & consultando coram Domino. nam alia prorsus verba de Calice adnumerat mihi Lucas & Paulus, & alia Matthæus, Marcus & Petrus. Duo illi priores referunt Dominum dixisse in recto casu, Hic calix est nouum Testamentum in meo sanguine tres vero postèrius nominati, referunt Dominum dixisse, Hic est Calix sanguinis mei noui testamenti. quid hic dicam? an quod omnes illæ loquendi formulæ vnum sonent? Durum est hoc. si verba Lucæ & Pauli, ad Calicem, ante consecrationem Domini, directa fuisset, & verba Matthæi & Marci & Petri, ad Calicem in consecratione ipsa, dixero, durities illa distinctione periret, & fiunt textus omnino tractabiles. vt nempe sit iste sensus & ordo. Lucas & Paulus: *accepto calice gratias egit Dominus, & gratias agens dedit discipulis*, vt Matthæus & Marcus, suppleuerunt, quorum prior addidit etiam, *dixisse Dominum*, illis dando calicem, *Bibite ex hoc omnes*, & tunc addidisse Dominum encomium seu elogium istud, quod S. Lucas & Paulus enarrarunt; *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo*. tunc fecit ut esse, quod narrat Marcus *& biberunt ex eo omnes*. mox per ordinem circumlato & gustato calice, Dominum eundem calicem ad se recepisse, & benedixisse verbis cōsecrationis formalissimis (quæ Matthæus & Marcus & plenissimè Petrus nobis retulerunt) nimirū istis: *Hic est enim calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. & tunc ipsum Dominum ebibisse solum, quod erat consecratum vti hodie dum solus Episcopus ordinator consecratum ebibere solet. si ita, inquam, construatur sententiæ sacrorum historicorum (cui constructioni nihil textus repugnat, nisi mens Ecclesiæ Romanæ aliam esse constructionem declarer) clarissime à textu scripturæ ad quem appellarunt Wiclefistæ, & Hulsitæ, & Lutherani & Caluinistæ & Anabaptistæ, & omnes Sacramentarij vtraquistæ, damnantur, quod in calicis consecratum vltim involauerint, quem Dominus ne quidem Apostolis in vltima cæna potterit. Sed ista iudicio Ecclesiæ definienda relinquo, & solum quid illi miseri ex solo textu possint, ostendo, ex ordine narrationum.

V & Vobis vtraquistæ, si iste ordo narrationum, quem cum summa ratione contra vos ex scriptura ostendo sit à Deo intentas. & Euge, euge Catholici omnes, qui Ecclesiæ praxim secuti, cum laicè communicatis solum & non celebratis sacrificium altaris, vna specie Sacramenti contenti vixistis & vixitis. Fauet vobis textus scripturæ, qui Vtraquistas prostermit & damnat.

§.40. *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. v.20.*

Iam dixi probabiliter de quo calice consecratione, an ante consecrationem, verba ista scripserit Lucas & Paulus. Occurrit mihi obiectio: si illa verba à Luca relata sint elogium nondum consecrati calicis, quomodo verum est, quod addit, *in sanguine meo qui pro vobis fundetur*? si enim in calice illo, de quo hoc elogium fiebat, sanguinem Domini non continebatur, quomodo ille calix erat testamentum in sanguine Domini effundendo? satisfactio mihi ipsi, qui mihi obieci, & cogito, calix ille ante consecrationem, continens solum vinum aquâ mixtum (vri habet traditio & mos gentis erat, vbi ista fiebant) bene dicebatur esse testamentum, quid enim est Testamentum? Ulpianus Respondet esse *nostra voluntatis iustam sententiam, de eo quod quis post mortem suam fieri velit.* quid autem est iustum? quod non repugnat legibus? & quid est sententia? Cicero de legibus *notam vel ore verbum prolatum.* Videamus iam an calix Christi vinum aquâ mixtum continens, possit esse & dici Christi Testamentum? Potest equidem; siquidem calix iste continens assumi poterat à Domino, pro nota suæ voluntatis, sane non repugnantis legibus (cum sit ipsa prima lex) de eo quod volebat fieri post mortem suam, si enim charta & atramentum & similia ad hoc assumuntur à nobis, cur non à Domino ista tanto meliora quanto atramentum vino & charta deterior est auro vel argento. sed quid erat quod volebat Dominus post suam mortem fieri, & cuius nota esset iste calix vini? Hoc, ut post mortem suam, sic de calice biberent communicati corpori Domini, sicut ipsi Apostoli tunc communicati iussu suo omnes bibeant laicè de Ordinatoris sui Episcopi Christi Domini pastorum principis manu calicem istum quæ porrexerat Dominus. clare satis, non habet igitur queri laicus populus quod sibi vel Testamentum Domini vel pars Testamenti Domini subtrahatur si ei calix consecratus sanguinis Domini ex altari non datur, quando quod Apostoli Testamentum acceperunt etiam laici omnes in Ecclesia accipiunt, quando volunt. sed nondum soluta est difficultas nata ex illis verbis (*in sanguine meo, qui pro vobis fundetur*) quæ Dominus addidit. Videamus si & hoc plane atque commode ut cætera, explicari possit, potest autem, nam quid est *Testamentum in sanguine meo*? vtrique hoc, Testamentum in morte Testatoris confirmatur Heb. 9. & I. C. quali autem morte homo decedit, eadem confirmatur etiam Testamentum eius. Videamus quali morte moriturus erat Dominus cum testamentum per illam valiturum condebat: violenta, siue *in sanguine*, clarius, *qui effundetur.* vides iam quomodo calix etiam

non consecratus à Domino assumptus, vt esset nota suæ voluntatis de eo quod post mortem suam fieri veller, sit testamentum eius: vtique vides, imò etiam quomodo sit *testamentum in sanguine eius*, tam enim diserte iam iam mortiturus erat, vt etiam sanguis eius omnis iam à corde esset lancea eliciendus. tunc ergo confirmatum est hoc Testamentum eius cum per lanceam aperto latere eius exiit sanguis & aqua. Dicis mihi ista nimis esse erudita, oppono tibi, Deus est qui ista dixit & fecit, non stupor. si tu ingeniose & subtiliter agere intendis & cum parum quid præstiteris gloriaris, Deo tuo ingenium inesse non puta!

DEUS meus, laudo te in confessione magnitudinis intelligentiæ tuæ, à te est omnis industria, sapientia & scientia in cælo & in terra. Tu disposuisti testamentum electis tuis, & mandasti illud in æternum, sed aliter Laicis aliter sacerdotibus, idem tamen, vti idem calix erat de quo omnes Apostoli, bibebant, cum abluiebant se communicari, & idem erat calix quem Dominus consecrabat & solus consecratum bibebat. Laicis dedit calicem *Testamentum Novum in sanguine suo*, qui pro eis erat effundendus tunc, effusus nunc, sacerdotibus autem quando celebrant imitatione Christi (siue vti Apostolus loquitur 1. Cor. 11. Quotiescumque annuntiabunt mortem Domini, & sic imitatione eiusdem & manducabunt & bibent) dedit eandem calicem *sed Sanguinis sui noui & æterni Testamenti qui tunc effundendus erat nunc autem effusus est.*

§. 41. *Verum tamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. v. 21.*

Iam communio Apostolorum cum Christo erat peracta & ordinatio eorundem in sacerdotes, potentes conficere corpus & sanguinem Domini, cum pro eo quod oportebat esse iubilum & gaudium in animabus eorum, qui primum Christianum pascha de manu ipsius Domini receperant, materiam copiosissimam tristitiæ Domino & Magistro suo præbent. Ea materia ad aliquot capita potest reuocari. 1. Indigna communio Iudæ proditoris. 2. contentio inter ipsos discipulos de primatu. 3. Iudæ sapiens moniti & tacti impænitentia. 4. Petri animosa iactantia in imminente casu valde probroso. 5. Magnus discipulorum post triennium eruditionis sub optimo Magistro remanens stupor. Horum omnium primum prædicto versu Dominus, & quidem primo loco expressit, vt intelligeremus inter graua grauissimum Christo accidere, si indigne ad Sacramentum corporis illius sumendum accedamus. vere enim indigne communicans imitatur proditoris Iudæ nefas. osculatur Dominum & odit. comedit ore, & corde fugat, recipit palam, secreto repudiat.

E 3

O Deus

O Deus, auerte obsecro à me tam enormē nequitiam, ne vnquam mortali culpa onustus, & deformatus velim me sumendæ communiōni Ingerere, & partem cum Iuda proditore aucupari.

§. 42. *Et quidem filius hominis secundum quod definitum est, vadit. v. 22.*

Dixerat indubie iniquus ille in corde suo: Equidem moriturus est he-
rus meus, per manus persequentium Iudæorum, & sic parum erit me eun-
dem illis tradere, cum ipse se proxime moriturum affirmet: saltem hoc ad-
nitar vt aliquod inde emolumentum capiamus, & sic non impunè occide-
rint Magistrum. Ita probabiliter cogitante Iuda, eiusdem excusationi res-
pondit; *filius quidem hominis vadit sicut definitum est de illo varijs in locis sacre*
scripturæ & prophetarum, & primo quidem ex parte nostra, qui per eius
passionem liberati sumus. Ioan. 3. oportet exaltari filium hominis, vt omni, qui
credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam, 2. ex parte ipsius Christi qui
per humilitatem passionis meruit gloriam exaltationis. Nonne oportuit
Christum pati, & sic intrare in gloriam suam. 3. ex parte Dei: cuius definitio-
nem circa passionem Christi prænuntiata in scripturis, & præsignata
in obseruantia veteris testamenti oportebat impleri, vnde bene dixit, filius
quidem hominis secundum quod definitum est vadit, scilicet per suam passionem
ad liberandum hominem perditum originali culpa, & personali peccato
grauatum.

Domine Deus, periculosa planè est sapientia carnis, vti videmus in Iu-
da, qui in illius disciplina valde profecerat, sed captus est in astucia
sua. Deus meus, noli obsecro permittere vt me prudentiæ carnis, tibi iu-
micæ dedam.

§. 43. *Veruntamen vā homini illi per quem tradetur. v. 22.*

Licet voluntaria quadam necessitate pergam ad mortem crucis, Pa-
tris mei decretum impleturus, non tamen te ô Iuda cogit, vt me in mortem
tradas. liberum enim tibi manet, id non facere: quare quod facere velis,
mercator pessime, id tuæ culpæ tribuas, & quod sequitur æternum vā
ebibas, necesse erit, nisi in tempore respicias & conuertaris ab iniquo tuo
 proposito, vā æternum conscientia rodentis quod filium Dei morti tradi-
deris; vā cruciatuum infernalium omnium quod Dominum minister ven-
dideris; vā priuationis æternæ, qua visione Dei beatifica carebis quod in-
digne sumpseris panem, & biberis calicem domini, non diiudicans ea. Et
quis explicaret imo quis cogitare poterit inferni dolores, tormenta, cru-
ciamina? Martyrum omnium supplicia, rotæ, catastæ, lamina igneæ, Equi-
lei

lei & quidquid inuenire potest scelerata barbaries, vnius damnati tormenta non modo exaquare sed nec adumbrare quidem possunt, plus dolorum perferet corpus vnius damnati quam si ab orbe condito omnes omnino mortales huc vsque in ardentissima S. Laurentij craticula perdurassent. Extende tuam cogitationem, quia nihil dixi & nihil cogitasti, qui lenissime torquetur inter damnatos, plus in corpore suo doloris sentiet quam si mortales omnes, omnia damnatorum tormenta per centum annorum miliones paterentur, nimirum æternitas tormentorum ita seipsam extendit vt vbiunque terminos fixeris, infinite excedant. O si hæc veritas subinde in cæca tentationis & voluptatis nebula affulgere possit, non dubito omnes orantino tenebras depellendas, & comprimendam quantumuis prurientem in scelus voluptatem, quis enim ita insanit, vt æternum malorum pondus momentanea voluptate mercari, æterna supplicia breuissimo gaudio commutare velit? id est vnicam horulam æternis sæculis conferre. Et quis poterit habitare cum igne deuorante, quis habitare cum ardoribus sempiternis? O peccator cum audis si tamen audis) ardores æternos, ignem deuorantem, dentum sulphur, glaciem asperrimam, spiritum procellarum, fumum tormentorum ascendentem in sæcula sæculorum, vermem non morientem imagine cum intelligis vna eaque terribili catena caliginis colligatos damnatos inter vndantia incendia convolui, iacturique, quid animo tibi fingis? agedum si sapias, si vere & vt Catholicum decet, ista credis esse certissima primæ veritatis effata, tecum ipse hanc sapientissimam ratiocinationem collige. Sat somno ludilque datum: plus cheu, satis lusimus: imo nimis periculose lusimus. Dicamus, Heu mihi! quam nimis animosa temeritate hæcenus in lubrico æternæ infelicitatis præcipitio ludibundus perstiti!

Per viscera misericordiæ Iesu Christi, te contestor, rogo atque obsecro o homo peccator, per quidquid sanctum est, etiam atque etiam lege, relege, cogita, recogita quæ hic bono tuo scripta sunt, sæpius interroga corpus, animam, sensus, facultates tuas: quis ex vobis? quis habitare poterit cum ardoribus sempiternis? dico sempiternis. Ad nuntium febriculæ palles; ad amaras potiones, ad calculi dolores totus exhorrescis. Hæc tamen damnatorum essent solatia, quæ tu Cruces intolerabiles arbitraris. Examina vires constantiæ & fortitudinis tuæ: non aliud quam tuum corpus, non aliæ quam tuæ facultates & sensus, non aliena & conducta membra, non alius tui loco torquebitur, quis fortis potest æternitatem suppliciorum ferre? vere actum est de homine, quem ista non mouent, qui non expergiscitur ad hæc tonitrua, non dormit, sed mortuus est. A quo malo, & væ æternitatis libera me, Domine, per viscera misericordiæ tuæ, per merita passionis

acer-

acerbissima & mortis tuæ, per dolorum vulnera tuorum per sanguinem pro me effusum, per merita, & dolorem Beatæ Mariæ Virginis in tua sancta passione conceptum, per orationes patriarcharum, per merita prophetarum, per suffragia Apostolorum, per constantiam Martyrum, per fidem confessorum, per castitatem Virginum, per intercessionem omnium Sanctorum tuorum, qui tibi placuerunt ab initio mundi. Amen.

S. 44. Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. v. 23.

Nullum dubium ponunt in verbis Christi quoad rei veritatem, non videntur tamen apprehendisse rei gravitatem, & sceleris propinquitatem, quam tamen potuissent intelligere ex vocula *Tradentis* quasi iam iam & in presenti significantis, & rem proditione grauiorem importantis. prodere enim proprie dicitur qui eum pro quo cepit stare destituit, tradere vero importat non solum hanc destitutionem, sed etiam cooperationem cum aduersarijs seu machinationem, communicando consilia & manus quæ omnia morebantur grandem horrorem & detestationem & iram præsertim, et eo quod is assideret eis in mensa, & quod hæc traditio non solum respiciebat animi ingratitude erga Dominum, sed & diuinitatis contumeliam continebat, exasperati Apostoli ceperunt mirari, tum coniectare & querere inter se, quis tam impius inuoniretur, ut hoc grande facinus perpetrare auderet, ut saltem, qui hoc ausus esset, ex eorum consorcio eijceretur, & verbis incesceretur, forte & manibus, pedibusque pulsaretur.

Magnanimus & forte est proprias tolerare iniurias, Dei vero iniurias ac contemptum, ne quidem auditu sustinere plane religiosum est. Sed heu multi oppositum faciunt. nam proprias iniurias districteissime videntur, de Dei autem inhonoratione & religionis læsionibus parum aut nihil laborant. Utinam adeo cordi meo Christi amor esset infixus, ut vel sola cogitatione tremere recordando quod possem illum aliquando offendere, aut grauem inferre iniuriam.

Domine Jesu Christe, qui omni genere amaritudinis tuæ passionis calicem permisisti commisceri, & inter cætera etiam tormenta, passus es hoc quod tui discipuli, te adhuc viuentem & sano, & præsentem litigarent de Maioratu & prælatione & successione sua in dignitate tua & officio tuo, compatior tibi, quia apprehendo, quantum in hac disputatione latuerit mali. implicabatur enim in eo litigio desiderium & gaudium quoddam de tuo discessu ex hac vita, implicabatur ambitio oneris importabilis, implicabatur ignorantia crassissima & stupida, quæ tuum Magisterium adeo de-

prime-

primebant, ut videretur esse morè naturale; implicabatur denique gravissimum sacrilegium quod vellent unusquisque contendendum succedere tibi, cui succedi non potest, quoniã sicuti ipse nequis decedere à filiatione Dei, ita nemo in ea &c. tuis gratis potest esse successor. Vide Domine in talia impingimus, quando virtutem & tuã gratiã ductum deleimus! ô infinitè labilem naturam nostri generis!

§. 45. *Facta est autem contentio inter illos quis eorum videretur esse maior. v. 24.*

Cum prædicto modo discipuli Domini inter se coniectant & discerpant, quis nam iste nequam esset inter ipsos, qui rem detestandam moliretur, ne ad fundum quæstionis vtilissimæ penetrarent Iudas impediit, Is sua vaficie inquisitionem elusit, & Condiscipulos ad aliam quæstionem vafre traduxit, dicens: nos quidem condigne agimus inquirendo in traditorem, sed cum Magister noster dicat ipse, quod iam iam sit à nobis auferendus per mortem, vtilius collegio nostro faciemus, si de capite successuro in Magisterio ante omnia disquamus, ut is scelus hoc vindicet. Videamus ergo prius ad cuius iurisdictionem pertineat ista inquisitio, antequam in eam nos imprudenter ingeramus. Ecce sic Introducta est alia quæstio, quæ eam ac prioris quæstionis materia corpißimi Domini vulneravit, quia ipso adhuc viuento de successore disputare, & quidem præsentem, est res turpissima & valde dolorosa. Idcirco cum incidit casus, ut prælato volente prouideatur ei de successore, coadiutor dari solet non successor. ne videamur mortem eius desiderare, cui successorem destinamus. Fuit sane hæres non minima pars passionis Domini, qui etiam illa specie afflictionis calicem suæ passionis voluit amaricari.

§. 45. *Dixit autem eis Reges gentium dominantur eorum & qui potestatem habent super eos benefici vocantur. v. 25.*

Ut desiderium honoris & dignitatis, temporalis appetitum &c. latentia in hac contentione mala, Dominus in sua Ecclesia sedaret, opportune malum hoc factum discipulorum, conuertit in documentum pulcherrimum. Itaque gentilium meminit, ut ex hoc rem vituperandam ostenderet. Gentilium est enim ambire primatum, ibi Reges gentium esse volentes occupant animos, ut eo modo emergere possint in mundo, & de dominio in dominium, de regno ad regnum peruenire, & amplissime habere sibi subiectos. filios eorum tollere & ponere in curribus suis, facereque sibi equites & præcursores quadrigarum suarum, tribunos & centuriones &

R

ara.

aratores agrorum suorum, & messorum segetum & fabros armorum & currum suorum, agros quoque & vineas & oliueta cum placuerint tollere & dare seruis suis, ut benefici vocentur & sic nomen magnum & honores & reuerentiam sibi acquirant, quia in hisce vanitatibus est felicitas eorum, qui aliam non norunt felicitatem, sed quod illo modo *sapientius est hominibus*, stultitia est coram Deo, mundus æstimat illum esse sapientem qui dissimulatis vitijs nouit requirere honores & dignitates: æstimat vero stultos illos, qui sperant huiusmodi vanitates: & dicit ex plurimorum iudicio: *vitam illorum æstimabamus insaniam & finem illorum sine honore* quia nimirum non dabant operam acquirendis diuitijs & honoribus: sed longe aliud est de hac re iudicium Dei. S. Paulus talis stultus iudicabatur, cum de resurrectione & iudicio & castitate agebat acrius, ita ut ei diceretur, Act. 26. *quod multa litera eum facerent insanum*. sed non erat id insanire, sed veritatis & sobrietatis verba loqui apud Deum, sic non est nouum ut mundus iudicet esse stultitiam, quidquid non intelligit aut non est expertus. Sed veniet mors quando serui Christi appellabunt ad Deum iudicem, qui melius ponderat causas: tunc ille iudicium mundi tanquam iniustum condemnabit sententia sua æquissima, eaque irreuocabili, quæ reprobabit id quod mundus approbat si igitur in hoc mundo habetis stultus memento contigisse & hoc Christo coram Herode. noli in Dei & salutis tuæ causâ curare vana hominum iudicia breui reprobanda, & tunc demum vera laus illucescet.

Eligam igitur potius cum Christo stultus in hoc mundo haberi, ut sapiens inueniar in cælo, concedente gratiarum omnium largitore.

§. 47. Vos autem non sic. v. 26.

Item non queretis dominari in populo, nec honores, nec diuitias mundi appetetis, sed quæ Dei sunt magna & mirabilia non contenti paruis aut mediocribus illis bonis & ornamentis perituris. Atque ita, Deo sit gloria, in Ecclesia catholica videmus practicari. nam huius dicti Dominici siue instar præcepti siue instar consilij exponatur, tot sunt testes, quot sanctos colit Ecclesia Sancta Dei: alij enim in studio humilitatis venerunt ad tantam profunditatem propriæ cogitationis & contemptus sui, ut viderentur descendisse vsque ad abyssos. Alij in studio patientiæ tantum profecerunt, ut quasi columnæ ferreæ stent aduersus omnes tristitias vniuersi mundi. alij tam ardentem se dederunt studio orationis, ut vix vterentur sensibus ad res necessarias huius vitæ. alij tanto affectu exercuerunt se in charitate proximorum, ut pene non recordarentur sanitatis, aut commoditatis aut vitæ suæ; alij paupertati rerum temporalium ita studuerunt, ut æquidem

sicutum aliquid referuare sibi voluerint, alij tam studiose vacarunt soli amoris Dei, vt nulli creaturæ etiam in rebus licitis affectum adhærere permiserint. Et hæc est magnanimitas illa sanctorum, rara sed pretiosa valdè, habens coniunctam pietatem qua clarescit mirabiliter Ecclesia sancta Dei.

Vere beati sunt Domine magnanimi illi serui tui, qui per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores & veraces, vt morientes & viuentes transeunt per viam vitæ, quasi domini omnium rerum, calcantes omnia mundi bona propter te. Isti sunt qui nomen tuum portant, in Indias, ad gentes dissipatas. Certe non cadent à latere tuo, sed assistent tibi ad pugnandum contra Reges Amorrhæos, & postquam parauerint magnas victorias de se ipsis & de sæuisimis hostibus suis coronabuntur à te in porta Sion, inter fortissimos victores tuos, de quorum numero me peccatorem esse gratia tua operante præsta Iesu, Iesu.

§. 48. *Sed qui est maior inter vos fiat sicut minor. v. 26.*

Duplici modo hoc intelligi potest, primo sic: qui vult esse inter vos maximus, fiat minimus, & hac ratione fiet maximus. altero modo sic vti Ecclesiasticus docet, quanto magnus es humilia te in omnibus, quo enim altius itaturæ quis est, eo profundius se inclinare & deprimere potest, & debet, ingressurus per humile ostium. Cæli vero ianua humilis est & angusta est: sic boni & sapientes viri se ipsos assidue contemplantes, sese humiliarunt. quo in genere præclare versatus Dauid psal. 38. dixit, *substantia mea tanquam nihilum ante te*, & alibi se *pulicem canemque mortuum* vocat 1. Reg. 14. sic Iosue Dux Israelitei populi postquam omnibus tribubus suas in Palestina assignasset possessiones, ad extremum ipse delegit & postulauit sibi à filijs Israel habitationem suam omnium vilissimam Thamnat-saram, scilicet urbem dirutâ loco aspero & horrido, sterili & montoso sitam. Res admiratione digna hæc erat, summum totius populi ducem deligere sibi possessionem vltimo loco, in vltimo ac vilissimo fundo. æque mirum & admirandum est quod Ioannes inter natos mulierum maximus ipse sibi vltimâ in Christo elegit, locum dum ad eius calceos & corrigias calceorum se dimisit, quodque amplius est, eo se se loco prorsus indignum esse ratus est. Verum vt Iosue propter suam illam modestiam & humilitatem gloriosior factus est, ita & eius sepulchrum vna cum ciuitate Thamnafara adhuc tempore S. Hieronymi esset celeberrimum: sic & noster Ioannes quo magis se humiliavit, tanto magis nunc laudatur, tantoque in cælo maior factus est.

PRò quanta est vis humilitatis! quo magis sese deprimit eo magis extol-
litur nimirum gaudet Deus res ex nihilo facere quod is modus infinitæ
eius virtutis proprius sit & clarius ipsum prodat. Vt igitur hanc rerum vni-
uersitatem & pulcherrimam speciem ex nihilo procreauit, ita in animis ho-
minum mundum ornatumque virtutum ex nihilo id est ex humilitate, qui
suum quisque nihilum profiteatur, efficere solet, quid igitur factò opus
visesse magnus, paruus esto, vis primus esse, esto vltimus in incessu, loque-
la, habitatione, mensa, lecto, alijsque quibuscunque rebus, vis impetrare
quod desideras, annihila te coram Deo. hic in terra nihil sis vt in celo sis
omnia.

§. 48. *Et qui precessor est, sicut ministrator. v. 26.*

Dominus, Magister, prælatus, in dignitate quauis constitutus fiat & vivat
in schola Christi humilis sicut seruus, discipulus, subditus, subiectus in omni
humilitate & mansuetudine & hoc est quod dixit Ecclesiasticus *rectorem n
constituere, sias quasi vnus ex eis.* Hoc docuit Christus exemplo suo, hoc san-
cti prælati & fundatores ordinum, hoc ipsa Christi doctrina: non enim est
sapientia super terram quæ comparari possit cum sapientia & doctrina
Christi, quæ creat ex alto mundi humilia corda cæli, qualia decet ipsum,
qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semet-
ipsum exinanivit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & in
profundissimæ humilitatis habitu inuentus vt homo. Hoc est verbum abscon-
ditum quod discitur in schola tua Rex pacifice, non in strepitu & contentio-
ne verborum, sed cum pace in qua factus est locus quietis tuæ: ita vero dis-
citur verbum hoc vt discipuli tui Domine illuminata corda habentes tam
solicite quærant vilia ministeria domus tuæ, quam ambitiose filij huius
sæculi quærun't primos accubitus in cœnis & primas sedes in foro, primos-
que honores in palatio, quod vt obtineant, si quid gloriosum eis faciendum
committitur, quantum per legem tuam licet, vel fugiunt, vel fingunt se ne-
scire, vel non posse, ne forte positi supra altitudinis præcipitium flatu ven-
tosæ vanitatis agitati euanescent in cogitationibus suis & veniat eis pes su-
perbiæ, quo recedant à te.

O Domine quam potens est gratia humilitatis, quæ facit magnos homi-
nes paruos in oculis suis. Vtinam vidissent superbi optimates sæculi
mitissimum David amicum tuum, quando expoliauit se, & salcauit coram
Arcâ fœderis totis viribus, iurauitque se fore vilem & paruulum æstima-
tione sua: & ecce, factus est sicut vnus Magnorum in terra, etiam maior
Pompeio magno & Alexandro Magno, &c. magnis. si enim omnes in-
telligerent absconditum sensum huius tui sermonis, omnes credo moue-
rentur

centur & fortasse multi traherentur fortissima virtute tua, sed quidquid mundus velit, schola tua trahitur suavi valde catena humilitatis tuae. Hæc est opulenta & fortitudo magna quâ roboratur Ecclesia sponsa tua Domine, & consolatur se ipsam in laboribus suis, quia humiles corde amici tui sunt cardines terræ: super quos posuisti orbem, ut sustinerent graue pondus eius. Horum corda tibi Rex cæli & terræ, gratissima sunt, quæ trāseunt modo per ignem probationis & consummato cursu inter principes populi glorificabuntur à te, atque implebuntur castissimis delicijs paradisi tui. quos nos semper dona uti & frui.

§. 90. Nam quis maior est qui recumbit, in qui ministrat? nonne qui recumbit? v. 27.

Vt ad intelligendam Humilitatem, seu Dei sapientiam capaciores reddat suos dilectos ad catechismum humilem stilum descendit, & quasi pueriliter per quæstiones rem propositam inculcat. interrogans ipsos: *quisnam maior sit qui recumbit? an qui ministrat,* & pro ipsis etiam respondet, *nonne qui recumbit?* seruorum enim est stare coram Domino recumbente in mensa, Dominorum autem est sedere, vel quiescere, seruorum est ministrare, mouere se ad nutum postulante Domino, cibum, aquam, vinum, Dominorum illa postulare & exigere, quorsum vero ista omnia? Nimirum ut exemplo suo saltem pervincat & suadeat humilitatem, qui cum esset omnium Dominus, in hac ipsa cæna sese ministrum fecerat omnium Apostolorum primum, deinde per eis delegatam potestatem omnium Sacerdotum usque ad finem mundi, imo omnium Christianorum, quotidianum ministrum cum in sacrificio altaris, tum in alijs plurimis rebus. Vt & ipsi sic discerent contempnere vanos mundi honores, & ex charitate & humilitate proximo inferuire, quia quam diu durat hæc brevis vita, nihil magis his duabus virtutibus esse necessarium, quàm ut foris luceat humilitas, intus autem flagret charitas. Et sane quicquid hic habemus, quo differimus, commodatum est, quia nemo morientium secum quicquam potest auferre. Omnia relinquenda sunt mundo, & pauper & diues nudatus omnibus hisce honoribus ingreditur sepulcrum. Magnos Reges & prælatos nouimus, qui vestiti splendidis vestibus, & aucti dignitatibus, honorabantur mirifice & adorabantur, post mortem vero pedibus aliorum conculcabantur, & sic heri honorati, hodie humiliati apparent, heri omnes de illis sermones ferebant, hodie vero non est qui eorum recordetur. Transit illius vanitatis ventus, transit festum, honorque eorum emarcescit. Atque utinam mundi ac vanorum honorum amatores non aliud supplicium post mortem expe-

pectarent, quam quod veniant in obliuionem hominum, & non eueniat
ijs quod subinde accidit viti, quæ in partes contracta iniicitur in ignem, ni-
mirum ne & ipsi pro sua mercede iniiciantur in ignem infernalem: hæc
est sæpe vani huius honoris præclarus finis.

Felix, Felix ille est, qui tantum amat honorem Dei sui in omnibus quæ-
rit. Felix ille, qui in humilitate sequitur Iesum Christum, & ex animo
spernit vanam gloriam huius sæculi, vt cum Christo in gloriam veram ac
sempiternam transferatur. Et ego propono firmiter, me non ambiturum
honorem huius mundi, vt acquiram verum alterius mundi, non adhærebo
vibræ sic vt amittam veritatem, sed ministrare studebo omnibus diebus
vitæ meæ Deo meo, & proximo propter ipsum, vt coram Domino inueni
gratiam.

§. 51. *Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. v. 27.*

In catecheticis lectionibus est consuetudo, vt documentum doctri-
næ Christianæ rudibus propositum statim exemplo aliquo illustretur vel
confirmetur. Itaque Christus Dominus catechesin de humilitate orsus a-
pud discipulos suos, eam pergit confirmare suomet exemplo, ad con-
tendendum mundi honores inuitans, dicitq; ecce *Ego in medio vestrum sum, si-
cut qui ministrat*, quasi diceret Ego Dominus & Magister vester, poteram vos
in aliam mensam relegare, & mihi propriam optare, sicuti Domini & ma-
gistri solent habere prærogatiuam in mensa, & similiter in alijs rebus me-
liora dignioraque arrogare sibi, & tamen hoc ego non feci, nec adhuc fa-
cio, sed me gero quasi vnus ex vobis, imo amplius adhuc feci & ostendi
vobis, quia ego vester minister factus sum, & ne sit opus ex remotiore
tempore repetere facta mea, ecce modo me vidistis imo tactu percepistis,
quomodo uti mancipium aliquod obiuerm singulorum pedes lauans, ter-
gens & osculans, imo modo vobis in mensa ministraui, vobis partes facie-
do & porrigendo. Nec ibi steti, dedi etiam me ipsum singulis in cibum, quo
ministerio nullum magis ministeriale esse potest. Exempla igitur dedi vo-
bis per gradus tanta, vt omnes hos assequi imitando non valeatis: ergo
saltem in illis vbi potestis quemadmodum ego feci, ita & vos facitote, la-
uando pedes, panem & vinum offerendo ad satietatem corporalem, &
post meam mortem etiam spiritualem cibum corporis sanguinis mei (qui-
doquidem vestri corporis & sanguinis quæ eis non prodesse, commu-
nionem dare non potestis) libenter & prompte, agris & abiectis hominibus
Docete prompte opera pietatis & misericordie exhibere, me ducentem se-
quentes tanquam lucem.

Domini

Domine Iesu Christe gratias tibi ago pro tam insigni Catechismo quem de humilitate habuisti apud tuos discipulos certe illo plus profecisti, quam alijs multis magnificis discursibus & concionibus, quia vidi ego Legatos S. sedis Apostolicæ, vidi Principes terrarum, vidi Prælatos, qui in mēsa, & alias minoribus se ministrarent. De Pontificibus Rom. pedes hospitem & pauperum lauantes vox resonuit in terra nostra. Ecce, Domine mi, tantum profecisti. Non vanè in hoc mundo fuisti, in quo talia exempla fundasti.

§. 52. *Vos autem estis qui permanistis mecum in tentationibus meis. v. 28.*

Habita præclara catechesi, eaque confirmata per exemplum exactissimum, iam suos catechumenos Dominus, tanquam bene percepta doctrina laudat & animat, dicens: *Vos autem estis &c.* quasi diceret, vos à tempore quo vos elegi in Apostolos in omnibus meis laboribus, vigilijs orationibus, peregrinationibus, persecutionibus, iniurijs, blasphemijs constantes fuistis, in mea doctrina, fide, spe & charitate Et nunc quoq; constantes mecum estote in ultimis meis tribulationibus, & luctis vsque ad mortem, & videbitis gloriam Domini super vos, gloriam quasi vnigeniti à patre, pleni gratia & veritate post paucos mortis meæ dies. Ingressi ergo mecum stadium passionis, vigorem animæ vestræ excitate, lacertos intendite, quæ docui vos seruare, opere complete, deficere nolite, estote ut luctatores in arena, pugiles in campo.

Deus meus & saluator Iesu Criste, debeo hic exclamare super tua prudentia & humanitate, quam exhibuisti in ista catechesi discipulis tuis. Solent pueri valde excitari laudibus, & animari & gaudere, & amare laudantem magistrum. Ecce ad hoc etiam te demisisti. Et si enim discipuli tui, se in proxima contentione de maioratu, ita gesserunt, vt epithetis & sarcasmis iure exciperentur, tu mitis & benignus Catechista, videns quod saltem modeste audirent te, incipis eos laudare conquisita materia, vnde, vnde poteras, & laudando eos exhilaras, & exhilarando ad id, vnde se laudari credebant animas. ô prudentem Magistrum! ô catechistam exactissimum.

§. 52. *Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater regnum. v. 28.*

Iam Catechista noster doctissimus laudauit suos catechumenos, pergit igitur vterius & præmia distribuit pro meritis, dicens *Et ego dispono vobis regnum.* quid hoc est, in alijs catechesibus dantur sedulis catechumenis imagines piæ, rosaria, agni Dei, medalia, benedicta, libelli pij. Hic autem audio

audio regna diuidi. Magnificus & munificus iste Catechista est. non apparet talis in tempore nostro. Sed quale Regnum disponis tuis catechumenis Domine Iesu: utique tuam quod tibi tradidit pater tuus. & quomodo hoc tradis tuis Apostolis: sicut tibi disposuit pater tuus, certe satis magna dignatio, quod non excipias aliquas prerogatiuas tibi.

O Apostoli Domini & omnes Christi fideles, certe habetis ingentes & fortes exultandi causas, quidni enim? Ecce Christus Dominus disponit vobis regnum, sicuti sibi disposuit pater suus. quanta dignatio! quanta nostra exultatio? imo exaltatio! Quis hæc audiens non corde liqueat & incipiat amare Dominum Iesum super omnes amandos?

§. 53. *Ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. v. 28.*

Audiuimus iam præmij loco Regnum dispositum esse catechumenis Christi. Videamus nunc quale illud sit. 1. Sicut rex principibus sibi familiarissimus concedit mensæ suæ communionem, eosque mensæ suæ (uarumque dapum conuiuas facit: alijs vero minoribus nobilibus necesse est assistere & ministrare: sic ego vos, ô Apostoli, principes, & primores meos mihi proxime a scisco nunc, & mensæ meæ regalis conuiuas intimos adhibeo, & do potestatem in Ecclesia mea iam iam efformanda, ut modo ordinati sacerdotes & humilitate instructi à me habeatis privilegium prælatis illud, ut super mensam meam, quæ in altaribus ecclesiarum erigendarum toto orbe erût, non solum manducetis & bibatis corpus & sanguinem meum sub vna specie, quomodo antea fecistis, sed etiam idem sumatis sub specie vini, quomodo antea à me solo fieri vidistis. Veruntamen non extra mensam meam siue altare, ad quod sacrificabitis, uti ego antea feci ad mensam. Cumque ita istud & alia præcepta rite impleueritis, tunc ego quoque dispono vobis regnum aliud gloriæ, in quo gloriose super mensam cælestem edetis & biberis in sæcula, post humilitatis mensam in terris mecum bene frequentatam.

O Clementissime Deus quem non hæc tanta charitas incendat, quod tu Dominus dominantium, Rex cæli, terræque Imperator offeras mensam tuam, mensam Ecclesiasticam, mensam cælestem miseris hominibus, cum discretionem tamen insigni. nimirum ut Apostoli & eorum successores sacerdotes super mensam Domini edant & bibant sub vtraque specie, Laici sub vnâ: Apostoli & successores eorum super mensam, Laici extra mensam. Humiliem ergo me, coram te Iesu, coram omni creatura, uti indignus, qui vel minimum à te beneficium accipiam: rogans interim per illam benignitatem & patrum amorem, quo misertus infirmitatis tuorum discipulorum

pulorum spirituali morbo medicinam fecisti pulcherrimam, in eo quod ipsis contententibus de præcedentia, reuera communem omnibus fecisti præcedentiam in tuo regno, & sic satiasti eorum appetentiam, ut neganda quod male petebunt, aliud multo melius & excellentius eis concesseris bonum. O bone Iesu, video quid intersit inter tuæ gratiæ dona, humilio me sub te, Sacerdotum priuilegium cum celebros ad altare tuum gratanter accepro, cum non celebros humiliter vna specie sum contentus, si hoc non facio, in tuo regno aliam dispositionem induco, quam non induxisti tu, neque pater tuus. Verbo, superbio, de maioratu contendo. Absit obsecro ista contentio procul, quam Wickes, & Huls, & Lutherus & Calvinus restaurarunt, & septentrionales regiones in seditionem concitarunt. Absit, Absit ista contentio.

§. 54. *Et sedentis super thronos. v. 28.*

Iam sequitur secundum priuilegium Apostolis de maioritate contententibus concessum. nempe quod præter delicias mensæ Christi iam explicatas, dabit eis etiam priuilegium sedendi in regno suo super thronos, nimirum uti principes & Reges in templis habeantur, dum eis throni eriguntur, quales videmus primum fieri pro Episcopis. 2. pro Sacerdotibus Sacrificantibus solemniter iuxta altaria, quæ vti & ipsa altaria maxime umbella superne tecta reuera sunt throni. 3. pro Sacerdotibus confessiones audituris confessionales throni. 4. pro concionatoribus cathedræ excellentes. 5. pro psallentibus in choro stalla magnifica, ut nihil dicam de alijs excellentijs & prærogatiuis, quas Episcopi & sacerdotes in Ecclesia Christi obtinuerunt, hodieque tenent, & postea in cælo obtinere possunt, si rite suo ministerio fungantur, in terris,

Domine Iesu laudo & glorifico tuam sapientiam & bonitatem, quod cum Apostoli tui contenderent de maioritate, & vellent eam arrogari vni soli, quisque sibi, tu litem direxisti, & omnibus dedisti thronos regales, quos si velit, quisque obtinere potest, & reuera defacto multa millia hominum tenent, qui in Pontifices, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos & sacerdotes sunt promoti. Hæc est admirabilis inuentio tua Domine Iesu, vilia quærentibus meliora offerre, & pro priuatis offerre communia.

§. 55. *Iudicantes duodecim tribus Israel. v. 30.*

Iam Maiestatem Ecclesiæ suæ futuræ prælati, siue dignitatem assignauerat, cum etiam iurisdictionem adiicit, dicendo, *iudicaturos esse. sed quale iudicium sit intelligendum hoc loco? & quomodo super xii. tribus,*

G

& non

& non super Gentes omnes iudicaturi sint? non intelligo. inquirō legem apud te Domine qui dixisti, tu scis sensum verborum tuorum, aperi mihi Domine, quo aperiēte nihil est clausum. Audiam, & quid audiam? nisi veritatem, & quid verum est de iudicijs, quæ tu Domine promittis tuis? Uti que non mundana iudicia, tanquam primarium officium, sed spiritualia. Sed quæ sint illa spiritualia iudicia? inquirō. circumspicens video duplicia, nempe iudicium rerum licite agendarum aut omittendarum in causa religionis; & iudicium rerum in causis Religionis seu Ecclesiasticis iam acturum. Vtrumque hoc iudicium video etiam in Ecclesia tua, Deus, esse in vso, sunt in ea qui dicunt quæ agi omittive debeant, sine Iurisdictione, & hi sunt Ecclesiæ Doctores, & sunt qui dicunt etiam quid agi omittive debeat cum Iurisdictione, & hi vulgò vocantur Prælati Ecclesiarum, siue habentes curam animarum, per gradus varios distincti, Pastores, & Episcopi & horum in spiritualibus vicarij, hi in clero sæculari: Abbates & Priores & his similes in clero Regulari. sunt etiam qui gesta in causis religiosis iudicent, ut ijdem, & pro Episcopis constituti *Officiales*. Ecce iam inveni iudicantes, agenda omittendaque in foro Ecclesiastico, item censentes iam acta in eodem foro, ut confessarii, in foro secreto interno; & *Officiales* in foro Ecclesiæ externo; eosdem etiam inveni punientes delicta, præmio afficientes bona opera. habent censuras, habent alia sui tribunalis media, quorum vi etiam Imperatoribus & Regibus & Principibus Christianis, pro ut in foro sacro sunt, præstant.

GRatias ago tibi Domine Iesu quod ostendisti mihi quomodo in tua Ecclesia iudicent, quos tu potestate donasti. Magnum illi iudices & eorum iudicia afferunt solatium pijs, terrorem impijs. Magna est eorum potestas, cælum aperiunt & claudunt, sed cuncta ex tua dispositione, qua disposuisti eis regnum tuum. Tu autem, Domine Sabaoth, non dedisti omnibus eandem plane potestatem, sed diuisiones Gratiarum fecisti, & Petro quidem tuo primatum super omnes, cum eum iussisti confirmare fratres suos, cæteris autem minus illo & hi ipsi Apostoli limitarunt potestatem in ijs, quibus eam communicauerunt, alios constituendo, ut essent Episcopi, alios ut essent presbyteri, seu simplices sacerdotes, seu Pastores seu parochi; & quidem certas hominum classes vel terræ districtus assignando singulis. In quo te Magistrum sunt secuti, qui Petro Vniuersos, & apostolis xii. tribus Israel assignasti, donec eorum Iuridictio postea progrediretur. Atque inde factum est haud dubie quod Petrus idem dicatur in Actis Apostolicis *pertransisse vniuersos act. 9. 32.* cæteri autem per partes. Non hæc est in Ecclesia malignantium ibi quilibet est summus, independens, & sola

solo Deo doctus. Non est ista inordinatio spiritus tuus, à quo omnia bene ordinata sunt.

§. 56. Ait autem Dominus. v. 31.

Cum prædicto modo Dominus Apostolos suos privilegijs ornatos composuisset quoad quæstionem de præcedentia, plura subintulit loquendo. Sed quidnam? S. Lucas plura subtrahit quæ S. Ioannes suppleuit. ex illo colligo, quod Dominus post contentionem de præcedentia in collegio Apostolico compositam per humilitatis suasionem, & veri honoris in sua Ecclesia obtinendi ostensionem, addiderit cautelam, quam in sua futura per Ecclesiam prælatione obseruarent, nimirum ut non putarent, se Dominaturos in Ecclesia tua post se, tanquam absolutos Dominos, sed tanquam dependentes semper à se futuros hisce verbis, admonens: *amen, Amen dico vobis, non est seruus maior Domino suo, neque Apostolus maior est eo, qui misit illum.* Ioan. 13. 16. quasi diceret, etiamsi ego sum tollendus à vobis per mortem, & vos sitis mihi substituendi, non tamen substituimini mihi, sicuti in electiuis Regnis electus, aut natiuis defuncto patre principe, filius princeps, nequaquam sic, sed vos etiam me ablato à vobis manetis serui mei, & eritis solum legati mei ad gentes & populos, ita ut non plus vobis liceat, quam credentia vobis permittat à me accepta, & non vestro nomine debeatis vel possitis agere quicquam, sed solum meo, sicuti ego semper egi & locutus sum sub & in nomine patris mei, ita vos in & sub nomine meo ire, loqui, & operari debeatis. Cauere igitur ut velitis esse independentes à me, sicuti ego aui esse aut videri independens à Patre. II. ostendit eisdem quanti momenti sit prædicta doctrina, Ioan. 13. 17. nam ait. *Si hæc scitis* (nimirum speculatiue) *beati eritis si feceritis ea.* quia uti alias dixi vobis: scire, in regno meo, & non facere, est scientia multis plagis condienda. III. Adiecit Dominus, quod non omnes Apostoli sui & ministri prædictam dependentiam à se sint obseruaturi, sicuti ipse seruauerat ad suum Patrem Cælestem: sed sint quidam futuri in regno suo. reuera quidem serui Christi & Apostoli (sive commissarij, missi, substituti) sed tales qui sint se gesturi tanquam principales, agentes & regnantes (instar principis defuncto prædecessore principe, qui suo non defuncti nomine agit) occupantes regalitatem Christi, saltem animo, et si specie tenus Christi nomen sint prætensuri suæ inuasioni. ita enim pergit Dominus loqui apud S. Ioannem. 13. 18. *Non de omnibus vobis dico, quod sitis beati futuri, eo quod scientes ista quæ docui feceritis, nequaquam. Qui igitur non? Ego scio quos elegerim, non uti cæteri homines, qui eligunt, nescientes quales futuri sint quos eligunt in prælatos, seruos,*

seruos, legatos, &c. Non sic ego; scio ante, aliquos non futuros mihi fideles ministros & legatos, & scio in particulari quis & qui futuri sint fideles, & qui sint futuri infideles, hoc alij Domini præscire non possunt, & si præscirent, certe eos non eligerent nec acceptarent oblatos. Ego tamen hoc facio: quare? Rationes graues habeo cur ego ita agam. has vt vobis manifestem, non patitur earum subtilitas, & vestra præsens incapacitas. sit igitur loco omnium rationum simplex eius, cui iam vt Iudæi fidem addidistis, Mosaicæ Legis seu scripturæ, autoritas; illa dicit quod, *qui manducat mecum panem, leuabit contra me calcaneam suam*, Hanc scripturam si de quouis homine capitis, etiam de me loqui capite, si autem de certo individuo vultis intelligendum esse, ecce de me capite, iam enim probauisatis me esse, de quo scripturæ loquuntur, & ad quas implendas ego veni. Quod ergo à me eligantur in ministros ecclesiæ meæ, aliqui non futuri probi & fideles, intelligite pro nunc, fieri ideo ut adimpleatur scriptura, hæc ratio Iudæis sufficit, qui crediderunt scripturæ, & eam volunt habere pro dictamine primo. Gentilibus, non credentibus scripturæ, utpote ea carentibus, aliter satisfaciam in tempore suo super hoc meo eligendi processu. *IV. sed hæc ipsa dicenti tam solide, scio quia satis infirmiter assentiimini, & quidam omnino non assentiuntur me esse illum scripturarum Mosaicarum completorem, quid cum his igitur agam? Breuiter eis satisfacio, quia ad finem propeto, voco eos ad experientiam, do valde crassam veracitatis meæ nempe, iam, in præsentia, amodo dico vobis, ut cum factum fuerit, credatis, quia ego sum.* V. cum iam explicuisset Dominus conditiones & officia & Regulam mittendorum suorum siue Legatorum, continuo addit officium & Regulam atque priuilegium eorum, ad quos missi sui venturi essent. mirum hoc, quod hi, ad quos sui Missi peruenturi sint, debeant quidem attendere ante omnia ad signa missionis eorum qui veniunt, & si illa compererint genuina esse & credibilia, condigne acceptare missos, nempe vt Christum mittentem ipsos, veruntamen cum ita probatum Legatum Christi acceptauerint, non adeo esse solliciti de scrutinio interiorum intentionum & secretorum, quæ habeat in corde suo Christi missus, quia vt ante dictum fuit, potest intentione mala venire legitime missus, nempe propter honores, diuitias, aut voluptates aucupandas sub nomine & per nomen legationis suæ, potest etiam legitime missus, & bona intentione ingressus paulatim corrumpi, & deflectere à probitate, & apparere auarus, & vinolentus, & percussor, & fornicator, & adulter, & bæstialis, & Simoniacus & tyrannus, & veneficus. Cui igitur Christi missus sic aduenerit, mala intentione, cordis sui, vel conuersatus fuerit improba, & scandalosa actionis exem.

exemplo, quid agent hi apud quos tales missi Christi versantur? Regula hæc est: *Amen dico vobis, qui accipit, si quem misero, me accipit; qui autem me accipit, accipit eum qui me misit.* Ioan. 13. 20.

Magnum solatium optandum, vt sciatur ab omnibus hominibus, vt pote quibus solum imponitur onus examinandi, an hi qui veniunt ad se in nomine Christi, à Christo missi sint; de cætero nihil, adeo vt æquale præmium habeant hi qui missi à Christo recipiunt, cum iis qui Christum in persona receperunt, imò æquale cum his qui ipsummet Patrem cælestem receperunt, 2. non sit etiam opus scrutari & scrupulari, an illud quod proponit vel agit missus Christi, sit bonum, an malum, quia qui legitimè missus à Christo receperunt, excusantur à Christo, si qua in re decipiantur receptores missorum suorum, quoniam ipse dixit, se inter missos suos siue *manducantes secum panem*, etiam habere discipulos, malos, proditores, fures, latrones, adulteros qui proinde tales missos seu Legatos Christi, contra Christi voluntatem discipulos, sustinet & Christi loco nihilominus habet propter missionis autoritatem, non vitæ propriæ sanctitatem, magis pure Christum honorat & amat, quam qui sortitus est Legatum Christi sapientem, sanctum & gratiosum quoniã Christianus talem sanctum Legatum Christi honorat, amans & sequens, ipsammet sanctitatem, sapientiam & iustitiam personalem missi potest videri habere pro motiuo amoris, quo sane motiuo caret, alter qui legatum Christi, non vitæ propriæ meritis sed sola autoritate legationis, seu mittentis recepit & tenere pergit, & ideo hic purius, alter vero solum feliciter Christum amat, si hanc Christi doctrinam caperes mundus, non adeo de Clericorum quorundam vel Episcoporum, vel Religiosorum scandalis declamarent, & doctrinam Christi ac regnum & autoritatem euerteret, quia subinde Legati Christi, etsi legitimi, ipsorum declamatorum iudiciis & regulis non correspondent, non docuissent Waldenses & similes peccatorem Legatum, legationis officio, si peccasset, excidisse, multo que minus in Legatorum legitimum locum cum peccasse putarentur, alios, non missos à Christo, sed se ingerentes, prædicantes substituisent, taciendo sibi idola vitulorum, dum Moyses noster Christus Dominus in monte & intra nubem cum Deo moratur. 3. Nec scrupulosi per debilitatem iudicii nec schismatici per pertinaciam ingenii sui se suis superioribus spiritualibus opponendo refragarentur.

§. 57. Simoni. Simon, Simon. Ecce Satanas expetiuit vos, ut scribrates sicut triticum. v. 31.

Quia diabolus iam audierat promissiones factas Apostolis de nouo Regno, & thronis in eo occupandis, &c. rebus, quæ iam in medium produ-

Et sunt, confestim incessit eum cupido evertendi ista verba Christi, & sciebat miseriam Apostolorum, eosque calumnia impetens uti totum, experire sibi permitti occasionem tentandi illos novos heroes regni contra sele erigendi. Et quia adhuc muniti erant gratia Dei singulari per factam synaxin, quam paulo ante susceperant, & ideo in iis nil mali demon operari poterat, petiit a Domino licentiam eos tentandi, vexandi, affligendi & agitandi, sicut fecerat in S. Iob, idcirco Prælatum suæ futuræ Ecclesiæ Dominus sollicitè admonet per repetitionem verbi: *Simon, Simon* & ei insidias demonis manifestat, dicens: *Eccce satanas expetiuit vos ut cribraret, sicut triticum, nisi vigilaueritis super vos & hic præcipue, certè cadetis enormiter, me in tentationibus meis relinquendo & pro vobis fugiendo.*

Domine valde apposite tentationem comparasti cribrationi & materiæ in quibus tentationem suam demon instituit cribro, quia sicut in hoc grana tritici secernuntur à paleis: grana enim remanent super cribro sordida vero & zizania sub cribro agitata decidunt & abiiciuntur. Ita profus fideles & sancti in tentatione manent constantes, impii vero & leues deficiunt & decidunt à te Deo & regno sancto tuo. ita deciderunt à te omnes apostata à religione & fide tentatione voluptatum vel opum vel honorum agitati, sed ut nihil proficiat inimicus in nobis, tu corda nostra posside, tu nos rege. Tibi in omnibus & per omnia corda nostra sint subiecta, ut non velimus, nisi quæ tibi placita sunt semper.

§. 58. *Ego autem rogavi pro ut te non deficiat fides tua. v. 32.*

Dum diabolus astute & vehementer expeteret vos cribrare, sicut triticum per varias tentationum species, præuidens calum naturaliter securum, ex parte vestra, me interpolui, ut Pontifex constitutus inter Deum Patrem & homines, & ut turba cadere permitteretur Diuinæ quidem Providentiæ permisi, meis tamen meritis & precibus interpositis effeci, ut caput & Vicarius post me in Ecclesia mea futurus, non deficeret (saltem à fide sua, qua credit, me esse Christum filium Dei viui, redemptorem & saluatorem mundi, & sic manifestabitur infirmitas humana in lapsuris & potentia gratiæ meæ in conseruando, qui nisi teneretur, certo laberetur.

Sed quæso Domine, quomodo verum est quod rogaueris, ut non deficiat fides Petri? quando quidem videtur defecisse, negando, & videris rogando non impetrasse indefectibilitatem? Audio hic Doctores Ecclesiæ tui respondere sic: etsi Petrus Christum ad horam ore negauerit, & sic caritatem amiserit, fidem tamen corde retinuit. Alios vero sic audio dicere: etsi Petrus eam fidem quam charitatem amiserit, in vehementi turbatione & pauore,

id fuisse ad modicum temporis spatium, adeo vt mox renata fides viuidius in eo reuixerit, hinc censendum esse non defecisse, id est non esse auulsam funditus aut radicitus extirpatam, sed turbatam potius fidem Petri ad tempus quam mortuam sed inter has responsiones, prior sola solida est obiectionis solutio. quia in corde Petri nihil video immutatum, in ore solo video confessionem mutatam, dixerat enim apud Cæsaream Philippi *Tu es Christus filius Dei*, in aula pontificis dicit: *Non noui hominem istum*. quod autem cor & os differant ex Apostolo satis liquet, *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Poterat ergo Petrus in corde retinere iustitiam internam aliquam & ex ore perdere iustitiam aliam, ex qua amissa non debeo argumentari continuò etiam perditam esse alteram, nisi vnum sit cætera omnia, quod sentire est insanire.

Omnipotens misericors Deus, qui rogasti patrem pro fide Petri, eamque omni tempore clementer & potenter conseruasti, te ex corde oramus supplices, da vt in hac peregrinatione relictis deuijs regulis rectam viam, quæ à te monstrata est nobis teneamus, nempe fidem S. Petri tui Vicarij. Hæc enim non de fecit tua gratia, quia tu sic rogasti, & ex auditus es, pro tua reuerentia, iaciens eo pacto fundamentum tuæ Ecclesiæ indefectibilis in fide & fidei doctrina, ne possemus, nisi velle-mus, circumferri omni vento doctrinæ. Pro hoc tam eximio munere, quo indefectibilem fecisti Ecclesiam tuam in suo capite imensas ago tibi gratias, & gratulor omnibus hominibus, quibus dedisti hoc dono Asylum veritatis, vt possit quilibet esse certus de suæ fidei veritate si nimirum expendat, an cum, indefectibili per promissionem Christi, fide Petri conueniat, qui Romæ moriendo hæreditatem præstantissimam Romanæ Ecclesiæ reliquit.

§. 59. *Et tu, aliquando conuersus, confirma fratres tuos. v. 32.*

Quid audio Petre de te? conuerterisne? imo verò. Itaque etiam præuè auerteris à Christo? Etiam, & quomodo hoc fiet? Postea apparebit quod negando Christum non fidem abijciendo. Vnde sciam te non abie-cisse fidem ex corde? In eo quod sponte ad Pontifices & seniores non adij, obruli, prodidi, vt collega meus, nec ita fugi, vt non sequerer saltem à longè, quod non fecerunt alij collegæ fratres mei. Vnde ergo conuersus fuisti Petre? A negatione oris, quomodo autem? respiciente me per suam gratiam Domino, & quid tunc faciebas, quo tua conuersio notificaretur? os pollutum negatione laui. Vnde & qua aqua tantum dedecus potuit lauare? lacrymis ex fontibus geminis super ore manantibus. ita conuersus sum. vnum os negauit, duo oculi confessi sunt iterum. tantane virtus inest lacrymis?

mis? Omnino, amarae sunt, falsa sunt ex se, & ex Christi gratia efficaciae res factae sunt propter quod amare fleui. Quomodo autem tuis cum fratribus egisti, qui plus te lapsi sunt omnino à Christo dilapsi? Dominus mihi ostendit, *Confirmationis* verbulo. quid hoc sibi vult? catechizando post resurrectionem Domini, postea manus imponendo confirmationis sacramentum Episcopus omniam impertiui. Itane? nonne & ipsi erant Apostoli, vncti postea Spiritu Sancto vtiq; erant, nihilominus dixit mihi Dominus, *Confirma* Fratres tuos, hoc feci. quo modo? quomodo confirmatus homo, nempe *Chrysmate*, unguento salutis. nam & tali materia se confirmant naturaliter, qui naturaliter infirmantur. Habent pixides suas balsami, oleorum &c inde se confirmant. Quod natura homines docuit, auditis verbis Domini mei intellexi, & quia mandauerat mihi, impleui verbum eius, & bene cessit. in fide stabiles manserunt fratres mei Apostoli, Episcopi terrarum, nemo à fide postea defecit, tormenta passi sum, imo animas suas perdiderunt, fidem non amiserunt, Ecclesia Romana, mandante Domino confirmationem, me exequente recepit, efficientiam gratiae diuinæ in materia & forma confirmandi vidit, Sacramentum agnouit, populos docuit, in concilijs confessa est. Sic Romana Ecclesia fundata per me, Sacramenta, in vltima cæna accepta à Domino accepit: Baptismum, confirmationem, Eucharistiam, pœnitentiam, ordinem, Baptismum ibi, *qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet; sed est mundus totus, & vos mundi estis, sed non omnes.* Confirmationem, & quidem ab Episcopo solo dandam, ibi: *Confirma* fratres tuos, Eucharistiam ibi *manducate hoc est corpus meum*, Ordinem ibi: *Accipite, Hoc facite, in meam commemorationem*. Pœnitentiam, ibi, & tu conuersus, cætera duo Sacramenta alio loco Dominus reuelauit.

Deus meus, video & agnosco quanta in vltima cæna tua feceris mirabilia pro tua Ecclesia, deficio cogitando, quomodo tam breui tempore potueris omnia illa præstare. Sed recogitans te Deum esse, omnia tibi possibile esse agnosco. Profecto gaudia habet & firmissima fundamenta Romana Ecclesia, quæ tantis nititur in Apostolo suo Petro fundamentis, Christo primum, deinde Petro, cui collatus etiam est à te, Domine, principatus, seu primatus, in hac ipsa vltima cæna, cum ei dictum est *Confirma* fratres tuos, quasi diceres; Ego Christus, vnctus à Patre meo, confirmo te, dicendo non deficere fidem tuam, & do potestatem tibi confirmandi cæteros omnes, qui credicuri sunt præter te. O vos misere seducti populi separationis, quomodo à tam solidis fundamentis recessistis, sequentes ducentium Apostatarum monachum, furiose iratum in papam? vel potius sequentes affectus cordis vestri, quibus male blandiebatur iste passionibus cordis

fui abundans, vti vos ipsi, reuertimini ad matrem vestram, ad Ecclesiarum Magistram, Columnam & firmamentum veritatis, & nolite dicere amplius. Verbum Domini, verbum Domini, quod non est verbum Domini. Verbum Domini apud Petrum quaerite non apud Lutherum, Petrus confirmatus est à Domino, iste iussus est confirmare fratres suos, ibi tuto confirmamini, vbi & ego confirmatus sum, & acquiesco per gratiam Christi.

§. 60. *Qui dixit ei: Domine, tecum paratus sum, & in carcerem & in mortem ite. v. 33.*

Iam confirmatus erat Petrus à Domino in cena ultimà à Domino Nostro Iesu Christo Pontifice animarum omnium, & quidem solus, cæteris ipsi commendatis ut confirmarentur ab eo; & ecce statim virtus Sacramenti operatur in ipso, qui ait, Domine, tecum paratus sum &c. quomodo ergo paulo post euenit, vt deficeret? vt negaret? qui ita confirmatus erat, sicuti etiam ipse sentiebat & dicebat! Agnosco opus esse distinctione pro bona dictione; confirmatus erat Petrus in fide, nondum in confessione, à fide non defecit, à confessione, defecit, quare à fide non defecit? in ea confirmatus erat, cur à confessione defecit in ea nondum confirmatus erat, sed confirmatus est in pentecoste, quando etiam statim erupit, & confessus est, & postea confiteri tota vita non cessauit, nec cessabit amplius confiteri in fratribus suis. Itane verò. Imo. Veruntamè B. Marcellus Papa, Petri successor confiteri detijt, cum thurificauit idolis; & B. Martinus, cum subscripsit nescio quibus pragmaticis scriptis, an confirmatio in confessione est Petri personale bonum, & non hæreditarium? Nec hoc reor, quomodo ergo isti in Petro confirmati desierunt confiteri? an dicendum est, non ore deseruisse, confessionem sed manu contrarium ori suo designasse? Ego ita dicenti nolo repugnare, sed quæcumque pudica, sancta, casta, Deo & SS. eius honorifica acceptate.

Deus meus gratias ago tibi, qui in Ecclesia tua Catholica, per Sacramentum confirmationis in fide, & confirmationem aliam in confessione fidei tuam Ecclesiam Catholicam mirabiliter exornas & propagas. Ecce hodie dum in Anglia, Scotia & Hibernia certatur ad mortem ab his, qui confirmati sunt vtraque confirmatione tua, in Hollandia certatur, ad confiscationem bonorum fortunæ ab his qui eadem confirmatione confirmati sunt, & vbique certatur à confirmatis tuis. Hæc sunt potentissima castra tua, Domine, in quibus glorificatur potentissima dextra tua. hi sunt sexaginta fortes, de fortissimis Israel, qui tenentes gladios vigilant super custodia thalami tui. Hæc est gens sancta, electa & parata ad immortales Coro-

nastuas. Horum fortium ferax fuit omne sæculum tuæ Ecclesiæ, impietatis priora quando calebat adhuc zelus & potentia Gentilium persecutorum, nec vltimo modo defecit. in hæreticis nostris, qui etiam Turcis & gentilibus duces sese præbent ad persecuendos eos, qui à te Domine confirmati sunt, sed tu Domine eos saluas, etiam coronas post certamina etiam si falsis ritulis, pulueris, & suffossionis, & prodicionis, & perduellionis &c. ab inimicis crucis mandentur. Tibi igitur gloria in sæcula, & propter te & sanctas operationes eius ipsi Sacramento tuo, cuius me quoque participem effecisti.

§. 61. *At ille dixit, dico tibi Petre non cantabit hodie gallus donec abneget me. v. 34.*

Apposite, nondum sciebat Petrus aliud esse si esset confirmatus in fide, & aliud esse si esset confirmatus in gratia. Sed & nos id ignoraturi eramus, ecce bonus Doctor & saluator noster, medicinam adhibet capiti, ut totum corpus sanetur. ostendit fragilitatē Petri in vno firmitatem in altero. Inde sanamur. Labitur Petrus à confessione in fide tamē non infirmatur. Hinc iam nemo sibi fidit, cogitat quisque se hominem esse Petro non firmiorem, æque & plus quam ille posse tibi dicitū, sibi videat, qui stat, nec cadat.

Deus humilium celsitudo & fortitudo debilium, confirma quæsumus quod in nobis es operatus, vt nos metipsum & sæcularia desideria abnegantes, te in nullo negemus, sed fidem tuam quam lingua nostra loquitur etiam moribus vita fateatur. Dolor mihi est interim, quod pium factum tuum Domine, circa nos, quo in Petro capite nostro & pastore, adhibuisti medicinam, quædam putrida membra in sensum reprobatum data insolent pietati tuæ & Petro dilecto tuo, quod iactabundus fuerit, quod defecerit, quod sit præclarum (scilicet) fundamentum, qui ita defecerit &c. Domine, isti nec mysterium pietatis tuæ circa se agnoscunt, nec reuerentiā debitam capiti suo.

§. 62. *Et dixit eis, quando misi vos sine sacco & pera, nunquid aliquid defuit vobis? v. 35.*

Christus Dominum regnum Dei, quod intra nos est, aperiens, id est Ecclesiam suam Catholicam fundans in vltima cæna, vetus testamentum cum honore concluserat & seposuerat, uti §. 19. ostendi) & apud noviter collectum populum nempe Apostolos XII. Novum testamentum se ordiri dicere professus erat in institutione eucharistica. §. 3. & §. 3. Etiam Sacrificium

corpus & sanguinis sui, pro veteribus sacrificijs dederat, vti §. 36.
 docui, & consequenter templa mensam seu altare, corporale, calicem, pane-
 nam & cæterum apparatus huius sacrificij sanciuerat exemplo suo. etiam
 cætemonias novas addiderat §. 31. & insuper sacerdotes novos, pro Leuiticis
 lanionibus, incruente operaturos quod cruento ab illis fuisset oblatum, or-
 dinarat §. . Sacramentum baptismi, iam antea introductum hic repetendo
 stabilauerat optimè, in mentione totalis ablutionis mundantis totum
 hominem, apud Ioan. 13. 10. & pænitentia Sacramentum in partiali ablu-
 tione hominis, nempe pedum Apostolicorum etiam ob oculos posuerat a-
 pud Ioan. loc. cit. & in mentione *conuersianis* S. Petri apud Lucā. 22. item Cō-
 firmationis Sacramentum instituerat, vti ostendi §. 58. & 59. modum etiam
 communicandi tam laicum, quam sacerdotalem cum celebrant distinxer-
 rat. §. . . . Maiestatem etiam Ecclesie suæ prælatis dederat in assignanda
 sessione super thronos, & iudiciaria potestate §. . . . nec minus Iurisdictionē
 distinxerat eamque limitatam dispersiuerat, assignatis in xii. Apostolos,
 xi. tribubus. Declarauerat etiam in sua Ecclesia malos bonis fore permix-
 tos, & quidem in Sacerdotali etiam ordine, futuros subinde pessimos, dum
 questus est de proditore secum recumbente super mensā suā. Luc. 22. 21. de-
 clarauerat etiam discrimen esse inter virtutes & vitia, illis præmia, his pæ-
 nas esse constitutas, in verbis: *Vos autem estis* Luc. 28 & illis *Va autem homini*
 & Luc. 22. 22. Ad hæc prædestinationem & præscientiam Dei, non vrgero
 quenquam ad peccata edixerat. ibid. Luc. 22. 22. Esse & gratia suam vim &
 nihilominus liberum esse arbitrium, ibid. & Ioan. 13. v. 17. 18. 19. quod &
 mox patuit in S. Petri confirmatione quo ad fidem, & lapsum quoad con-
 fessionem. §. 58. & 59. & eadem opera declaratum erat quod diuisiones gra-
 tiarum essent, ita vt potens ad vnam, non continue reddatur potens ad al-
 terum. ibid. Ordinauerat etiam formam regiminis pro eadem sua Ecclesia
 Luc. 22. v. 24. 25. 26. 27. in qua forma vni etiam Petro dederat primatum
 super omnes, eūque ideo in fide fideique doctrina stabilauerat, Et esset tam
 certus tam infallibilis, quam cōmunis Magister. §. 21. & 32. non tamē in alijs
 casibus extra doctrinam fidei & morū. ibid. v. 33. & 34. sed & declarauerat
 Apostolorum & successorum post ipsos potestatem esse limitate ex-
 ercendam, sicuti ipse Dominus limitasset se semper ad Patrem suum. Ioan.
 13. 16. cum hæc similiaque, plura hic non repetita, hoc loco disposuisset
 Dominus, etiam temporalium rerum curam pro Ecclesia sua, maximè quo
 ad eius Apostolos, ac Sacerdotes seu clerum ordinat Luc. 22. 38. vti in §.
 huius tituli positum est. nimirum, si ipsi intente & sincere seruiant sibi in
 Apostolico munere, necessaria eis (etiamsi non appareat vnde) nunquam

defore, sicuti iam triennali experimento eis nihil defuisse ipsi satis scirent, & fateri vellent, quod & fecerunt.

Mira rest mira promissio! quis eam caperet, nisi Dominus omnium esset iste qui promittit: credo tibi, Domine, quia tu es sub cuius ditione cuncta sunt posita, qui Eliæ cibando præparasti viduam, & Angelum qui B. Paulo in eremo alendo coruum panis diurni baiulum, qui eidem & B. Antonio hospiti annonam duplicasti, qui millia nunc quaterna nunc quina de paucis panibus vel pisciculis satiasti. Tibi credo, sed & clarissimo experimento in Ecclesia tua Catholica video ita fieri, sicuti tu promissisti. Ecce Catholicus mundus habet milliones sacerdotum, & adhuc plures clericos & monachos & moniales, pauci de his labore manuum suarum vivunt, sed tibi cantando, legendo, orando, studendo, proximumque iuvando seruiunt. habent insuper seruos & ancillas, & tamen vivunt, & abundantius habent, vnde vivunt, quam hi qui manibus sæpe laborant, & tamen tu Domine omnipotens, quia sic dixisti, imo promissisti mirabiliter pascis eos. Et hi ipsi ab hæreticis, ab impijs, & à bellis sæpe diripiuntur, & tamen tu Domine mirabiliter pascis eos. Impleuisti promissionem tuam. Venerunt Ordines iam multi, vt in multis ciuitatibus ædes continuant pene, & vrbes in vrribus construxerunt instar palatiorum & basilicarum, pauperes & nudi aduenerunt, tibi seruiuerunt, tu Domine, ditasti eos, sed & ipsi laici apud tuos Catholicos, illius benedictionis, non sunt expertes, participant, & illi de hac prouidentia tua, Habent illi in anni decursu dies festos præter diem septimum plurimos, habent ferias, ordinatas à Magistratu Ecclesiastico, quibus omnibus non laborant, & tamen felicius habent, quam vicini eorum, qui à fide Catholica recesserunt, & pro quiete sublato assumerunt laborem, pro orationibus ærumnas, pro iubilo & diuinis officijs omnis generis industrias humanas veteres & nouas, etiam imposturas & tamen hi tenuius sustentantur quam Catholici. Isti aliena templa rapiunt, inter suam pro pane laborandi industriam & non sufficiunt sibi: hi etiam Nova templa & monasteria ædificant & sufficiunt sibi, & alijs. Isti, beneficia Ecclesiastica infinita, eorumque ingentes proventus confiscant, & comedunt inde pauci (unius prædicantis familia) & non satiantur, cum eadem bona Catholici habebant, vel habent, 40. 50. 60. & plures facillimealebantur. Ommitto cetera quæ vidi, & mecum vident qui ad ista attendunt. Vnde ista sunt? Ab eo vtrique qui audacter quæsiuit: *quando misit vos sine pera, nunquid aliquid defuit vobis? Ille idem quos non misit, sic non benedicit. Sed potius vt videmus maledicit, quia fructum adinventionum suarum manducant.*

§. 63. At illi dixerunt. Nihil. v. 36.

Bona confessio quia vera, quia Deo honorifica. Ecclesie Catholice singulariter proficua non habent in hoc verbo & confessione partem impij. Semper eis deest aliquid, semper murmurant, alienis inhiant, prodigunt sua. At Christi discipuli vocem habent: *quando misisti nos, nihil defuit nobis, etiamsi sine pera, sine sacculo mittebas. Tu Domine miro modo prouidebas. Vnus sponte nos vocabat, alius rogatus promptè omnia sua offerebat; etiam de inimicis tuis, ipsi sine infidelibus quoties, & quando, ita placebat tibi, hoc aliqui agebant.* Sed cur ita loqui possunt Catholici, maxime qui de clero sunt, & de sorte Domini, & non possint ita loqui & confiteri Domino impij, qui à Deo non sunt missi ad regendas ecclesias, causam iam exposui, nimirum Dei prouidentia pseudo-Apostolis proprio modo quousuis succurrere recusat Dominus: & ipsi Spiritum Apostolicum, paupertatis voluntariæ non habent, nec uerunt, imo rident uti fatuum. Spiritum illum paupertatis cui nihil desit, verbo, Vestem nuptialem non habent, iubentur exesse.

Domine Deus, ego tibi in omnium illorum persona supplex gratias ago, quos à tempore Apostolorum nunc usque tam mirabiliter, quam suauiter enutristi, vestisti, hospitij excepisti, eo quod in suo ministerio erant occupati, ad quod à te erant missi. Pro omnibus toto orbe constructis pro Catholicis templis, ac sacellis, pro collegiatis Ecclesijs & earum redditibus sæpe sumptuosis; pro Monasterijs atque cellis, pro omnibus eorum proventibus & oblatiis, Tibi gratias ago, & laudo. opus magnificentie tue sunt hæc omnia, Te clamant, te loquuntur. Sed cur ô Deus, permittis ut ista aliquando peruadant Turcæ, ludæi, Reformati, Lutherani, & sacrilegi? quare permittis ut veniant hæ Gentes in hæreditatem tuam & polluant non templum tantum, sed templa plurima? tota Anglia, Scotia, Hibernia, Dania, Suecia; credo Domine, quod ita id fiat, uti in Machabæorum libro 2. cap. 6. scriptum est non ad interitum, sed ad correptionem generis nostri, non enim sicut in alijs nationibus Dominus patienter expectat, ut eas in plenitudine peccatorum puniat, ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem deuolutis, ita demum in nos vindicet, sed statim ultiones adhibet, & hoc magni beneficii est indicium.

§. 64. Dixit ergo eis: sed nunc qui habet sacculum tollat, similiter & peram. v. 36.

Paulo ante Dominus ordinauit, quomodo quoad temporalia bona debeant Ministri Ecclesie esse prouisi, nempe *mamilla Regum lactandos esse; nihil eis, Domino laborantibus, & iustitiam regni Dei querentibus, defuturum. nunc*

H 3

etiā

etiam ordinat quomodo bona temporalia. quæ Ecclesiæ suæ acquisita fuerint sint dispensanda. Nimirum probe ac frugaliter esse conseruanda, ad vsum cleri ac pauperum ordinariæ, vti recta ratio docet, & non opus est doceri à Christo D. N. quoniam in eum vsum data & legata fuerunt. Si tamen extraordinarij casus incidant, quomodo in eis administri bonorum temporalium Ecclesiæ, vel potius prælati eiusdem se gerere debeant, Dominus expressè ordinat, quoniam hoc rationi erat obscurum, cogitante illa sic: *Domino dicatum nefas est tangi, nefas vnquam alio vertere, quam ad eius ministerium vsum &c.* quid igitur in casibus extraordinarijs, vt persecutione bello ab infidelibus illato? & similibus ordinauit Dominus de bonis Ecclesiasticis? Non hoc, quod illa bona sic debeant seruari, ut & ipsa Ecclesia, & Ecclesiasticæ simul pereant personæ, vti quidam fecerunt, sed in talibus casibus, bona ipsa Ecclesiæ adhibenda sunt ad defensionem Ecclesiæ, & personarum eius contra inimicos ecclesiæ potius, quam vt bonis illis parcendo & ipsa, & Ecclesia & personæ amittantur. Faciet ergo prælatus ecclesia in duro necessitatis articulo, quod Dominus ostendit, *Tollet sacculum, tolle & peram*, imo vbi illa defecerint, *tollet & vestimenta seu tunicas sacras*, & vendet & defensionem Ecclesiæ admovebit. quid enim in hoc casu prodesse teæ seruare, quibus seruatis & Ecclesia & ministri eius peribunt & inimicus Dei, de bonis Dei ditabitur?

Domine Iesu, video & admiror sapientiam tuam admirabilem in hoc vltimo tempore vitæ tuæ, in quo omnis homo impendentibus sibi tantis rebus, fuisset turbarissimus. Vere plusquam Salomon tu es, si te audirent tui, tam obsequenter, quam tu sapienter eos doces, certe statui Ecclesiarum semper esset melior. Vidimus tempore nostro irruentes feros apros à septentrione in tuas Ecclesias, ad depascendum eas, quid fecerunt prælati Ecclesiarum multarum? cum sacculis suis aliqui fugerunt, aliqui eos defoderunt, mutis inluserunt, &c. & non alienarunt pro ecclesiæ suæ bono promilite scribendo, pro gladijs &c. & quid factum est? & sacculos & Ecclesias & se personæque perdidit & quare perdidit? Sacculos ex consilio tuo, Domine, non tollebant, sed seruabunt cum Saule seruante pinguisima gregum ad immolandum. Non fecit hoc Archidiaconus Laurentius, non præcepit hoc Sixtuseius Prælatus: non fait hoc consilium datum à te Domine. Iustior es tu, quam vt talia consilia dares, quæ tam perniciosos euentus monstrauerunt. Et adhuc aliud tuæ summæ sapientiæ documentum è paucis illis verbis elucet. Etiam ordinem in alienandis pro necessitate summa rebus ecclesiæ dictasti. nimirum tollere *Primum sacculos, vt potest*
minis

minus necessarios, cum sint custodes pecuniarum, quibus amotis ipsi nullius usus efficiuntur. Deinde post hoc peram, quo nomine omne vensile extra vestimenta notatur, Denique tunicam, quo nomine pene supreme necessaria iudicantur. Ecce Domine, ita te intelligo, & tuam iterum sapientiam & laudo & admiror, & quantum possum de prædico.

§. 65. Et qui non habet, vendat tunicam suam & emat gladium. v. 36.

De horum verborum sensu, iam liquet ex dictis in præcedenti §. quid igitur hic amplius potest dici vel cogitari? Hoc mirum videri, quod Dominus ordinans suum Testamentum, seu supremam dictans voluntatem suam, iubensque per suos emi gladium, etiam veste sua divedita, paulo post in hortu venierit Petrum, unum, imò maximum, ex suis uti gladio! quid enim est hoc eme gladium tanto dispendio tuo? & noli uti gladio ad id ad quod creatus est? non enim Petrus utebatur gladio iussu emi, ad viatores spoliandos, vel ad invadendas alienas domos vel pecunias, ut multi solent, sed ad hostem Dei & Ecclesie propulsandum ac puniendum.

Domine, nescio ista conciliare nisi tu suggeras. Doce me, & ego audiam te. quid igitur audio. Et bene te iussisse, ut emeretur gladius, & bene te prohibuisse usum gladii Petro, aliud enim est gladium emere, & aliud gladio uti. emptio enim licita & suavis esse potest, usus emptæ rei aliquis illegitimus esse potest. An igitur usus gladii à Petro in Malchum illum nequiculum & latrocinantem districti erat malus aut illegitimus? Vtique, quia iure est inhibitus? & quare erat iste usus illicitus? Testamentum, in quo emptio gladii ad certos casus Ecclesie erat suasa, vel mandata, & consequenter rationalis eius usus imperatus, erat, nondum erat consummatum morte testatoris, qui eras tu ipse Domine, Petrus vero ante tuam mortem iam exequi volebat quod in testamento tuo dictaueras. Hoc malum erat, post mortem tuam malum non erat, Gratias ago tibi Domine pro eo, quod hoc revelasti mihi, qui doees parulos scientiam, amplius obsecro illumina me.

§. 66. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod scriptum est oportet impleri in me. v. 37.

Disposuerat Dominus testamento suo, de bonis temporalibus Ecclesie suae obuenturis, etiam dictauerat, quomodo ea in necessitate essent tractanda, nempe alienanda, ut Ecclesia sua armis prælatorum defenseretur, quando via iuris eis obstruitur. Hoc verbum cum discipuli Domini, nondum à spiritu S. illuminati audissent more naturæ humanæ, confestim

(ad hoc, quod secundum genium eius sapit, prompta) ceperunt exequi quod nondum erat exequendum, nempe arma circumspicere pugnaces, Dominus igitur videns eorum cogitationes & armorum inquisitionem (forte etiam unus & alter surrexerant, & à Domino Dominus tam prompto, vel servis eius arma commodato accipiebant) sistit cæterorum idem machinantium impetum monens signo ne à mensa recedant & arma querant & causam dicit, *dico enim vobis*. quid? Nondum est tempus gladios illos, de quibus emendis dixi, comparandi. Et quare nondum est tempus testamentum condit Dominus, ita enim præfatus erat his quæ nunc dicuntur post S. Eucharistiæ inchoationem. Testamentum vero executioni non debet dari, antequam sit confirmatum. Et quando id confirmabitur? morte testatoris? quando autem illa apparebit? quando cum iniquis reputatus erit, pendens inter duos latrones. Ecce, hoc dixit Dominus discipulis qui nondum consurrexerant ad arma capienda, cum dixit: *inhibendo: quoniam adhuc hoc, quod scriptum est oportet impleri in me.* nempe testamentum quod nunc scribo in cordibus vestris per auditum, prius debet impleri seu confirmari in me testatore. per quid autem? per impletionem eorum omnium quæ de me scripta sunt in Veteri testamento.

Domine quid in Veteri testamento scriptum erat de te adhuc implendum cum testamentum tuum condebas? multa utique, uti docuit eventus sequenti nocte & die, quorum summa summarum erat cum iniquis reputari, hoc reputati te cum iniquis, volebas armis propelli, sed impleri: reputati autem cum iniquis servos tuos post mortem tuam, sinebas armis propelli, idcirco de armis comparandis consilium ante dedisti. Vere Domine amasti nos plus, quam te, te noluisti defendi armis, tuo verò defendi permisisti, imo si prudenter fieri possit, media suggestisti. Vicissim igitur ament te omnes mecum, plusquam se ipsos, libenter sinant se petire, ut tuus honor servetur.

§. 67. *Et cum iniquis deputatus est. v. 37.*

Præter alia de me vaticinata, adhuc hoc in me implere debet. *Et cum iniquis deputatus est*, id est habitus inter iniquos iniquissimus, inter malos pessimus, inter puniendos maxime puniendus, qui tamē summe innocens, tum me bonus, qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius, & ipse erat ipsa sapientia, bonitas, clementia, modestia, humilitas & virtus ipsa, ideoque merito laudandus, glorificandus, coronandus inter creaturas, fecit hoc impietas Iudaica, ut Christus, qui in se ipso innocentissimus erat, scelera illorum reus fieret, credereturque ab omnibus similis illis esse in
mor-

motibus, ut reputaretur esse inter quos pendebat, ut sic per alienam malitiam saltem infamis fieret, qui ex sese iustissimus esset, sed nihil refugit humilis Iesus inter illos estimari pro quibus mori desiderabat.

Ecce homo quomodo Dominus tuus Iesus Christus, cum sceleratis annumeratus est in terris, ut nos Angelorum gregibus iustis in celo annumeraremur. Obliterata est aliquamdiu apud homines opinio nominis eius, ut nomina nostra aeternum ascriberentur in libro vitae, si ergo consideremus ignominiam Regis Angelorum non magno opere solliciti, esse debemus, quo loco nos habeat mundus. Ne pudeat nos pro Christo apud homines esse contemptos; quando ille coram inimicis suis tanto pudore est affectus.

§. 68. *Etenim ea, quae sunt de me finem habent. v. 37*

Quaecunque dicta, scripta, praenuntiata, figurata de me per vates, patriarchas, prophetas finem habent, id est vel completa sunt, vel iam paucis adhuc horis & diebus implebuntur, & sic testamentum meum Novum confirmabitur, & tunc executio testamenti meo dictatorum debet fieri, non ante, & cum mea mors & passio ad optimum sit ordinata, quia finis & bonum conuertuntur, & finis a Deo intentus non potest non esse optimus. idcirco modo dictata, de gladiis comparandis, etiam rebus Ecclesiasticis distrahis, ut Dei Ecclesiae & membris eius succurratur in grandis necessitatis casu, nolite mihi erronee adaptare, quasi pro me debeatis gladiis pugnare, ne capiat vel patiar ab inimicis.

Quid nunc restat, bone Iesu, nisi ut laudem & benedicam tibi, qui tam libenter vitam tuam ponis pro me, ut nolis Apostolos tuos pugnare pro ea. Iustum est igitur, quod coronam gloriae adipiscaris, quam caelestis Pater dabit tibi in ipsa Exaltationis tuae die, nempe Resurrectionis cum omni potestate in caelo, & in terra, cui me potestati humiliter subiicio, & cum gaudio, deprecans ex hoc te Dominum meum, ne sinat me alterius vquam potestati subiacerem nisi propter te.

§. 69. *At illi dixerunt: Domine, Ecce duo gladii hic. v. 37.*

Interea dum praedicta commonitorie cum his qui non consurrexerant differit Dominus noster, hi qui subito exsurrexerant & impetu arma corripuerant extra caenaculum, eadem inferentes, dicunt Domine, ecce quod iussisti, implevimus, gladios accepimus, saluis etiam peris nostris & tunicis. Jam inbe quod vis, & videbis quod simus facturi pro te, prodeat, si quis

quis est aduersarius tuus. &c. Plures modo gladios inuenire in domo hac non potuimus, si placet Domino ulterius quæremus in domibus vicinis, pro tui defensione & nostra, hæremus enim firmiter in dictis & pollicitationibus nostris, quod parati sumus tecum etiam in carceres & mortem ire, si gladii hi non sufficiant.

Vere homo carnalis non sapit ea quæ sunt spiritus, sed quæ carnalis Adam hæreditate ad suos transmiserat hæc à teneris vnguiculis homo valde caput. Inde pueri iocos & lusus, adolescentes vitia iuuenilia viri, scelera, senes irrationabilem parcitatem & timorem omnium rerum anxium didicerunt. Inde pugna & rixarum amor &c. miserabiles passiones. sic Apostoli hic admodum audaces sunt & fortis animi videntur, magis tamen est confidentia carnalis, quam fortitudo solidæ virtutis, audaces enim sunt, cum vident adhuc Dominum secum; & potentem resistere: sed ubi Christus potentiam suam paulo post absconderet, cessabit etiam ista fortitudo & magnanimitas, ex quo patet quod non ex virtute processit hæc audacia, alioquin etiam in aduersis perdurassent, nec aufugissent Christo capto, vel iam capiend.

A diuina me Saluator, vt viriliter decertem potius pro mea salute & millerem aduersus voluptatem carnis per penitentiam; neque permittas, vt vquam amplius retro conuertar ad mundi huius, aut carnis illecebras, sed stabilis tuo in amore permaneam, tu enim es Deus penitentium, & ego spero in te, Iesu meo, in quem sperarunt gentes, nec pudore sint affectæ, serua me in finem & deduc me ad vitam æternam & salutarem: da fortitudinem contra malignum, ne gloriatur præualuisse contra me; sed viriliter agens, pro mea salute, cum in virtute tua prosternant.

§. 70. *Ar ille dixit: satis est. v. 37.*

Dominus volens citò compescere bellicam animositatem discipulorum istorum, qui non intellecta Domini sui mente, ante tempus conuolauerant ad arma capiendâ, bruto impetu, breui verbo usus ait: *satis est*. quod dupliciter intelligo. Primo, sic cessate, quomodo Magistri discipulis suis dicunt, *satis est*, cum eos facessere & ab aliquo abstinere admonent. & religiosorum quorundam mos inoleuit, vt dicant lectori mensæ præfides: *satis est*. Alio sensu sic: duos gladios attulistis, iam tunc plures afferre estis parati. nō opus est plures procurare, isti duo ad propositum sufficiunt.

Vter horum sensuum tuus sit, Domine Iesu, nondum scio: credo quod uterque sit tuus, sed prior positius intentus, posterior permissione ad-
nexus.

noxus. Si erro, moneri desidero. Sed quid vos Apostoli cum duobus gladiis: quomodo in hunc numerum & non unitatem, vel in dualitate maiore non incidistis: certe id casu non est factum, sed Deo dirigente vestram inquisitionem. Sed & quæro vos, qui fuerunt illi duo Apostoli qui duos illos attulerunt? Ego ex illis Petrum fuisse suspicor, quia illum paulo post, improviso licet, gladium eduxisse videmus, nec dubito quin alter fuerit S. Ioannes, hi enim duo iam apud Dominum domus innotuerant, ut Legati ante aduentum Christi Magistris sui, cur autem hi duo duali numero asportauerint gladios, non caret mysterio, apto ad significandam duplicem potestatem in Ecclesia, nempe *Ordinis & Iurisdictionis*. Ordinis gladium in S. Ioanne, Iurisdictionis in S. Petro agnosco, & utrumque reuerenter cum sua potestate honoro.

§. 71. Satis est. v. 37.

Eadem phrasis absolute accipi potest, aliter pro formula indicentis finem, an autem allatis duobus gladiis & Domino monstratis, Dominus eadem formula finem simul imposuerit conuiuio sup ultimo in mortali corpore celebrato, dubitari potest, S. enim Lucas continuo ei verbo subnectit illa: *Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem Oliuarum*, sed S. Ioannes videtur aliter informare, is enim plurima adhuc refert, post ista Christi verba & acta fuisse introducta, nempe, cap. 13. 21. *Cum hoc dixisset Iesus turbatus est spiritu & prostratus est & dixit: Amē amē dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me*, quasi armis visis vehementius commotus ille agnus Dei diceret: vos quidem nunc feruetis zelo quodam, & duo iam gladios pro mei defensione acquisuerunt, & cæteri erant parati ad gladios statim quærendos, nisi eos cohibuissem, quam bene, non dico nunc, hoc tamen dico, verissimum esse, quod vnus ex vobis ita zelum suum ostentantibus me tradet inimicis meis.

Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli, *hesitantes de quo diceret*. Ioan. 13. Iam antea statim a distributione Eucharistica conquestus erat leniter Dominus Iesus, quod *manus tradentis se secum esset* in mensa, ut vidimus supra s. sed eum non tanta emphasi, quanta modo, in armorum insolenti apud se strepitu, hoc dixisset, leuiter auditum, leuiter est transmissum, nunc autem commotis per armorum auditum & spectaculum animis intentius de eo ceptum est cogitari inter discipulos, & examen fieri per visum, an nempe aliquis eorum expallescere, metum & tremorem & deiectionem vultus incutiente conscientia. At cum hoc examen non procederet Iuda male conscientio frontem perfrectam ostentante æquæ, atque innoxii Apostoli, ad aliam

formam inquisitionis est progressus S. Petrus: nempe *Erat recubens cum ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus* (nempe Ioannes) *innuit ergo huic Simon Petrus & dixit ei: quis est de quo dixit. acuta & prudens erat ista forma inquirendi, nempe per intimos seu familiarissimos explorare indicia & sensus secretos alicuius, quod hic S. Petrus fecit, ita enim Moralis Philosphie Professores docent; Vicia alicuius ex inimicis, secreta ex amicissimis, bona ex amicis, tempora fandi commoda ex ministris esse indaganda. Itaque cum recubisset ille supra pectus Iesu, nempe Ioannes (viden' quod antea §. 70. coniectabam bene S. Ioannem & Petrum conturrexisse citius aliis ad arma capienda, si enim non surrexisse insinuaretur, quare deuo recubuisse diceretur?) dixit ei: *Domine, quis est?* Respondit Iesus: *ille est, cui ego intinctum panem porrexero.* Intinctum vel humanitatis singularis indicio erga inimicum iustificandum contra Satanae seductionem, vel intinctam significando mysterio, quod Vtraquista, siue intinctam Eucharistiam, vsurpaturi Hussitæ, & Lutherani & Calvinistæ &c. sint ex parte mali huius hominis, & primus eorum pater sit Iudas proditor. *Et cum intinxisset panem dedit Iuda Simonis Iscariotha & post buccellam introiuit in eum Satanas.* Horrendum mysterium, quo indicator, quod vtramque speciem contra Ecclesiae morem accipiens, pro Christi Domini ingressu, excipiat vere terribilissimum stygis Dominum quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ est, nolle acquiescere. cui: Ecclesia Christi, ita ipse Dominus conditor Ecclesiae dixit. *qui autem Ecclesiam non audierit sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Sed dicit homo non acquiescens Ecclesiae, siue protestans aut repugnans: *Volo testamentum Domini & Patris mei Iesu Christi: nolo mihi subtrahat hoc Ecclesia.* O homo quis te constituit Iudicem supra Ecclesiam! non vides sic agendo turpitudinem tuam magnam? recordiam magnam non vides? noli mirari, intrauit etiam in te Satanas, demonium excaecans, ora Dominum, vt videas. sed quid factum est, Satana post buccellam intinctam ingresso in Iudam? perge Ioannes recensere: *Et dixit ei Iesus: quod facis fac citius.* quid autem est hoc? *Hoc nemo sciuit discumbensium ad quid dixerit ei.* bene ait nemo sciuit nempe tunc, nam paulo post, quilibet sciuit, quando & traditio eius, & suspensum & effusio viscerum innotuerunt in tota Ierololyma. Veruntamen an Christus dicendo proditori hoc verbum, *Fac citius,* ad scelus incitauit vel impulit, vt Gommarista cum Caluino blasphematur? Non incitauit, sed incitati ad scelus iter & tempus breuiavit, non est hoc incitare, sed de prolixo & magno malo breuius & minus efficere. Est iniquus damnatus ad supplicium, scit se posse cito absolui, & mora cruciari, idem ferendo supplicium; reus orat carnificem, vt accelleret. quid orat reus talis? *supplicium ne?* non certe sed breue supplicium, quid*

quid est breue supplicium? utique breuitas eius. quid est breuitas supplicii, aliqua bonitas, appetibilior prolixitate. ista potest rogari, imo imperari. Simile quid reperies in verbo ad Iudam. *quod facis, fac citius.* id est si omnino destinaſti patrare scelus, non impedio libertatem, breuiter percurrere illud, vt grauius non pecces morositate. peius enim est duabus horis tenere animum destinantem scelus, quam idem scelus vna solum hora destinare. Hoc dictum tunc non intellexerunt Apostoli, postea spiritu S. docti intellexerunt, & sensus alios subesse coniectarunt, *quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas,* quod dixisset ei Iesus: *Ene ea quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egeas vt aliquid daret.* Ecce probi genii homines probas in mente sua versant explicationes, nempe suo pede merientes alios. quia enim conscientiam habebant immunem à prodicione vel alio scelere, eodem vacare etiam Iudam arbitrabantur: sed decipiebantur. Hoc innuebat, qui dicebat *Religiosi decipiuntur & decipiunt.* decipiunt male informando de improbis vel aliquid rogando pro indignis. malone animo? Non. quomodo ergo ad hoc inducuntur? putando commendandum suum esse vti sunt ipsi probi. Multi student scire secreta. vis scire secreta cordis alicuius, vide quas formet de aliis opinioniones, quales format de alijs, sine experimēto, talis ipse est cordis homo. Hinc Apostolus aulus est elicere regulam istā: O homo in quo alium iudicas, te ipsum condemnas. Errarunt igitur Apostoli sic opinantes: sed non omnes, quia Euangelista disertè dicit *quidam putabant.* qui igitur sic non putabant? certissimè saltē Ioannes hic enim à Domino per signū intincti panis Iudæ dati, deprehēderat proditorem, an autem imple Petro reuelauerit idē, intueno oculis in Iudam fortius vel aliter neq; negare audeo, neq; affirmare. Solū scio quod Petrus Ioannem rogauerit, vt is expiscaretur, & quod id Ioannes fecit, plus nescio, sed suspicor. vis scire quid suspicer? & aperuisse, & occultasse. Aperuisse oculis in Iudam postea sæpe & aliter quam ante solebat intentis. occultasse, non expresse dicendo, quod nec ipse Dominus fecerat. Aliud occurrit non tacendum in opinione eorum qui *putabant.* putauerunt enim quidam quod locutus esset Iudæ verbum, *vt emeret ea quæ opus erant Collegio Christi ad diem festum.* Exculpamus ex hoc vtilem doctrinam de tempore Passionis Christi? quomodo vero id fiet? sic attendamus quando dixerit Dominus *Fac citius,* & quando audientes illud interpretati sunt quasi dixisset: *Ene necessaria ad diem festum.* Vtique continue Dominus dixit, & hi sic verba dicentis interpretati sunt. Bene habet, sed quale tunc tempus erat? iam iam sequetur in textu Ioannis: *nox erat,* & licet id non diceret Ioannes aliunde constaret; quia quando aduenerat Dominus vespera fuit, & hora facta discubuerat, & multa adhuc postea dixerat & egerat. ergo verè *nox erat.*

quæ vero noxæ pridie quam pateretur. ait S. Petrus in Canone Missæ, & v. S. Paulus describit 1. Cor. 11. In nocte qua tradebatur. Imo hoc pervulgatum est, sed quid inde colligi potest? Determinatio quæstionis, multum inter Chronologos, Historicos factos, Cyclistas, & Interpretes scripturarum, litigata. nimirum: *An Dominus noster Iesus comederit cum suis discipulis Pascha suam XIII. die mensis primi Iudaici, an eiusdem mensis die XI. v.?* causas prolixas litis hæc prætereo, rem disputatam ex discipulis Domini, qui tunc vivebant, do. Ipsi optime sciuerunt, quis esset dies mensis quando manducabant cum Christo, & tam mira videbant & audiebant, quid igitur illi determinant? Hoc fuisse diem XIII. mensis Iudaici, quando audiebant dici Iudæ: *Quod facis fac citius* Hoc determinant, quomodo hoc determinant? suspicando quod verba Domini dicta essent *ad hoc Iudæ, ut emeret qua opus erant illis ad diem festum.* Vis dicam quomodo ex illa suspicione discipulorum, licet male intelligentium verbum Christi, determinetur prædicta quæstio? Dico sic: 1. Leuit. 23. 5. extat præceptum de paschate Iudæorum tale: *Mense primo (is in Exodo dicitur esse verni temporis) quartadecima die mensis ad vesperam phase Domini est, & quintadecima die mensis huius solemnitas azymorum Domini est, septem diebus Azyma comedetis, Dies primus vobis celeberrimus sanctusque, omne opus seruale non facietis in eo.* Hoc primum est. Alterum est, quod Iudæi à vespera ad vesperam debebant celebrare Sabbata Iudæi, ut dicitur Leuit. 23. v. 32. Iam ostendo quomodo ex suspicione discipulorum eruatur quis fuerit dies mensis Iudaici? Die festo Iudæorum inchoante vel inchoato non licebat amplius ipsis emere, vendere, coquere, parare aliquid, ne quidem lugere, ut constat ex Scriptura, ergo quando Dominus Iudæ dicebat, *Quod facis fac citius*, nondum erat dies festus à vespera illa inchoatus, alias contra præceptum Legis iustus esset (secundum apprehensionem discipulorum audientium hoc verbum) parare necessaria ad festum diem in ipso festo solennissimo. Aliter, non parantur necessaria ad festum, saltem more Iudæorum, quando iam festum præsens est, quia parascæve apud Iudæos præcedit festum, ut ostendit discipulorum intellectus; cum Dominus Iudæ dicebat, *fac citius*, erat tempus quo poterant necessaria parari ad festum; ergo festum ipsum nondum præsens fuit in nocte illa, in qua hoc Dominus dixit. Pergamus ratiocinando: Si festum Iudaici paschæ nondum erat præsens in nocte quâ tradebatur Domini, ergo dies præcedens illam noctem traditionis fuit non XIII. mensis, sed XI. dies mensis primi Iudaici, quia XIII. die finiente ad vesperam inchoabatur, Dies festus, ut constat ex textibus Leuitici antea descriptis, qui in ista nocte nondum inchoatus erat, ut clarum est ex iudicio discipulorum, Vides iam Lector humanissime, quare in initio huius commentarii §. I. in expansa tabella dierum Mensis primi Iudaici

daici adscripserim XIII. diei mensis istius Feriam V. Hebdomadae sanctae & ultimam cenam Domini XIII. vero diei eiusdem mensis, quo Iudaei immolabant agnum Typicum, à se comedendum, adscripserim Feriam VI. & passionem Domini N. agni Dei, veri ac praefigurati. Si dixeris mihi: quomodo ergo Dominus cum discipulis suis comedit Pascha Iudaici agni, pridie quam pateretur, siue in ultima cena, quando nondum erat secundum Legem tempus comedendi pascha Iudaicum? quod debebat manducari XIV. die mensis primi ad vesperam, sequente statim XV. die, primo solemni die Azymorum? Dico de hoc litigari inter antedictos Chronologos, Cyclistas & Interpretes; Vna parte dicente quod vtraque vespera XIV. diei & I. & 2. fuerit apta ad celebrandum Pascha Iudaicum; alia parte dicente, quod Iudaei erronee illo anno celebrauerint Pascha suum & XIV. diem mensis in sexta feria, & quod debuissent agnum suum legalemm immolare in Feria V. Alia parte dicente, quod Dominus noster Iudaicum Pascha in ultima sua cena non celebrauerit, cuius celebrati, nulla essent in Euangelio vestigia: alijs aliter sentientibus. Ecce sic scinduntur litigantes, ego me illis medium ingerere modo nolo, satis mihi est ostendisse partes ad quarum aliquam, qui litigare volet, accedere possit, ego à lite hac me subduco perspicua contentus veritate, & ad utiliora me extendo. quid post illa verba Domini ad Iudam dicta, & à discipulis audita, & aliter explicata, factum sit in cenaculo: Pergit autem narrare S. Ioannis cap. 13. & ait: *Cum ergo accepisset ille buccellam exiuit continuo. Erat autem nox.* vbi duo quaedam magis notanda mihi occurrunt, nempe etiam cum buccella de ipsius Domini manu sumpta, posse stare peccatum in maleuola anima, vt nemo miretur, si de Sacerdotis manu sumatur hostia, & sumens sit, maneatque peccator & multo magis se de manu Praedicanis non habentis Sacerdotalem potestatem traditione traductam ex Apostolis. Alterum, quod Nox erat cum sic Iudas exiuit à discipulis & schola Domini seu Ecclesia Christi, accedens ad Synagogam Iudaicam; Vere enim nox erat dupliciter, vna naturalis, per Solis ab Horizonte Iudaico absentiam, & altera moralis per absentiam lucis seu gratiae à Iudaeo anima, in quam paulo ante intrauerat Satan post buccellam à Christo porrectam, *Cum ergo exisset, dixit Iesus. Nunc clarificatus est filius hominis, & Deus clarificatus est in eo.* quomodo hoc? multis modis. vno sic: haecenus obscure sui cognitus, nunc clarius agnoscat à Iudaeis & toto mundo, quando quidem mea nunc inchoatur passio, in qua clarificabuntur abscondita à saeculis, etiam ipse Deus vnus Trinus. Intelligentur etiam ex nunc peccati abominabilis sceditas, Dei maximum odium aduersus peccatum, mea sanctitas, Dei iustitia, humanae naturae sine gratia peruersitas, gratiae diuinae pote-

stas veteris Testamenti impletio, Noui per orbem promulgatio, &c. Si i-
tur sic, *Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso, & contra
clarificabit eum.* Atque ita videmus factum & à tempore Apostolorum per
totum orbem terrarum, & etiamnum fieri, quantum enim non clarificatur
indies Christus contra Hæreticos scriptis, contra cæteros infideles armis.
clarificatus est Christus per omnes hæreses quæ eum obscurare voluerunt.
Quid effecerunt? Ecclesia Christi vicit, lumen accendit, & auxit. Sed quid
Christus Dominus tunc amplius in cœnaculo, à S. Luca &c. Euangelistis
præsentum, effecit, aut dixit? Id S. Ioannes copiosissime cap. 13. à 12. versu. &
sequentibus capitulis, 14. 15. 16. 17. enarrauit in sermone illo prolixo Domi-
ni habitu in cœnaculo, qui incipit *Filii* qui etiam peculiari eger commu-
nario. Ego enim modo neque hic, neque in passione Domini secundum Io-
annem prosequor, contentus hic inseruisse ex Ioanne, quæ decant à nullo
Euangelistarum alio enarrata, vt plena esset historia Domini cœnæ Passio,
quo ad cœnam ultimam & gesta dictaque in ipsâ cœna, cum sciam in S. Io-
annis Passione ista à me esse prætereunda, si, vt fieri solet, Passio Domini se-
cundum Ioannem, ab Egressu Domini trans torrentem Cedron mihi sit
more Ecclesiæ Romanæ inchoanda. Non mirabitur ergo Lector probata-
tem huius §. 71. in quem plurima, licet breuissimo stilo, ex S. Ioanne inferre
debui, vt filium historiæ in vltima cœna tam exactum ostenderem, quam
dudum mihi desiderauit monstrari, nunc demum impetraui. Ex reuertor ad
S. Lucæ historiam continuo commentario, quo ad Passionem Domini, il-
lustrandam.

§. 72. *Et egressus ibat. v. 39.*

Egressurus ad venatum prius domi omnia adornat necessaria ad istum
actum. Similiter iturus ad bellum contra potentem hostem prius in Consi-
torio suorum Tribunorum & Centurionum consilium & intentionem
suam proponit, vt fecit Nabuchodonosor Iudith. 1. capite. deinde aut ipse,
aut per substitutum sibi Generalem procedit in campum. Et si quidem hic
valde arduum bellum, aut Generalem exercitus opportunum non habeat,
cui possit fidere, ipsemet potius Imperator belli fururus procedit. Atque ita
factum est in præsentî negotio. Non erat in vniuerso mundo qui in bello
aduersus Satanae potestatem, aduersus infernum, & mortem tam corpora-
lem quam spiritualem, aduersus peccatû, Humanæ naturæ corruptelam ad-
uersus iram omnipotentis Dei, vt pote offensi, posset dimicare, nisi vnus hic
Iesus Christus. habens apud se copulas paruas, nempe XI. Tribunos desig-
natos à se iam enim ante horam duodecimam etiam designatus ad hostes
transfugerat, & isti XI. satis erant ambiguae fidei, excepto vno Petro, cuius
Fides

fides interior erat satis stabilis, sed foriserat valde in conflictu dissimulaturus, qua cum parte teneret; certe negaturus, se esse ex parte sui Imperatoris.

Miserabilis erat ista, Domine Iesu, tua egressio si spectemus populum qui egrediebatur tecum, iste enim est baculus arundineus, super quem si incubuerit homo, concideret; quia deseret, fugiet, imo abnegabit te holte aggrediente. Si autem tu ipse specteris, est admirabiliter animosa & fortis & magnanima egressio tua, quia tu sciebas, qualis esset exercitus tuus, quam infidus futurus, & tamen tu cum eo egredieris in bellum tale, quale non fuit à sæculis, nec postea erit amplius, utpote, in quo prosternerentur omnes inferni potestates, & omnis caro, & totus mundus. Deus meus est tu, qui sic egredieris; Deus meus in æternum.

§. 73. *Ibat secundum consuetudinem. v. 39.*

Vnde quoniam ibat Dominus? ex cœnaculo in plateas urbis; ex his ad urbis exitum seu portam urbis, ex porta Hierusalem ad torrente Cedron, qui fluebat per vallē inter Hierosolymā & montem Oliuarū, à torrente in montem istam. Quomodo verò ibat? *secundum consuetudinem*: quid est secundum consuetudinem ire? Vtique ire sed non ire primum, vel non ire primā vice, sed vel more constituto ab alijs ire, vel more à semetipso constituto ire, & tamen non ex aliquo statuto vel lege ire.

Quid facis Domine Iesu? *istu secundum consuetudinem*? Igno vero, Ego secundum consuetudinem eo (ais, per Euangelistam tuum ita scribentem) an igitur ignoras quid sit consuetudo? Imo vero scio, dises. Est enim consuetudo *tus quod moribus seu usu constitutum est*. Sed ex quorum moribus siue vsu? publica consuetudo, populi vsu; priuata consuetudo, vnius vel paucorum vsu inductus modus est. Ergone, Iesu, incedis alio modo quam scriptum est? qui dixeras antea in cœna: *Filius hominis vadit sicut scriptum est*. Imò, vado *vsu scriptum est*, sed non solum: quia etiam *secundum consuetudinē* vado Domine, video quod neque Lutheranus sis tu, neque Calvinista. Hi vadunt vel potius dicunt solum eundē esse solum *sicut scriptum est*. Tu autē vadis sicut scriptū est, & etiam *secundū consuetudinē*, in hoc facis uti Papistæ qui & vadunt sicuti tu & dicunt esse eundem: Gratias ago tibi Domine Iesu, quod vadens in bellum contra Infernum & mundum in ipsa via etiam hereticos proffigas. Qui sunt isti hæretici? qui solum partem fidei tenent, aliam negant. Pars fidei est, *ire sicut scriptum est*, & pars fidei

K

est

est ire secundum consuetudinem: primam partem elegit hæresis nostri temporis: alteram reiecit. Catholicus utramque tenuit. Christus pro Catholicis sententiam dedit; tunc, sicut scriptum est, & ius fisci consuetudo est. Laus tibi Domine, Iudex futuri sæculi

§. 74. In montem Oliuarum. v. 39.

Ad radicem scilicet montis istius, qui ab oleis nomen habebat. An igitur in eo solummodo erant oleæ? Non credo, nam & ficus & palmas fuisse alibi lego. Itaque à priori fructu nomen monti obuenit. Sed quomodo nocte potuit Dominus exire ex vrbe in montem? An portas eius non clauderentur nocturno? an hospitium Domini dicemus fuisse in suburbio? per me utrumlibet sentire licet. Ego Dominum exisse credo, audiens testes, qui cum eo exierunt. Hoc mihi de re antiqua satis est, etsi omnium antiquorum rationes dare sophistæ non possim. Amplector humiliter legem Iuris: *Non omnium*. Iterum quæro, cur Dominus à cœna vadit in montem? talem consuetudinem non habent filij hominum, hi à cœnis surgentes aut eunt grassatum & per plateas excitant clamores, & pars tenet citharam, pars cum inanimatis saxis pugnat: qui hoc non agunt, taxillos & tesseras, & chartas pictas pertractant. Qui nec hoc agunt, ad saltantium & luxuriantium aulas se conferunt, & denique modestissimi ad lectulos, & plumbeos montes: Dominus autem Iesus ad montem Oliuarum.

Domine valde discrepat in hoc consuetudo tua à consuetudine aliorum: aut igitur tu solus plus sapias cæteris, aut ipsi plus te sapiunt: posterius fieri non potest, prius igitur utique verum erit. Et ita est; tu enim es Sapientia ipsamet Omnipotentis: nos autem erronei, filij hominum, diligentes vanitatem, & quærentes mendacium, parce nobis.

§. 75. Secuti sunt autem illum & discipuli. v. 39.

Utinam potius comitati fuissent, quam secuti: in hoc enim agnosco aliquam agrimoniam, aliquam deficientiam, in altero vigorem & promptam voluntatem: sed quantum in discipulis & me video imperfectionis, tantum in Domino video virtutis. Ecce præcedit, præcurrit, exultat viggas ad currendam viam. Vix illum discipuli vel à longe sequuntur, ægredientes pedem, quorum mens non erat penitus expedita. Ego tamen hoc eis non exprobro, quia scio, me minus facturum fuisse, si adtuisset, imo murmuraturum fuisse hoc vel simili modo. Quid hoc est? Pascha imminet & nox est, & fatigati sumus per diem itinere, & modo longo sermone penè obtuti. Nihilne igitur quietis, quæ etiam datur iumentis? Talia indubie ego peccator obmurmurarem, & Apostoli patienter sequuntur.

O App

O Apostoli & Prælati gregis Domini, etsi ego minimus, interdum confidero defectus quosdam in vobis, cum vos Christo Domino Comparo; tamen multo plures & graviores inuenio in me, si velim iusto oculo me vobiscum comparare. Non extendam igitur aliter linguam meam contra vos, quam vt Deo postpositos mihi longe anteferam, & toto corde amem.

§. 76. Et cum peruenissent ad locum. v. 40.

Videlicet Locum, orationi suorum discipulorum destinatum in Monte, vnum ex multis locis montis huius, vbi octo discipulorum volebat disponere, ad excubias seu vigilias sacras secum peragendas. Ibi dixit & fecit Dominus, quæ mox dicentur.

Sive locus, imo saluete multa loca, à S. Luca in vno loco subindicata: multis locis peccatum est, ideo & peccata in multis locis expiantur. Peccatum est in hortis, peccatum in villis, peccatum in montibus, peccatum in noctibus, peccatum in diebus. Ecce in omnibus his plenam adhibet medicinam.

§. 77. Dixit illis orate, ne intretis in tentationem. v. 40.

Iam Dominus discipulos suos in duas turmas distinxerat, vna dignitate minor octo personas, altera excellentior, tres obtinuerat, nempe Petrum, Iacobum & Ioannem; singulis etiam sua mandata dante: priori dixerat, pauca nimirum: *Sedete hic, donec vadam illuc & orem*, vti refert Matthæus. Alteri autem plura, secretioraq; communicauit, nempe contristationem, tristitiam, pauorem ac tædium suum, dicendo: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*. Vti referunt Matthæus & Marcus: atque interim progrediendo cum illis ac consistendo peruenerat ad locum destinatum, vbi illos tres viros amicissimos & Cardinales, Pontifex noster Iesus Christus, iussit subsistere, dicens: *Orate, ne intretis in tentationem*. Quasi diceret: Cæteris dixi sedete hic donec vadam & orem, minoribus minora imponens: Vobis maioribus dico plus: *Orate*. Quid autem? vt nihil mali vobis eueniat? nequaquam multa mala bona sunt: Quid igitur? vt quicquid bonum est, impetretis? ne hoc, quia multa bona reuera mala sunt homini: Quid igitur? septem orationes alias traditas, cum docuit Dominus orare suos, sic: Pater noster &c. Ne hoc totum nunc dicit Dominus, sed partem eius, illam scilicet, quæ huic tempori maximè quadrat. Quæ autem est ista? *Vt non intrent in tentationem*; Hæc enim proxima erat tunc, cum hoc suadebat Dominus: & ista tentatio erat magni momenti, terribilis & amara valde, significata per exhibitionem diabolicam.

KA

Benig;

Benignissime Iesu cur non dicis: vt orent tui discipuli à patre cœlesti, ne eos inducat in tentationem? Sed jubes orare; vt ipsi non intrent in eam? An id, quod olim docuisti per verbum, non inducendi hic magis perspicue doces verbo non intrandi? Ita sane credo: sed & vna doces me, Domine, orationes, siue aspirationes, jaculares, quæ sunt breuis aspiratio in Deum, per particulas magnarum orationum. Gratias ago tibi Domine pro explanatione Et pro doctiōe orationum jacularium, quando vel indispositio, vel occupatio, vel infirmitas non patitur orationes prolixas.

§. 78. Et ipse avulsus est ab eis, quantum iactus lapidis. v. 41.

Postquam secundam militiæ suæ stationem Imperator noster Christus adornauerat, & mandatis suis instruxerat, quid orarent, ne tentationi succumberent aduersario cibraturo ipsos. Etiam, vti addit S. Mathæus & Marcus, indixerat, vt sustinerent ibi, & vigilarent secum: ipse in tertium horri locum processit vterius, nimirum ad lapidis iactum. Sed quid est hoc, quod Dominus dicitur avulsus esse ab illis, nempe à discipulis suis, & quare avulso ipsa Domini mensuratur, vel ponderatur iactu lapidis? queramus, si forte inueniamus, pulsemus, si forte aperiatur nobis: bonum est hoc nobis, si Domino docente discamus; Quid autem docet Dominus? se avulsam esse à suis Quomodo avulsus? quia conglutinatus erat cum eis non glutino artis humanæ, sed caritatis diuinæ. Sed quid avulsum eum? ita conglutinatum? eadem quæ agglutinauerat caritas, etiam avulsum. Mira res, vt vniat eadem res homines & diuellat. Noli mirari, gluten hoc quod arte humana fabricatur, si liquatum applicas, vnit: si siccas tumpit: Hoc facit & caritas: sed quantum abrumpit? vel quantum avulsus est Dominus à discipulis suis? certe non procul, qui adeo conglutinatus erat; & hoc indicat mensura avulsioni adhibita, nempe quantum est lapidis iactus. Quantum autem est lapidis iactus? certe non magnum spatium facit quia natua gravitate se procul ferri vetat etiam si connitaris procul iactare.

Domine Deus Salutaris meus, Agnosco in te caritatem maiorem, quam omnes illi, qui à se discedunt amici, ostendere soleant. Horum enim aliquis sponte recedit, et si alij id ægrè ferant. Tu autem discedens ægerrimè recedis, & ideo diceris *Auelli*, & ita auelleris, sicuti lapis proiectus motu violento ferri solet. Utinam ego quoque, vel nos homines tibi sic adhaerere creemus, sicuti tu nobis adhaeres caritate.

§. 79. Et postis genibus orabat. v. 41.

Jam Dominus noster relictis, vt dictum est, suis hominibus, solus est. Soli

Soli jam Angeli cum eo sunt, & Pater suus, videamus, quomodo cum eis agat. Ecce *oravit*. Quid est hoc: multum est orare, maxime, si uti Christus oravit, intelligatur. Evangelistæ dicunt clarè satis, ut possit nobis illa oratio perfectissimum orandi exemplar esse, in quo omnes, possibiles creaturæ, conditiones orationis bonæ sunt expressæ. Erat enim feruens perseverans, humilis, de optimis rebus &c. *Humilis* quia positus genibus: *attenta*, quia solus erat; *feruens*, quia in agoniam redactus est orans; *Perseverans*, quia prolixius oravit, quoad Angelus de cælo confortans apparuit. Adhuc distinctius cupio intelligere orationem istam: Et iterum attendo ad Evangelistas. Quid hi dicunt plurima distinctius adhuc dicunt. Nimirum I. *positis genibus* super terram orasse Dominum, ait. Lucas v. 41. II. *Procidisse in faciem suam orando*, Matthæus addit. III. etiam inter orandum ex vno loco in alterum prorepisse Dominum insinuant. Certe ex vno loco orationis in alium, nempe ad discipulos, ab his ad locum aliū processit. IV. Titulos eius, quem orabat multiplicavit, dicendo, modo *Pater mi*, *Abba*, *Pater* &c. V. diversas etiam linguas adhibuit, uti Marcus insinuat. *Abba Pater*. VI. Eundem sermonem sapius repetiuit, Teste Marco. VII. Confortantem Angelum admisit. VIII. in Agoniam descendit. IX. in eadem prolixius oravit. X. Sudavit & quidem sanguinem. XI. Vestimentum suum rinxit rubore, mutavit colores. XII. guttæ sanguinis eius decurrerunt in terram. Ista dicunt perspicuè Evangelistæ: & ostendunt tam se, quam Dominum Iesum bene, Catholicos, seu Papisticos fuisse. Ecce enim. I. Catholici orantes cum Christo, *ponunt genua super terram*. Raro, vel nunquam hoc vides apud prædicantes, maxime si sint Reformati. Quidam enim ei hominum generi, aliquot annis conuixerunt, & ne semel quidem eorum aliquem *positis genibus orasse* deprehenderunt. Apud Catholicos, quot non genuflexiones in regulis diuini officij præcipiuntur! & populus sponte, Sacerdotes & Clerum imitatur in templis, in plateis! 2. etiam apud Catholicos prociidunt in faciem suam Sacerdotes, maxime Sabbatho sancto sub officio diuino; idem in ordinationibus fit, & alias, & populus Catholicus imitatur toto anno, domi, in templis hunc morem. Videbis si attendas Monachos transeuntes altaria, sanctissimo Domini corpore occupata, terram osculari facie prorsus demissa. Ista vero apud Reformatores sunt & habentur ludicra, mimica & insana. 3. Apud Catholicos etiam inter orandum proceditur de loco in locum. Nam Sacerdos ad altare modo ad ipsum & librum, conuersus est; modo ad populum, modo in cornu dextro, modo sinistro cornu altaris versatur, modo in eius medio. Apud hos solidos imitatores Christi, & prædicæ Evangelicos, sicut processiones, accessus & recessus, atque

orationes. Quid huiusmodi Christianis ritus apud Nominales Evangelicos
 seu Reformatos reperies? Nihil nomine Christiani sunt, non opere & ve-
 ritate. 4. Titulos eius, quem Catholici orant, multiplicant; dicentes divina
 officia, Kyrieleyson, Christeeleyson Kyrieleyson. Vide Litaniarum &
 Sacrorum rituum contextum. Quid huic Domini instituto simile habet
 reformatus in orando? nam de concionando, modo non est sermo; rideo
 reformatus Litanias; damnat liturgias, idololatriæ æquiparat; sed interim
 quomodo Christus sapit, non sapit. 5. Catholici etiam peregrinas lin-
 guas adhibent in diuinis officiis, maxime in cruce Domini: sanctificatas,
 Hebraeam, Græcam, Latinam. Non sic pseudo-Euangelici & Reformati,
 nefas est apud hos vti lingua, quam non quilibet de plebe calleat. Mitæ ta-
 men in hoc sunt inconstantes, ad Græcos & Hebræos textus appelluntur
 apud plebeculam maxime si Catholicum nati sint, que eas linguas se ca-
 lere non profiteatur. Si vero talium gnarum reperiant, tunc subterfugere,
 tunc non nisi vulgari, omnibus nota loqui &c. O vulpecula! 6. Catho-
 ci, eundem sermonem, orantes, sæpius repetunt; dicentes, Kyrieleyson scilicet
 initio liturgiæ seu missæ, & Christeeleyson ter, & Dominus nobiscum sæpe &c.
 Et in rosario reperunt Pater noster sæpe, &c. Ave Maria gratia plena &c. sæpe.
 Hunc repetendi eundem sermonem in orando rideo Pseudo-Euangelic-
 us ac Reformatus, nulloque suspendit adunco, quasi Catholici Deum gra-
 uiter audientem faciant repetendo. Non sic patrem suum irrisit Christus
 repetendo eundem sermonem. Hunc humiliter orans imitatur, qui est Cat-
 holicus: Reformatus videt, cuius sit imitator: Certè in hoc non est Chri-
 sti. 7. Confortantem Angelum, imo Angelos confortantes, & auxiliares
 multos admittunt Catholici, etiam in oratione sua, vbi dicit Sacerdos:
*Supplices Te rogamus, Omnipotens Deus, iube Hac perferrî per manus S. Angellorum
 in sublime altare tuum, in conspectu tue diuinae maiestatis &c. ibi populus ait, Angeli
 Dei, qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna, dirige & custodi.* Apud
 Pseudo-Euangelicos & Reformatos quid fit? excommunicant eos, qui
 cum SS. Angelis conuersantur, vel eos alloquuntur. Nam ita in formula
 cœnæ suæ Amsteldani An. 1613. & alias cula præcipiunt Prædicantes. Sed
 quid mirum Angelos ab eis excommunicari? cum in eadem formula ex-
 communicent, ipsum Angelorum Dominum Iesum, eo quod benedixerit
 panem: Verba excommunicationis ipsorum præsto sunt: *Daerom Wy
 oock alle die hen met dese nauolgende lasteren besmet vveten; vermanen
 van de Tafel des Heeren haer te onthouden, ende verkundigen hen, dat
 se ghen deel int Ricke Christi hebben; als do sint alle Afgoden dienaren*

alle dee verstoruen Heyligen, Engelen, oft andere Creaturen anropen &c. die vee ofte menschen mitsgaders ander dingen legenen, ende die solcke legeninge gelouen geuen. Quid his formulis magis insanum poterant excogitari pseudo-Christiani! Sed misse his eamus ad Dominum, qui ista videt, & tolerat ad tempus.

Olesu da mihi tecum & eum Catholicis semper ornandi formulam tenere, nunquam ad profanos aliorum ritus deslectere. Seductores sunt qui aliter, quam tu & Ecclesia tua docere audent.

§. 80. *Dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum à me. v. 42.*

Titulus, Pater & mater, mirè afficit eos, quibus tribuitur, ita ut Christum Dominum putent quidam in cruce eo titulo abstinuisse, cum compelleret matrem suam, orat autem hic filius optimus sapientissimusque patrem æque optimam sapientissimumque, ea quæ ipsi optime, nos ægre intelligimus. Nam calix nullus in horto apparebat, & tamen calicem transferri orabat.

Domine Iesu, qui sic loquebaris, tecum loquor doce me obsecro. Quis est iste calix: an imminens passio? sed quomodo cogitabo, quod ores transferri à te passionem, qui volentem dissuadere passionem tibi vocabas satanam, & iubebas abire à culpe tu tuo. An igitur Sanguinem tuum vocas calicem, quomodo ironicè ludæis, & tu serio vocasse corpus tuum patens? & sic oras transferri seu separari sanguinem tuum per mortem à corpore tuo? si iste sit sensus tuus, certe pius, certe ingeniosus est sermo tuus, an forte calix iste, quem transferri oras, est si uetus tuæ passionis, in calicis oblatione indies renovandus? Sanctus etiam est sensus iste. Quisquis autem fuerit, ego tibi Domine piissimas gratias ago pro oratione ista, tibi clarissima, mihi obscura.

§. 81. *Verum amen non mea sed tua voluntas fiat. v. 42.*

Quis fuerit sensus verborum quibus à se transferri calicem Domini oravit, jam divinavi. Communior Patrum sententia est Christum Dominum hoc tanquam verum hominem angustiatum & secundum inferiorem portionem pro infirmitate humanæ naturæ ab eo susceptæ, mortem exhorruisse, & mori reculasse; Ardentem tamen ejus erga Deum & homines amorem (illis ut satisfacerent, nos ut redimeret) vim naturales affectionis superando, mira fortitudine devicisse. Atque ideo obvia subiurxisse in lucta ista: *Verum amen non mea, sed tua voluntas fiat.* Sane & facilis captus vulgi explicatio, etsi altera quam dedi ac tertia sit subtilior atque studioribus convenientior. Secundum quas, ita præsentia verba acci-
piamus

piemus, ac si dixisset, juxta secundam explicationem, peto ex amore patris & humani generis dissolui & esse anathema; sanguinem meum fundere, & corpore meo exsugere, nihilominus ita affectus ipsum, ut hoc ipsum fieri vel non fieri in arbitrio patris deponam. Frustrum etiam, qui depositionem corporis mei, & sanguinis effusionem se qui potest, etiam si ego eum velim latissime parere & propagari, tamen in manu & dispensatione patris mei, uti me ipsum, relinquo.

O Admirabilem resignationem! verè insolita apud nos ista fuit reverentia patris. Ego istam considerans pudore suffundor & dolore pudore quia mei iudicii & propriae voluntatis ita sum tenax; dolore, quod pro me tam parum ago, & video tantum pro me laborare Filium Dei, Dominum meum.

§. 82. Apparuit autem illi Angelus de caelo confortans eum. v. 43.

Quando nam hic Angelus Domino apparuerit, Lucas non expectavit, utpote qui omnes horum orationes in unam massam convolvit. In spiritibus ergo ceteros, si forte ex eis ordo aliquis elucescat. Elucescit autem hic quod Lucas ultimam orandi vicem potissimum expresserit, uti Mattheus & Marcus primam & secundam vicem orantis. Conferat istas qui volent, & inveniet. Sed quomodo Angelus confortabat creatorem suum? mira res, puerum confortare robustum parentem suum!

Sed agnosce, o homo, in Domino, duplicem naturam, divinam & humanam in una persona. Quod secundum divinam non poterat Angelus, poterat secundam humanam spectans, si volebat, qui infirmitates nostras assumpsit, & solatia non est abominatus nostra, passus est, reatus est, portatus est ab hominibus, imo a daemonio translatus, quidni ab Angelo bono acciperet solatiū, à quo & ministerium, nullius egens humaniter accipit. Non sicut superbi, Hi à nullo si possent, vellent opem praestolari, ne cogantur agnoscere beneficentiam alienam, qui volunt stabilire suam gloriam.

§. 83. Et factus in agonia v. 43.

Agon est angor eorum qui in certamen descendunt, uti docent A. & Græci ac Latini, qui angor cum in quibusdam futuri æque ac suæ fortunæ incertis, magnopere autem se suaque reputantibus solet esse exanimatus, plerumque Agonia pro ea anxietate accipitur, quæ est ad mortem, & animi consternationem atque deliquium, cum igitur Dominus noster in Agonia

gonia factus legitur; illud utique dicitur, quod in angore tali fuerit, qui si in homine, quales nos sumus positus fuisset, animi deliquia & defectiones sustinisset. Sed quæ, oro, poterat esse causa tanti angoris? jam supra relatum est, transitum horæ, & translationem calicis, idest passionis, mortis, & fructus ex his obventuri, dispensationem, in quibus omnibus multa terribilia erant inclusa; nimirum emendatio corruptissimi generis Humani; sanctificatio eiusdem, & consummatio ad vitam æternam.

Jesu solatium afflictorum, & pusillanimum fortitudo, per illum tuum spontaneum, in horto horrorem, assumptamque pro nobis luctam, Te supplices exoramus, ut eorum, qui corpus occidunt, metu proposito omnem peccati accessum formidemus, in ultima agonia tecum victoriam habeamus, venturumque te iudicem securi videamus.

§ 84. *Prolixius orabat. v. 43.*

Raptus in Deum, quodammodo extra se positus in oratione, ad patrem loquebatur, non tam ut liberaretur ipsemet, quam ne quid paterentur damni discipuli abeunte se, ne scandalizati obdurescerent; ne Petrus negaturus impenitens maneret; ut calix passionis fidei vobis prodesset, præteritorum veniam peccatorum obtinerent, præsentium emendationem, cautelam futurorum, manens in oratione Salvator noster, ut verus pontifex, oneratus totius mundi peccatis, ante thronum paternæ gloriæ & profunda cum Humilitate, patrisque reverentia & lachrymis, sæpè alias benignissimus Iesus, uti advocatus noster, pro nobis oraverat, semper exauditus erat. Nunc rogans ad horam non auditur à Patre, quia *is sic dixit mundum, ut filium suum unigenitum daret.*

Ela Domine tribue mihi indies perseverare tecum in oratione, quò in vera pace spiritus omnem adversitatem transire sinam, & quam diligentissime ad influxum tuæ divinæ gratiæ recipiendum me præparem. Infunde mihi orationem tibi gratam, qua muniar, ne ulla tentatione vincar, sed per triumphum victoriæ omnes inimicos meos despiciam.

§ 85. *Et factus est sudor eius sicut gutta Sanguinis eius decurrentis in terram. v. 44.*

Describit Evangelista, quid ex hac Agonia secutum fuerit in Christo, nempe sudor ubertim fluens è corpore, non communis aquæ similis, sed mixtum sanguine, & in tanta copia, ut non hæreret in benedicta facie vel Corpore, sed deflueret in terram, ut eam madefaceret. Magna sane hæc angustia Christi fuit, quæ tantum excuteret è corpore, tamque copiosum sanguine mixtum sudorem! dices mihi: unde in Christo, qui peccatum

L

non

non fecit, enasci potuit tale certamen. Causam jam §. 84. & supra dixi.

Accede nunc O anima mea, & quale hic coram te positum compassi-
onis incentivum sit, attentissimè considera. Redemptorem tuum,
Regem cœlorum, orantem, paventem, agonizantem, sanguinem sudan-
tem, mentis oculo contemplare, non tamen sine profluvio tuarum lacry-
marum. Quomodo enim, O anima, lacrymas continere valebis, aspiciens
piissimi Domini tui guttas sanguinis decurrentes in terram! Cerne dili-
genter Ielum, totius suavitatis fontem, pallentem facie, genibus flexum,
tremementem corpore, corde vero mœrore transfixum, vultu, sudore san-
guineo tinctum, & juxta eundem Angelum confortantem, ei compati.
Hic tu gemere, flere, ululare, ne cesses.

§. 86. *Et cum surrexisset ab oratione. v. 45.*

Consolatus à patre, confortatus ab Angelo, secundum humanam
dico, naturam, resignatus omnimode ad voluntatem patris æterni, para-
tus ad omnia quæ superventura erant, lubenter volens suscipere quic-
quid tristitiæ, quidlibet tribulationum, & angustiarum, verbera cami-
ficum, alapas, flagella, spineam Coronam, Crucis duræ & magnæ baji-
lationem, suspensionemque, in eadem per clavos obtusos affixionem ul-
que ad ultimam sanguinis sui effusionem procedendo, pro redimendo
populo suo, gravissime peccatis oppresso, surrexit ab oratione, & in testi-
monium talis orationis reliquit benedictissimorum genuum suorum ve-
stigia in lapide quasi incisa usque in hodiernum diem, madente etiam terra
sanguineo sudore, & fortasse adhuc dum defluente.

O Beatum hortulum his guttulis irrigatum, beatiorum illo voluptatis
Horto, qui fonte quadifido dicitur irrigari. Gen. 2. O si ibidè fuisset
ut de fonte illo, vel rivulo bibere vel gustare potuiffem, in perpetuum sal-
va & sana mansisset anima mea. O quis mihi dabit bibere de fonte illo
Gethsemani nisi tu Christe Deus meus. Tu ipsum corpus & sanguinem sub
specie panis & vini consecrati in ultima tua cum discipulis cœna porrecta,
in remissionem peccatorum omnibus hodie dum proponis. Bibar ergo ex
eo corpus meum gratia tua annuente, bibar anima mea devotè & reuerentè
in remissionem peccaminum, vt non recordèris amplius contemptus illius
& iniuriæ, quam tibi irrogavi, sed sint omnia in tuo sanguine diluta,
& perpetuæ obliuioni, propter nomen tuum,
tradita. Amen.

Petrum scilicet & duos filios Zebedæi, quibus in monte Thabor claritatem suæ majestatis ostenderat, & quos præ cæteris diligebat, nuntiatum, quod ei in oratione acciderit, qualiter Angelus Domini ei apparuerit, fidelissimus Christi ministrator, à patre cælesti missus, ipsum contolatus sit, confortaverit, ostendens passionem suam genus humanum esse redimendum, enixè insuper rogans, ut ille maturaret, nec differret diutius, forte enim ut ipsa Angelorum quoque ruinæ implerentur, & suum se consensum addidisse, patrique voluntati se submisisse. Talia inquam communicaturus venit, modo ipsi non dormirent & incapaces forent.

Gratias ago tibi ex toto corde meo, bonitas effusissima, abyssus infinitæ misericordiæ, qui tam indigentibus servis tuis omne bonum ex te ipso confere, qui tam indigno peccatori, fructum passionis & mortis tuæ cum Corpore & Sanguine tuo sanctissimo, tam amanter applicare voluisti, gratias ago, de tanto & tam singulari beneficio. Gratias ago pro charitate illa inestimabili, qua id mihi contulisti, & precor eandem bonitatem tuam, ut tua in me dona, augeas ad gloriam tuam, & conserves, ut in me nihil deinceps tibi displiceat, sed quæ ad honorem tuum sunt, & proximorum salutem, ea strenuè, & ex puro, ferventique amore tuo operari possim, tantaque sollicitudine ac vigilantia reliquo toto vitæ meæ tempore in tuis occuper obsequiis, quanta me hætenus in sequendis & amplectendis mundi hujus vanitatibus occupavi.

Vere tunc impleri cœpit verbum Prophetæ: *Torcular calcavi solus &c.* & notatu dignum est, carpi dormientes non à crapula, quæ à cœna Christi parca, nulla erat, sed à tristitia, & à quadam necessitate, nox enim jam erat, & quidem profunda. Quid dicturus fuisset, si eos invenisset, *vino somnoque sepultos*, quid dicturus in die judicii, qui Ecclesiæ nocturnis horis præsentem dormitamus merito hesternis graves, & cæteris fidelibus in templo alacriter, ac vi tota canentibus, ronchos ducimus!

O Amantissime Iesu, ut operibus tuis, quæ perfectissima sunt, aliquantulum insistere queam, concede obsecro, ut amor proximi in omnibus apud me prævaleat, ita ut salute in eius omnibus meis temporalibus antepōnam semper negotiis, tuo edoctus exemplo, qui ut Apostolos tuos commoneret, ut vigilarent & sibi prospicerent in proximè hoc imminente periculo, eos adisti, relicta Angeli & tui patris consolatione; ita oro,

sicut pro me ita pro omnibus, Regibus, principibus Christianis, & superioribus quibuscunque, imprimis Ecclesiasticis, sacerdotibus, Prælati & Clericis, ut digneris eos ita excitare, ut nunquam patiantur, ita se somno obtui in tempore orationis, ut tui obliviscantur, sed semper vigilent cunctis in operibus mandatorum tuorum, ad proximi salutem, & laudem, & gloriam tui majorem.

§. 89. Et ait illis: *Quid dormitis? v. 46.*

O Admirabilis hic Christi mansuetudo, verè Christus Rex est similis Regi Apum, sine aculeo, verè Agnus, verè mitis & humilis corde: Ecce enim quam blande castigat discipulos dormientes & præmonitos, ne dormirent, sed te cum orarent & expectarent vigilantes Adventum proditoris. Nam reversus ab oratione, dicit tantum ad eos, quid dormitis? Ego hic somni nomine omnem voluptatem Corporis possum intelligere, quæ ad mollem enim somno sternitur Corpus, anima sopitur, usus rationis supprimitur, ita & illecebræ voluptatum eadem nobis damna inferunt, & tanto maiora, quanto peior est animæ mors æterna, quam brevis imago mortis Corporeæ. Quare hortatur Apostolus, *Nos de somno surgere, & sicut in die honestè ambulare, non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitia torpere.* Medium autem ad temperantiam proposuit orationem. Unde & aptè dixit quod sequitur; *Surgite, orate, ne intretis in tentationem,* quippe cum nemo possit esse continens, nisi Deus det, & cum animus voluptatis cupidibus, non aliter & melius possit à noxia voluptate avocari, quam si alia nobilior voluptas ei proponatur, & caro infirma tum robur acquirat, cum spiritus ratione roboretur, bene, imo optimè, id per resurrectionem ad nobiliora exercitia & orationem confici censemus.

Domine Deus meus, scio diabolus circuire & quærere, ut me devorare possit, capere, decipere; quid imbecillis homuncio faciam? nisi tu auxilio tuo mihi succurreris & excitaveris dormitantem! Videor namque semper dormire in omnibus actionibus meis: Tu igitur adjutor esto, Tu auxilium; Tu robur, antequam incautus capiar ab eo, antequam liger vinculis peccatorum; antequam me penitus abducat, ut sopitus abnegem Te, prodam Te, peccata peccatis addendo, sed semper tecum vigilans superem me, amem te, sequar te, sine ulla mentis vel corporis contradictione.

§. 90. *Surgite. v. 46.*

Cum discipulis pergentibus nihilominus dormire modico tempore adstitisset, Dominus, quasi pastor excubans super gregem suum, adverte-
retque

terque jam adesse milites Iudæ, ait & inclamat contentiore sono quasi terrens, *Surgite*: State viri fortes & succincti, armati, parati, in prælium, i. e. adventantium hostium insidiis subvertamini, & succumbatis. En locus insidiarum plenus, hic campus exercendæ virtutis, non tempus hic dormiendi, sed vigilandi, non jacendi, sed standi, non oriandi, sed dimicandi.

Domine dixisti, nemo coronabitur, nisi qui legitimè certaverit, imiter ergo te, & cursu contendente, & in palæstra horti colluctantem, & in agone decertantem ut strenus pugil, ipse habeam animæ oculum nusquam evariantem, sed attentum ac pervigilem, nimirum ut animo sim, non supino, non concidente, sed erecto, non dormituriante. Sed pervigili ac sobrio, quique multa cum vigilantia præsens sit, & noxæ, sibi præesse.

§. 91. *Orate, ne intretis in tentationem. v. 46.*

Sed quomodo pugnandum & standum? devotis verbis cordis & oris, orate, non verbis tantum preces effundentes, sed mecum actiones conjungentes, ut vita vestra non sit aliud quam continua quædam oratio; Sic non intrabitis in tentationem per passum peccati, de cogitatione in delectationem, de delectatione consensum, de consensu in opus: *Stare* ergo eos jubet & *orare*, ne scilicet vigilantes sint in otio, quod est pulvinar diaboli & non oriando solide tamen occupentur in rebus quæ sunt ad Deum.

O Bone Iesu si adeo fragiles erant discipuli à te instructi & moniti, & tam vicini corporaliter! Quid de me præsumam? Tu scis infirmitatem meam: da ut & ego agnoscam, & humiliter de viribus meis diffidens in tua firmitate confidam; occasionem male agendi divitem, & jugiter ad orationem tuo exemplo recurrant.

§. 92. *Adhuc eo loquente, Ecce turba, & qui vocabatur Iudas. v. 47.*

Vides jam quare mandaverit discipulis dormientibus, ut surgerent & excubarent, ac si diceret; *prospicite* si ne appropinquantem discipulum cum ingenti satellitio, ut me tradat in manus peccatorum? Hic observa Christiane, quomodo Christus ab Angelo nuper confortatus, non modo constantissime loquatur, sed & promptissimo animo stet, hostiles manus expectans. Tantum enim abest ut instar meticulosi hominis vel trepidaverit, vel aufugerit, ut etiam inimicis obviam processerit. Tantum animi robur ab oratione & Angelica consolatione

sumpserat aduersus passionis procellam, vt nullum vel pauoris, vel tædij signum amplius ostenderet. Contra, discipuli quoniam non orauerant, nec consolatione erant recreati, videmus eos factos animo imbecilles, & vnicunque eos stimulauerit Dominus secum obuiam ire, factis declarate, mortis horrorem in ipsis creuisse.

O Miseri mortales, qui orationem a deo commendatam Deo, & laudatam negligitis, in quanta pericula, vos conijcitis? videte hos discipulos. Videte contra, Christum Dominum, in oratione prolixum, agilem, & confortatum.

§. 93. *Vnus de duodecim antecedebat eos. v. 47.*

Inter turbas Christi Domini hostes; imo ante eas, antesignanum. Euangelista nominat Iudam, addendo. *Vnum ex discipulis*, ad terrorem nostrum, qui etiam panceum imitari possumus. Venit miser ille cum turba infidelium non tantum corpore, sed etiam voluntate capiendi Dominum & Magistrum suum. Nam solo corpore inter istas turbas fuisse non obfuisset, vt patet de Lot & Daniele &c. bonis inter malos.

Avertat Deus hanc à nobis excecationem: quanquam eam ipsam non minorem etiam nunc videamus pro dolor in quibusdam malucolis & desperatis peccatoribus, qui quo fuerunt in Ecclesiastico statu vel ordine aliquo, altius prouecti, per gratiam, tanto peiores facti sunt duces populorum ad peccatum, vt videmus in Luthero, Monacho, & Caluino Canonico, & pluribus, hodieque Apostatis qui imitantur eum, qui antecedebat turbas euntes ad malum.

§. 94. *Et appropinquabat IESV, vt osculetur eum. n. 47.*

Non pedetentim accedebat, sed accurrebat, ne præda visa elaberetur è manibus, & quasi salutando more Iudæorum amicabiliter, osculatus est Dominum, quo dato symbolo agnosceretur à turba sequente: sed o Iuda, quid agis? amoris signo vulnus infigis? mellis oblatione venenum propinas? charitatis officio sanguinem fundis? instrumento pacis mortem irrogas? Iuda, quid agis? quo decidisti, de Apostolatu ad Apostasiam, de consortio Angelorum ad contubernium dæmonum, de primis amicorum ad primos hostium; de sublimi gratiæ folio ad profundam abyssum damnationis: de participatione augustissimi corporis ad venditionem eius diuinissimi Sanguinis? Ah! quantum sæpe nequitix sub fronte blanda, quantum mali, sub larua boni tegitur. Vere iste Iudas est Princeps
larua

lauratorum omnium, Et id facis tu quoque, ô peccatrix anima; dum aliquem blanditijs ad peccandum allicis, dum tuis fraudibus decipis: dum per causam pietatis impietatem velas, dum sacram mensam sacrilegè accedis, non diiudicans corpus Domini.

Exeste proditores, procul à me exeste: moueat vos diuinæ dulcedo charitatis & viscera misericordiæ Christi, qui pro malevolentia, fauorem, pro odio amorem, pro morte vitam; pro osculo, præbet amplexum. Ego hunc amplexum enixissimè desidero, & peto maximè in hora mortis meæ, Mi JESU: Et detektor omnem Iudaicum huc Iscarioticum amplexum.

95. Iesus autem dixit illi Iuda osculo filium hominis tradidit. v. 48.

O incomprehensibilis mansuetudo! ô admiranda benignitas! ô humilitas ineffabilis! ô immensa bonitas Magistri in degenerè seruum & discipulum suum plane præstitit, hominem illum proditorem natum non fuisse. Ita tamen, dulcis Iesu, constans fuit bonitas tua; ut quidquid poteras boni illi præstiteres; quo emolliiri potuisset saxeum pectus illius. Post venditionem adhuc tolerasti eum in societate Apostolorum, imo in sacerdotem consecrasti, beneficentia & amore fouisti in mensa, amanter alloquens pedes lauans, cum humilitate & lacrymis; Voluisti eum per pudorem vincere, & reducere coram discipulis, rei ostendens indignationem, dicens: *Qui intrinsecus mecum manum in paropside, hic me tradet.* Idem conatus es facere, per minas & metum pœnarum & æterni. *Va homini illi, per quem filius hominis tradetur comminationem, dicendo melius foret illi, si natus non fuisset homo ille.* Sed & verbis eum amabilibus nunc aggressus es dicens: *Iuda osculo filium hominis tradidit? ac si diceres: Itane de te meritus sum Iuda? Num peccaui in te lauans pedes tuos, curuans tibi genua mea? respiciens te corpore & sanguine meo? Iuda; ad quid venisti!*

Obflecto, attendamus; ne nos simus de illis, qui osculo filium hominis tradunt. Tales autem sunt non solum falsi fratres, qui pacem loquuntur cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum: qualium magnus est, pro dolor, numerus; sed etiam tales sunt, qui indignè ad Sacramentum Communionis accedunt, non præmissâ debita scelerum agnitione, dolore, ac confessione. Hi enim quasi osculum præbent filio Dei, & eum peccatis suis crucifigendum tradunt. O quam multi de hoc numero! forte etiam sacerdotes, O quam multi fideles qui magna parte vitæ vix semel dignè accedunt eandem, quam Iudas iniuriâ renouantes, O quoties Domine ad
mille

mille sexcentis annis, hanc patienter iniuriam tulisti! poteras vel Elia ignem, vel Ananiæ subitam mortem, vel Eleemolynæ cæcitatem eis infligere ad ultionem; sed maus tu charitatis ignem in cordibus eorum accendere ad conuersionem: Hæc est benignitas tua, quam testatus es erga ludam, dicens: *Iuda osculo filium hominis tradis!*

§. 96. *Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt: Domine si percutimus in gladio? v. 49.*

Mente reuoluentes dicta Christi in cæna, de alicuius in mensa proditione per verba, *Vnus vestrum me traditurus est: qui intingit manum mecum in paropside, hic me tradet.* Et videntes iam facta Iudæ proditoria, sub specie amicabilem osculi & auribus percipientes verba Christi ad ipsum: *Iuda, osculo filium hominis tradis* & appropinquando milites iniicere in Dominum cum impetu sacrilegas & violentas manus; Dixerunt discipuli, *Domine si percutimus in gladio*: ybi multa consideranda obueniunt: 1. quod Discipuli veracitatem Magistri sui agnoscunt in prædicando. 2. quod memores mandati eius, de non percutiendo priuata Authoritate, prius eum interrogant, an debeant percutere armis. 3. Zelus & animositas paucorum contra tam multos & belli peritos.

O Fideles & animosi discipuli, tanto magistro digni, orate pro me eundem vt & ego vobiscum intendam & pergam animose, & fideliter eius honorem defendere omni tempore & modo quo possum, & expedit animæ meæ: verbis, facto, cogitatione, vsque ad vltimam spiritus mei exhalationem! Veruntamen semper ita, vt prius os Domini interrogem siue vicariorum illius.

§. 97. *Et percussit vnus ex illis seruum Principis Sacerdotum. v. 50.*

Lucas tacet nomen Petri percutientis, honori eius consulens vel condolens vel certe per prærogatiuam Excellentiæ, describens clam, quasi diceret: *Vnus eximius inter eos, maximus &c.* Vt ut sit multa sunt Domine monstra horribilia quæ occurrunt seruis tuis ambulantibus per viam & festinantibus ad ciuitatem, quæ sursum; est & propterea in schola tua instruantur & animantur fortes Auditores tui ad pugnandum contra Principes tenebrarum, contra leges mundi, & contra seipsum, quod est partium omnium fortissimum; in hoc tu Magister vitæ doces manus nostras ad prælium & digitos ad bellum, ne postquam spiritu cœperunt carne consummentur, aut alio modo deficiant. Quocirca illi armati virtute tua procedunt firmiter sperantes in te, pro varietate præcliorum videntes varia disciplina

ciplina scholæ tuæ: idcirco obsecro te, vt post tot proelia, vexationes, certamina, aliorū etiam me confirmes, vt vincens adhæream tibi Deus meus.

§. 98. *Et amputauit auriculam eius dextram. v. 50.*

Petrus, non expectato responso ad verba sua, quibus interrogabat, an percuteret percussit seruum Pontificis Caiphæ, qui forte primus, vel certe cæteris violentius in Christum insurgebat, & abscidit auriculam ei dexteram; lethale absque dubio vulnus capiti eius infixisset, nisi ictus declinasset per sui dispositionem & bonitatem qui solet etiam indignis & ingratis benefacere, id vero Petrus zelo suo solito, & seruire fecit, etsi non secundum scientiam eo quod iniussus percuteret, contra Domini voluntatem, & quidem Sacerdos jam jam consecratus. Quia autem turba illa tartarea, inuadens Iesum truci vultu, minacibus oculis, animo crudeli, unguibus leonis vndique illum cingebat, & sceleratas iniiciebant manus, continere se Petrus non poterat, præ indignatione, quia irrueret in Christi succusum & percuteret; Et licet ea, quæ hic passus est Christus non ita aperte ex verbis Euangelistarum perspiciantur; subtiliter tamen colligere & elicere ea possumus ex illis Euangelistæ verbis, vbi ait, *Fecerunt in eum omnia, quæcumque voluerunt*, Et quid æstimare possit, quænam canes illi rapidi in agnum innoxium, machinati sint, si fecere, quidquid illis placuit.

Spiritus charitatis tuæ Domine, vrsit, haud dubie Petrum cupientem præseruare te ab immundis: sed an illa charitas diuina fuerit, an humana, nescio discernere, quia valde reconditos habet recessus & cryptas cor humanum; Ego interim laudo Petrum defendentem Magistrum suum, etsi Tu magister, officium pietatis recusaris illo tibi tempore impendi, sed & stimulat me Petri exemplum, vt zelum habeam honoris tui, eumque quando fas est etiam viribus corporeis demonstrarem.

§. 99. *Respondens autem Iesus ait eis; finite vsque huc. v. 51.*

Simon Petrus, qui animosiore constantia Domino adhærebat, & contra violentorum impetus, seruire sanctæ charitatis exarserat, in seruum Principis sacerdotum, vsus est gladio, & aurem viri ferocius agentis abscidit, sed hunc zelantis Apostoli pium motum progredi Dominus ultra non patiebatur, recondi gladium iubet, nec sinere vult, sese illa vice aduersus impios manu ferroque defendi, quia contra Sacramentum redemptionis nostræ erat, si, qui mori pro omnibus venerat, capi noller. Sed quid est illud, *vsque huc*? vti que non aliud, quam quod respondente Iesu ne percuteret, & ictu simul contingente, Dominus videns auriculam ab-

M

scindi,

sciendi, protinus miserus, malum voluit oblinere, & ad se læsum accessit ut sanaret, quod & fecit, tangendo. Vnde maior apparet istorum latronum cæcitas, qui sanantem miraculose vulnera inimicorum suorum, captiuarunt.

O Dulcissime! & amantissime agne! quam mitis es in hostes tuos, quam magnus es in obedientia patris, in omnibus voluntatem eius respiciens! Quam promptè te offers in victimam, pro me ingrato peccatore, & ego in minima occasione patientiæ, quomodo refugio calicem, quem mihi præbes! quam sum passionatus! quam turbulentus! mordeo, clamo, vulnero; fac me igitur mitem erga quoscunque & da verum erga te amorem & plenam resignationem in voluntatem tuam, ut finiam omnia que emendare non possum, donec iudicaturus venias sæculum.

§. 100. *Es cum tetigisset auriculam eius sanauit eum. v. 51.*

Viden, quare dixerit Dominus. *Vsque huc*: nimirum ad se auriculam & læsum voluit adduci, ut tangendo miraculose sanaret. O incomprehensibilis mansuetudo! ô admiranda benignitas! ô humilitas ineffabilis! & Domini in ferocem inimicum suum amor! Quis iam ultra lachrymas colligere posset: tam ineffabilem Christi, erga impiè captiuam se, & inimicè tractantem, & dirè vincientem inimicum, attendens benignitatem? Quid dicam? nimis bonus es, bone IESV, non est iste mos hominum. Natura ipsa, docet se conseruare, defendere; & in defensione sua etiam occidere aggredientes, & occidere volentes. Tu autem eos non modo occidere non vis, sed & læsos sanare, & vitam eis felicem donare! Quid hoc ipsum beneficium humanam superat naturam: venerat seruus, ut comprehenderet IESVM; venerat, ut iusto mortem inferret, ipse nec hostem patitur est vulnerari, & vulneratum inimicum, ipse sanauit. Obstupescite homines.

§. 101. *Dixit autem IESVS ad eos qui venerunt ad se Principes Sacerdotum & Magistratus templi, & Seniores. v. 52.*

Ergo iuxta huius Euangelistæ sententiam, non solum cohors militum secuta est Iudam ad capiendum IESVM in horto, sed & ipsi principes aliqui Sacerdotum, & Magistratus templi, & Seniores, cum ministris eorum, ædentes desiderio perdendi Christum, stimulis inuidiæ & vindictæ dudum agitati, ut prospicerent, ne quæ fraus subesset in eius discipulo Iuda, aut negligentia & torpor in milite; & in casu aliquo improviso eundem anti-

maturi, nisi forte ad missos à Principibus loquatur, quasi ad principales eorum, ut scire sit, præsentibus qui tamen erant absentes.

Obeccati & impij: quid opus erat, ut tam frequenti numero veniretis capere & eum ligare, qui se vltro, manibus vestris, ut ouem offerre est paratus? certe nesciebatis plane, vti vestra in ipsum satisfaceretis malitia, & quibus probis & cruciatibus in eum delæueretis, ideo ita recorditer proceditis, non agenda faciendo, & facienda omittendo, ista plane est potestas & modus proprius Dæmoniorum, qui vos in ductore vestro Iuda nunc regit & subigit.

§. 102. *Quasi ad latronem existis cum gladijs & fustibus. v. 52.*

Ac si diceret: latronis officium est nocere & latitare: ego vero nemini nocui, sed plures sanavi, & in synagogis semper docui: ergo stultè facitis cum gladijs & fustibus me quærendo: & quæso, quando me cum armis incedentem vidistis? vel audistis. Vnde ergo contra inermem cum armis venistis? non videtis, vos irrationabili modo procedere, & consequenter inuvalida esse, quæ attentatis?

Vide nunc anima mea tuum dilectum, cuius capus aurum optimum, qui pacitur inter lilia, in cuius labijs diffusa est gratia, nec vlla vnquam in eius manibus inuenta est iniquitas. Ecce, ut nunc gladijs fustibusque conquiritur & impetitur: ac si in omnibus deliquisset, nihilque esset atrocitatis vel pœnæ, quod in caput eius innoxium conuerti non debeat. Haud dubie & vitis erat ad manum Tribuni, more Romano, qua si opus, vti falsa ipse falsus Tribunus vitem nostram veram feriret, perstringeretque, ut fructum in tempore suo profertret vberius. Dic igitur anima Deo devota, & clama: ego, ego, quæ peccaui, Hic autem quid fecit! en me, quam quæritis, quæ furtum commisi, quæ rapui, quæ in cælum & terram peccaui. hic autem nihil maligne fecit.

§. 103. *Cum quotidie vobiscum fuerim in templo. v. 53.*

Hoc quotidie, si de tota vita Christi intelligi debet, vti que pro frequenter accipiendum est de synagogis: si vero de proximior, ante captiuitatem tempore, sensus sit, propriissime est explicandum de templo Ierosolymitano, in quo & die Dominica præcedente triumphali inuectus pompa, adfuit, & die lunæ, & die martis illius Hebdomadæ, in qua est captus. Mira res! aduerte hic, ô Christiane, verba illa, & obserua, ô Dei Sacerdos, vbi Christus quotidie fuerit: non in caupona, non in venatione, vel aucupio, vel domo lusoria, sed in templo

M

Chri:

Christus fuit quotidie, in domo patris sui, ut eum ibi adoraret *in spiritu & veritate*: Quid ad hæc dicis? ô tepide Christiane, quid sacerdos negligens, qui Deo & templo sacratus es! Quotidiène templum visitas? ibidemque expandis manus ad Deum, & cor ibidemne laudes eius decantas? doces verbo & exemplo? Vide ne te quandoque pœniteat desidia tua, & ab hostibus templi circumveniaris, & æternum puniaris, ob neglectum templi tui.

O Sol sapientiæ Christe, qui in templo frequenter apparere dignatus es, & radios tuos, per nubem humanitatis emittere: digneris etiam nos illuminare luce gratiæ tuæ, contra tenebras culpæ, luce sapientiæ contra tenebras ignorantia; tuæ veritatis fulgore contra tenebras erroris, & docere nos viam salutis & æternitatis. Doce nos in domo patris tui libenter conuersari, & in negotijs eius gloriam concernentibus libenter occupari, donec tandem ad domum æternam, Te duce, & tua luce pertingamus, ubi te & patrem contemplemur visione & fruitione sempiterna.

§. 104. *Non extendistis manus in me, v. 53.*

Aliud argumentum proponit Hostibus suis Dominus, ut agnoscant rem, quam agebant, non esse humanæ rationis, sed diabolici impetus & furoris, nimirum: Vos habentes voluntatem comprehendere me, tum in templo, tum in synagogis, docentem de die, & reprehendentem publicè peccata vestra, non capiebatis: nunc autem cum nox est, & in quiete sunt omnia, cum vos non reprehendo, cum celebritas diei festi agenda & pascha celebrandum est, venitis cum armis & fustibus comprehendere me: Quid causæ? quia duces habetis, non à bono spiritu agitur discipulum meum qui sui oblitus & conscientia, captus amore pecuniæ; studens iniquitati ad iniquitatem, spe remunerationis proditoria, & clam sine tumultu, de nocte, tradere me vult vobis, quod die lucente, populo præsentem, & civium bonorum turma inspectante facere & perpetrare, non ausus fuisset. Iste vobis insanæ tantæ Author est, ipsi autem dæmon,

O Anima deuota, si illis præsentem fuisses, nunquid talia audiendo Creatori tuo compassa fuisses? & libenter eum defendisses? nonne tunc abundantissime doluisses & fleuisses? pone ergo hæc omnia nunc coram oculis mentis tuæ, tanquam si tunc præsentem fuisses, & compatere Christo tuo, atque considera, ne & tu talia insana & irrationabilia ex passionibus actites, quia ybi contra rationem agitur,
ibi

ibi certe Deus agendi non est principium, sed diabolus. Fuge ergo, fuge passionibus obsequi.

§. 105. *Sed hac est hora vestra, & potestas tenebrarum. v. 35.*

Ex duobus argumentis jam allatis, concludit Christus, & remonstrat hostibus suis, quod ad hunc actum à dæmonibus sint inducti, ut eos deterreret ab ulteriore in malis progressu: Ego autem miror hic Domini mei in discursibus tam rationabilibus, inter strepitum, armorum constantiam, & animi præsentiam, etiam moderationem, qua tenebras appellat ipsa dæmonia & peccata.

Olesu sapientia Dei, æterna veritas, quam clarè effulsit hoc divinum lumen tuum super filios Adæ: quam omnis vita, cunctaque operatio tua, lux quædam & manu ductio nobis fuit ad veritatem? quam perspicue lumen cœlestis doctrinæ tuæ tunc luxit in tenebris? quam universa opera tua humilitate, patientia, charitate, abstinencia, & omni denique gratia & virtute abundant! ita ut in his perfectissima exempla totius sanctitatis, cunctis reluceant; O quam studiose conatus es plantare vineam patris tui? nec tibi ipsi ab æstu, à frigore, à siti & fame, à vigiliis & laboribus pepercisti: enimvero cor tuum præ ardenti desiderio intra te velut in olla ferventi æstuabat, ut patri tuo lucrum reportares, & omnem Israël salvum faceres tua pietate, quam veneror & adoro.

§. 106. *Comprehendentes autem eum. v. 54.*

Quia hora eorum erat, & potestas tenebrarum juxta talium principiorum morem, nempe in humanum & atrocem, comprehendentes; satis barbarè ligarunt, vinculisque compluribus, & manicis ferreis constrinxerunt, quorum alia collo, alia manibus injecerunt. Erat igitur qui guttur illius propè strangulabat; alii manus & pedes arctè nimis copulabant. Quid tunc cogitaverit, quid meditatus fuerit Dominus quando vincula peccatorum circumdabant eum! ipse novit, nos conjectemus meditando, conjectando gratias agamus, & agendo gratias pacem habeamus.

Iesu vinculis alligatè à ludæis miserere mei & omnium ne mortalibus culpis unquam innexi comprehendamur ab ira tua & satanæ servitute.

§. 107. *Duxerunt ad Domum principis sacerdotum. v. 54.*

Princeps sacerdotum illo anno, & duobus præcedentibus erat fueratque Iosephus Caiphas, & ante eum fuerat in eodem officio Annas, sive Annanus & tres intermedii successivè, nempe Ismael filius Fabi, & Eleaza-

rus Filius Anani; & Simon filius Canuthi; uti testatur Iosephus in hist. Iudaica; ad illum igitur Caipham ductus est Dominus; quē enim alium intelligemus? quam eum qui concilium de occidendo Christo convocavit, & in eo consilium dedit, de occidendo Domino vero agno tollente mundi peccatum!

Verē sacerdotes Levitici generis fuerunt laviones, mactabant enim bestias; sed & hīc fuerunt omninō carnifices, quia hominem occidere properarunt. Qualis igitur horum princeps fuerit, facile, apparet ex turba. O quam pulchrum & purum sacerdotium novae legis, in qua non vituli aut boves, multo minus homines mactantur, sed panis & vinum & sub horum specie Dei filius, quotidie purissimē immolantur.

§. 108. Petrus vero sequebatur à longe. v. 54.

Timore pariter & amore percussus; Timore, ne fortē cum Christo uti percussor ministri pontificij & Christi defensor caperetur, & poenae audaciae contra cohortem Romanam, se solum opponendo, & oppugnando lueret capitalem: Amore, ne videretur omninō deservisse bonum Magistrum, post tot illi factas promissiones, de secum eundo, ad passionem & mortem: à longe autem sequitur Petrus, quia medium aliquod elegit inter Christi amicitiam & Apostasiam: sed foras se adhuc in eo nobis maxima sit admiratione reverendus, quod Dominum non reliquit, etiam cum timeret; merus naturae erat: sequi Dominum pietatis. Miserum quod timet: Beatum quod non fugit: quod sequitur devotionis est; quod negat obreptionis. Commune quod labitori fidei quod poenitet.

Anima mea recordare & tu, quoties non solum à longē non secutus fueris Dominum, sed & plane deserueris, cum & aufergeris ab eo qui tamen ipsa est bonitas infinita, & tibi acclamavit dicens. *Reverte, Reverte, sum mitis.*

§. 109. Accenso autem igne in atrio. v. 55.

Quia tempus primiveris, adhuc frigidum erat, maximē nocte, & multitudo populi, & famulorum, & militum, in atrio hærebat, ut ea se esse facere posset, & videre intrantes & exeuntes aulam pontificis, expectareque ibidem commodius tuorum principum & seniorum adventum & reditum à consilio, & ne tumultus fieret, aut impedimentum aliquod in tenebris à populo, & amicis Iesu Christi; ideo accensus est luculentus ignis: Erat igitur duplex eo tempore ignis in aula istius pontificis, nempe

corporalis in atrio, & spiritualis; qui est Christus intra conclavia pontificis inclusus; sed apud hunc tunc temporis, nulli ferè; apud istum multi se calefaciebant.

O Iesu ignis consumens: O Iesu; lux vera, ardebas in palatio, & nemo sentiebat ardorem ignis tui: Lucebas, ut sol, in tenebris, & tenebra non comprehendebant splendorem tuum. O si ad te ita propinquarent homines, uti propinquant ad focos, quantum calerent, & quam bene; certe æternum.

§. 110. Et circumfidentibus illis. v. 55.

Ministris scilicet principum Iudæorum; nam milites in stationibus suis dispositos consistere debuisse est valde probabile, quibus non solet continuo focus strui, sed durius haberi, unde etiam ipsi cum potestatem accipiunt alios duriter tractare; consueverunt; utpote male sæpè tractati.

O Christe Iesu, da mihi, ut me omnibus discretè humanum exhibeam; neminem exasperem; neminem in eptè palpem; ut nemo jure offendatur.

§. 111. Erat Patrum in medio eorum. v. 56.

Quo devenisti Petre, qui paulò ante sedebas in medio sanctorum Apostolorum Christi, cum ipso, sancto sanctorum in mensa bibens vinum, quod miscuit sapientia Dei, in calice saturari; unde calefactus & quasi ebrius musto divini amoris præclarè pronuntiasti & declarasti coram omnibus; Te paratum & in carcerem & in mortem ire cum Domino tuo. Ecce nunc invenires in medio malignantium, in medio persequentium Dominum tuum ad terrestrem focum, qui antea ardebas igne divini amoris, nunc gelidæ, quasi mortis imago es; totus frigidus, totus congelatus, nesciens præ frigore amoris quid agas, quid dicas; voluisti antea medium tenere inter asseclas Christi, & Apostatas; & ideo sequabar à longè. At istud medium non valere video, quia ad extremum devenisti.

O Deus averte à me pestem hanc Erasmicorum & Cassandristarum & Interemistarum, qui volunt esse medij inter Catholicos & hæreticos, inter tenebras & lucem; in consilium horum obsecro non veniat anima mea.

§. 112. Quem cum vidisset ancilla quadam sedentem ad lumen. v. 56.

Fortè Petrus præ dolore captivitatis Domini sui magis exanimis inter principum & seniorum ministros sedens, finem rescire volens ad ignem
sede-

sedebat; piæque lacrymæ ex oculis sudabant, & hoc videns ancilla domus, gaudens de Christi captivitate, petulans & garrula intuita est eum contentius, cumque observans mores præ cæteris habere militibus honestiores, volensque placere ministris aliis, cum Petro tragædiam inceptit. Quis quid autem sit Ecclesiasticis viris, video periculum imminere ab ancilla.

O Deus serva omnes sacri instituti personas, ab effreni & impudenti fœminarum loquela & conversatione.

§. 113. *Et eum fuisset intuita, dixit. v. 57.*

Post aliquod spatium considerationis suæ tam quo ad mores, gestus, habitum, loquelamque Petri sedentis ad focum, cum iniquis & petulantibus militibus judicavit Petrum non esse e numero eorum, sed potius e numero sequentium Iesum. Vnde commota, partim ex arrogantia, partim ex malitia & petulantia, prodebat Petrum subpallidum et si is nulla rei vel alteri molestiam crearet.

Vide anima mea gradus per quos veniat Ecclesiasticus in periculum, vidit Petrum, ancilla, fuit eum intuita attentius, cœpit cum eo loqui & Petrus nec eam curans, nec respiciens tamen cito est lapsus. O misera humanæ naturæ, in malum pronæ, quam facile in culpam declinat, qui hoc fati fundo explicabit. Ipsa Petra Ecclesia designata ancilla loquente cadit.

§. 114. *Et hic cum illo erat. v. 57.*

Quis genius tibi dixit, quod tam audacter affirmas (ô petulans mulier) quod hic cum Christo erat, quem alias foris nunquam vidisti; quem loquentem non audisti? *morum credidero gravitas, & pietatis honestas; & ideo juxta Regulam Apostoli, pati cogitur Petrus nimirum, omnes qui pie vivunt volunt, & Christum sequi, persecutionem plerumque patiuntur, ab impiis.* Nempe eorum quod magis vexatur Petrus, quia iste iam cum impiis conversabatur, cum impiis sedebat verbo communicabat, pœnam ergo suæ conversationis luere permittebatur, ut cito inde fugeret; & ad Christi discipulos converteretur, ne peius quid eveniret. Quid autem ancilla ista dicebat; bonam fructum Petro exprobrabat, nempe esse cum Christo, & simul calumniam jungebat dicendo, *Erat;* quasi diceret, defecit, non est jam amplius. Ecce talia venena in paucis verbis eius abscondebantur.

Deus meus, averte oculos meos, ne videant vanitatem, & aures meas sepi spinis, ne audiant malitiam, maximè verba incantatricis valentis ad apostasiam deducere cœli columnas.

§. 115. *At ille negavit eum. v. 57.*

O fragilitas! quanta est hic Petri, qui à Christo tantopere amatus, à patre de divinitate Christi illuminatus & taliter monitus, post tanta promissa, ad vocem unius mulierculæ, pusillanimitas! cur non ait, quid ad te garrula? cur non pugno in os eius involat? uti gladio in Malchum? Sed hæc erat hora hominum & potestas tenebrarum miseranda & ploranda & à Petro per omnem vitam deplorata.

O bone Iesu, quomodo de me præsumam in minimo, ut me peccatorum periculis & occasionibus exponam, quando tam miser & fragilis est ante oculos meos Petrus, ille fortis, ille robustus, super quem ædificabitur paulò post Ecclesia Dei! Exhortor te me & præcipitium in quo sto.

§. 115. *Dicens mulier, non novi illum. v. 57.*

Vsus est Petrus verbo, *Non novi*, quod duplicem habet significationem, nempe negationem cognitionis, quæ est in intellectu, & approbationis quæ est in affectu; & forte voluit tali æquivocatione ludere ictum ancillæ; sed male; quia in neutro sensu poterat eum sermonem Petrus proferre; ideo verè deliquit, verè negavit.

Deus humilium celsitudo, & fortitudo debiliùm: confirma quæsumus quod in nobis es operatus; ut nosmetipsos & secularia desideria abnegantes, te in nullo negemus; sed fidem tuam, quam lingua nostra loquitur etiam moribus, vita lateatur. Veritatem si tacere possimus subinde nunquam tamen assertionem aliqua lædamus; ineptis effugiis, & æquivocationibus non ludamus, qui sumus Christiani.

§. 117. *Et post pusillum, alius videns illum. v. 58.*

Ecce tentationes conglomerantur, ut ruat Petrus de peccato in peccatum; has ut fortiter ipsi parat insidiator dæmon, videtur ab ancilla, videtur à servo, & ab aliis & non videtur esse talis, quales erant Pontificum ministri in moribus, in habitum, in oculis, in loquela, ideo contemplantur illum & judicant acrius.

O infelicem hominum conditionem! si bonus, si justus esse intendis veraris; si perversus es cum perversis, lancinaris. Quid facies miser homo? aut mundus tibi debet vilescere, contemnendo; aut Christi servus esse non poteris, mundo complacendo.

N

§. 118.

§. 118. *Et tu de illis es. v. 58.*

Si astutus fuisset Petrus, ut filii hujus sæculi, quæsisset utique ex ministro, hoc sciscitatore vicissim, *de quibus? de sedentibus? utiq;* nam hoc videt. *De male agentibus? id tu, si vir es, proba; & credam.* Talia poterat isti homini oggerere Petrus; sed simplex erat, nondum noverat piscator nuper & proxime discipulus Christi modis eludendi scrutatores inimicos, posthac semel doctus experientia melius providebit & sibi & suo gregi.

Vere Domine, verum est verbum tuum; quod filii hujus sæculi sunt in generatione sua prudentiores filiis lucis; illi sciunt tam dextrè eludere tuus discipulus, & quidem princeps. Ecce quam est penè idiota! sed hæc est laus tuæ disciplinæ: ut sint discipuli tui simplices ut columbæ, utinam etiam sint prudentes uti serpentes, nam hoc sæpissime eis deest, quoties enim non decipiuntur ab hæreticis! plena sunt Acta publica, & historiarum Ecclesiasticarum.

§. 119. *Petrus vero ait: ô homo non sum. v. 58.*

Iam inculpavi simplicitatem nimiam Petri: nunc duplicitatem damno. Ecce enim in mente sua, ait *sum* Christi, & ore dicit *Non sum* ego Christi, ista, ô Petre, non est simplicitas, sed duplicitas, si aliud mente sentimus aliud ei, quod in mente est contrarium præfitemur. Non est hoc dogma scholæ Christi, ista docet si mente est, ut in ore est, & si in mente est Non sit in ore quoque *Non*. Deus meus, quantum in hoc genere hodieque peccatur! ubi enim est puer, terè loqui potens, qui non penè in horas singulas mentiatur; nisi providâ parentum curâ pusillus aliter instituatur.

O Parentes, O Magistri, obsecro vos per Christum intendite omni vi, ut mendacii verba dedoceatis vobis commissos: si veritatem dixerint, confitentes, nolite de eis timere: pœnas ob ullum delictum, sed solum affligite mentientes. Ista methodo, docebitis veritatem loqui, sed aliter pro dolor facit imprudentia humana, mentientes absoluunt, confitentes puniunt. Hoc vero est docere & cogere ad peccatum.

§. 120. *Et intervallo facto quasi hora unius, alius quidam affirmabat, dicens: Veri & hic cum illo erat. v. 59.*

Quid de Petro amplius cogitem, vel dicam, via suppetit, nisi ut profundius in eo contempler omnium hominum communem miseriam, infirmitatem, infelicitatem, pronitatem ad culpam, ægrimoniam ad justitiam; & tantam quidem, ut non mirer fuisse Theologos, qui hanc considerantes, vix humano arbitrio reliquerint aliquam vim ad bonum operis sed

sed quid illi de humano arbitrio in se nude spectato contemplati sunt; malè quidam eorum negaverunt de eodem per gratiam Dei instructo. Sed in hoc ipso illi ipsi facti sunt spectaculum dum suimet fastu testari sunt, se sine gratia ne quidem rectè de se ipsis potuisse sentire.

Quam grave periculum est semel excidisse è gratia Dei per peccatum quot postmodum insidiæ struuntur! quot occasiones relabendi; testis est hic Petrus; testes tot millia Christianorum, qui metu vel Tyrannorum, vel spe amicitia, vel lucri te Deum verum, & vivum negaverunt & ad inferni barathra delapsi sunt. Mi Iesu eripe me ab homine malo, à viro iniquo eripe me, ne fortè seductus te Deum meum negare incipiam, & morte turpissima peream.

§. 121. Nam & Galilæus est. v. 59.

Antea simplicibus assertionibus oppugnabatur Petrus; nunc etiã probationibus, qui accusationis suæ causam etiam addit iste alius, post integrã horam specularatus, dicens: *Nam & Galilæus est patria sicuti suus Dominus cui servit & Magister quem sequitur; ideo comprehendere debet & duci ad principes sacerdotum: quibus verbis maxime est perterritus Petrus & ait: O homo nescio quid dicis, ut à se averteret suspicionem. Quid adeone improbus & perfidus est Christus, ut eius te disciplina pudeat aut pœniteat Petre, ut eum Magistrum habuisse & agnoscere tibi sit pudor?*

Domine quid hic dicam! Petrus homo est, & humani à se nihil alienum putare imposterum non poterit, ecce labitur uti homo peccator; relurgit tamen tua gratia abjutus, ut pœnitens: eandem obsecro mihi donari gratiam, quã relurgam omni die à peccatis meis, qui & ipse indies incidit in peccata.

§. 122. Et ait Petrus, O homo nescio quid dicis. v. 60.

Expendamus verbum Petri, ut incipiamus odisse mendacium, imo eimere, quoniam omne mendacium occidit animam mentientis. Quomodo occidit mendacium animam? an omne mendacium est mortale peccatum? Absit. Sed ita occidit, quod famam mentientis perdit seu honorem, quia nemo ita artificiose mentiri potest, ut non in suomet verbo capiatur, & prudens adhi examinatur & sic semper occidit opinionem ejus bonam, cum nemo hoc sciens ei deinceps credat. Ecce Petrus ait, *O homo nescio quid dicis*

dicit. Itane? quomodo ergo ei respondes, si quid dicas, nescis. Si tu vetè nesciebas quid diceret iste exprobrator, certe ex vicino interrogasses: *Quid dicit iste? quid vult?* Hoc non facis, ergo bene scivisti quid diceret ille, sed tu nolebas hoc ab eo dici, quod dicebat, ideo dicis te nescire quid dicat.

Ecce ita parum solerter homo mentitur, ut ex se ipso prodatur; prodi vero à se in ipso, & suam autoritatem perimi, an non quædam sui occisio est?

§. 123. *Et continuo adhuc eo loquente cantavit gallus. v. 60.*

Continuante Petro adhuc verbum mendacii cantavit gallus: quo cantu commotus Petrus, ut finem faceret verborum mendacii, & blasphemiarum, reminiscens quod paulo ante Dominus vaticinans illic eventurum prædixerat, cœpit se agnoscere. Ego in illo galli cantu agnosco conscientiam, quæ semper post commissum facinus occidit, & inelamat dormientibus, quid fecisti! hoc facere non debuisti; pessimam rem fecisti, Deum offendisti, infernum meruisti.

O Deus gratias merito agimus tibi, quod talem galli cantum omnibus hominibus procurasti, ne in somno peccati æterno obdormiscamus, sed excitati ad lucem suam respiremus, & surgendo redeamus.

§. 124. *Et conversus Dominus respexit Petrum. v. 61.*

Parum erat gallum cantare Petro, conscientiam inelamare & damnare; nec respiraret Petrus, nisi eum Dominus respiceret; iste aspectus potentius excitat sepultum, quam gallorum omnium cantus vel clamor.

Bona habet: agnosco & adoro potentiam tuæ gratiæ, Iesu in convertendo quolibet peccatore, respice nos semper, bone Iesu.

§. 125. *Et recordatus est Petrus verbi Domini sicut dixerat. v. 61.*

O felicem vultus huius aspectum! quam misericordis fuit hic, & ad se trahere volentis errantem! illustrando mentem, ac movendo affectum. Iratus erat Dominus arroganti Petro, amisit gratiæ lucem ad tempus, occidit ei sol ad vesperam, nunc mane humiliatus convertitur, incipit ei sol reoriri, apparere gratia.

Astronimi nugaces frustra nobis varios astrorum quorundam aspectus in calendariis depingunt. $\Delta \square * \sigma \circ$ isti sunt vani & nullius virtutis aspectus. Hic aspectus Christi est quærendus cunctis diebus, ille est felix, ille est operum nostrorum rector melior, quam omnes aspectus planetarum.

§. 126. Priusquam gallus cantet, ter me negabis. v. 61.

Iam ostendi, non gallum, vel eius cantum conuersioni S. Petri fuisse principium; fuit tamen etiam galli cantus conuersionis eiusdem aliquod instrumentum à gratia applicatum. Et habuit instrumento isti, licet tam parum agenti, magnum honorem Petrus, quia instituit, ut in cippis & sacris turribus ædium idea galli collocaretur apud Christianos, qui tantum honorem habuit gallo, quantum gratitudinis habuerit gratiæ Dei! Certe hinc æstimo verbum Petri: *Tu seis Domine quia amo te.* Alie hoc ex isto intelligo factò.

O Deus, da obsecro mihi donum gratitudinis, vt semper maximi faciam tuam gratiam.

§. 127. Et egressus foras. v. 61.

Quia in aula peccauerat Petrus, per consortium malorum, meritò ex ea egressus est foras, oculis misericordiæ Christi eum euocantibus, vt extra eam ageret pœnitentiam. Non bene pœnitentiam agit potator inter pocula; scortator in lecto, auarus in telonio, & quiuis peccator in occasione & illecebra sui lapsus.

O Peccatores exite, extra occasiones & illecebras mali, si vultis serio esse pœnitentes: si proximæ peccati occasiones non viteatur, peccatum amari censent Theologi, non dimitti.

§. 128. Fleuit amarè. v. 61.

Vt primum gratia Dei concurrrens loculum conscientiæ Petri tetigit: & hæ lachrymæ, siue extimore pœnæ, siue ex amore profluere cœperunt per Redemptoris fidem & spem; dies cœpit aboriri in anima Petri; fuerunt illæ lacrymæ pluuia omnium dignissima; fuit ille ros nocturnus, inter rores omnes pulcherrimus; inter guttas noctium amantissima dignaque, quæ omnium capita impleantur, vti est in cantico. Quam gratæ hæ Domino fuerint lacrymæ etiam ex eo constat, quod resurrectionis suæ nuntium specialiter Petro voluerit nuntiari. Nec semel Petrus has fudit lacrymas, sed vt testatur S. Clemens tota eas vita fouit, & ad galli cantum resuscitauit.

O Jesu Benignissime, quam fœlices sunt illi, quos ita respiciunt oculi tui, quos sic micantibus illustras radijs diuinæ lucis tuæ, vt & fundum suum perspiciere, & vitia sua agnoscere queant! quam cito illi conuertuntur! quam celeriter frigida illa corda calefcunt & emolliuntur, amore liquefcunt

cunt & fluunt: quæque antea à peccatis abstinere non poterant, iam corde conuerso clamant. *Domine quid me vis facere?* certè amatum non fuit flere Petrum amarè, quia videtur fleuisse amore.

§. 129. *Et viri qui tenebant illum. v. 62.*

Cur Christus Dominus solum respiciendo succurrerit Petro, indicatur causa, quod tunc à viris tenebatur, quando se miraculo liberum facere detrectabat. Quid sit viros tenuisse IESVM facile capit, qui virum pro robusto, in sacris litteris accipi nouit. Fortissimi igitur & audacissimi adhibiti sunt, & hi barbaris manibus eum barbare tenebant, ne, si arte miraculouè euaderet, illuderentur ipsi.

O Iesu fili Dei benedicti; ô Saluator pijsime & quis tibi non comparatur? quis tam ferreus, tamque ab humanitate alienus vt non comparatur, quod modo tenearis vinculus ab eis, quos creasti, quos conseruas, quos æternis damnare potes supplicijs: ego te in illis vinculis adoro & glorifico, Deus meus; Dominus meus.

§. 130. *Illudabant ei, cadentes. v. 63.*

Soluto consilio noctis & indico reditu in summum mane, vt aliquis iudicij repetiti species seruari videretur, aliquam quietis partem sibi dare visi sunt; at Domino nihil indultum quietis, sed reliqua nocte à ministris eius custodiæ commissis dirè vexatus est, nec erubuerunt, Euangelistæ aliqua saltem ludibriorum genera recensere quæ Dominus volens ista nocte nostri causa passus est, nosque eo magis illi obstrictos tenent, quo sunt indigniora & acerbiora. Expuerunt enim in faciem, quod erat genus contumeliæ grauissimum, & pro numero ministrorum magna fuerit oportet vis & sceditas sputorum, quibus diuina facies planè operata fuit. Colapis ceciderunt id est manu & pugno, caput, collum, dorsum aliasque partes pullarunt; addebatur plaga super plagam, lior super liorem, & quassatio super quassationem, donec corpus illud speciosum præ filijs hominum totum deformaretur, velaerunt oculos vt liberius eum cæderent cum irrisione; alapas dederunt manu aperta seu palmas in faciem eius. Hæc & talia plura infanda scurriliter in eo scurræ fecerunt.

Ego Te Christe veneror ac supplex adoro & acclamo, ô bone Iesu, hæc ludibria ac tormenta sint animæ meæ ornamentum, ac munimentum, supplico tuis gloriæ opprobrijs, tuis inuitar meritis, ex hac nocturna

vexatione & illusione tua certam spem salutis, & expectationem gloriæ
tempiternæ consecuturum me confido.

§. 131. *Et velauerunt eum. v. 64.*

Vt sese recrearent, varia ingenio malo adinuenerunt opprobria, in
quibus, qui excelleret, ille inter eos amplior videbatur, ita enim fieri solet
inter ardeliones, qui vbi convenerint, ingentem habent gazam ironiarum
& propudiorum. nemo ibi ingenio vult cedere.

§. Ed cur tu, ô pater Iuste, Pater omnipotens, qui habitas in cœlis, non
confundis eos & facis, vt lingua loquentium iniqua arefcat, aut faucibus
eorum adhæreat? causa est, quod hæc sit hora hominum, & potestas tene-
brarum, quam permittere voluit Dominus, vt nos ab illis tenebris & po-
testate liberaremur æternum.

§. 132. *Et percutiebant faciem eius. v. 64.*

Plenam maiestate & decore: tam sæpe, tam dirè, tam crudeliter, vt
per impactos illi colaphos intumuerit, dentes commoti sint intra gingiuas,
barbam multis in partibus euellentes, cuius mentionem Euangelistæ
quidem non faciunt, sed Prophetæ & inter alios Isaias dicens: *genas meas
dedi vellentibus.* Verum quam grauis eiusmodi Christo ignominia irrogata
fuerit cum illi barbam conuellebant, ex Clementis Alexandrini verbis fa-
cile colligi potest. sic enim inquit: *Hos pilostanti fecit Deus, vt eos, cum ad pru-
dentiam atas hominis accedit simul adesse, hominibus iubeat,* & infra subdit, *Nefas
est barbam vellere,* quæ est pulchritudo congenita, pulchritudo generosa &
ingenua: insuper hanc Seruatoris venerandam faciem ludibrio habebant,
iuxta Isaiam dicentem; *Faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuenti-
bus;* §. Iob etiam præter iam dictas iniurias eandem verberibus cæsam præ-
dixit: *Exprobrantes percusserunt maxillam meam.*

§. Alue igitur, & millies salue sancta facies nostri Redemptoris; in qua ni-
det species diuini splendoris, hodie refulgens in cœlis, & in iudicio ex-
tremo illustratura mundum vniuersum, Te Religiosi & Ecclesiastici ordi-
nis viri multi honorant, cum ad tuæ conuulsionis venerandam memo-
riam exprimendam genas suas & barbas veteri more radunt, & decal-
nant,

§. 133. *Et interrogabant eum. v. 64.*

Omnis generis curiositates, nequitias & vilitates (quas homini
honesto est nefas loqui) exercuerunt isti furciferi; irridendo eius
cencio-

concionēs, dicta, facta & exempla nequiter & petulanter adducendo verba Sacrae scripturae interpretantes, & sibi peruerse & ipsi applicantes, excellere vnus prae alio gestiebat, interrogabant eum de doctrina sua imprimis quomodo corpus eius esset panis de discipulis, de patre & matre eius, de genealogia, de familia, de diuitijs: & quia se diceret Prophetam, scire deberet vbi essent absconditi thesauri pecuniarum, vt eos reuelaret Principibus, & sic se liberare posset ab hac dira sua captiuitate & morte, quam ei inferre tentarent; imo si sibi eosdem reuelaret, se eum velle sinere elabi, Talia enim irritorie effutisse Iudaeos, & ministros eorum insinuat Prophetam dicens: *Mittamus lignum in panem eius.*

Hic cogita anima Christi fidelis, quam acer dolor penetraverit afflictissimum cor Iesu, cum sublati parumper luidis oculis & circumspiciens, num quis in tanta turba foret, qui olim affectas aliquo beneficio, vel audita ipsius doctrina saltem compareretur sibi, vel verbo defenderet, aut responderet iniquorum petitionibus, & non est inuentus ne vnus,

§. 134. *Dicentes prophetiza. v. 64.*

Accipio hoc verbum quasi dixerit, iam est tempus prophetizandi, si quid potes, igitur in hac arte, age, exere vim; materiam tibi damus, in qua clarè videre licebit an fallas.

Consolamini, consolamini, omnes qui timetis Deum, vt seruitus ei, si vobis quoque accidat pati opprobria, ecce habetis, in quos vos solari possitis, grauiora Dominus vester tulit, nolite deficere animis. Vicit ille & vos vincetis cum eo.

§. 135. *Quis est, qui te percussit? v. 64.*

Fatuè hi Iurcones iubebant Prophetam edicere, quis ipsum percussisset cum percutientem oculis conspicerent, aut ipsimet percuterent. Optimè siluit Christus ad huiusmodi stulta postulata, nam prophetate est abscondita reuelare, maxime quæ lumine naturæ nequeunt penetrari.

O Deus, da mihi gratiam, vt quando responsa illusorie, ex me vel alio viro bono postulantur, ea tuo exemplo docti prætermittamus, iuxta monitum Salomonis, tibi enim est tempus silendi, quando non est bona ratio loquendi.

§. 136.

§. 136. Et alia multa blasphemantes, dicebant in eum. v. 65.

Quæ erant alia multa? nisi iniuriæ, obiectiones, accusationes, execrationes, blasphemiarum cogitet quisque ex his quæ iam dicta sunt. Nimirum, quod ipse non posset esse Deus, nec filius Dei, minimè Messias, quem expectarent Iudæi imò quod esset patriæ proditor, seductor gentium & Iudæorum, Dæmonium habens: Hypocrita, non Propheta, Fabri filius, vaser, iniquus, vini potator, & qui pervertere studeret legem Moÿs & Iudæorum; fidem à Patribus & Prophetis diuinitus datam &c. tacebat interea Dominus noctem eam supremam, vitæ mortalis traducens in oratione pro ijs ipsis tortoribus nobisque omnibus Deum Patrem exorans, in eius vniuersæ sacratissima voluntate atque obedientia acquiescens; ex quo & aliud adijciendum genus contumeliarum, cum eius summo cruciatu coniunctum, nullam tomno morulam corpusculo fello permitterent. Quis talia fando temperet à lacrymis? quid his contumelijs potest adæquare in faciem illam, quam fluctus maris reueriti sunt; quam sol in cruce videns, radios occultat, spuebant, cædebant explentes inimicam rabie; sane vel cogitatu horrendum est homini, quantumuis res mox morituro talia irrogari: nedum innocentem pati ab ijs quos summis affecerat beneficijs, ab infamibus vilissimisque ministris? Quid? Deum ipsum ab hominibus, eorum salutis causa venari! sed omnia hæc in Iudæorum caput reciderunt, vestis sacerdotalis eis adempta; oculis velamen impositum; facti sunt inderisum & improperium omnibus nationibus in præsentem diem.

NOs igitur, ô patientissime Iesu, Domine & Rex cæli & terræ, nos te veneremur ac supplices adoremus, tuæque hæc ludibria ac tormenta animarum nostrarum ornamenta sint ac munimenta; tuis gloriemur opprobrijs; tuis iuniamur meritis; ex hac nocturna precatione & illusionem certam spem salutis, & expectationem gloriæ sempiternæ consequamur. Amen,

§. 137. Et ut factus est dies. v. 66.

Crederes forte hæc, piè lector, Christo datam aliquam requiem à vexationibus: sed nocte tota hæc, nec custodes, nec Iudices, sua voluntate; neque Dominus noster aliena malitia, per momentum aliquod quietem habuit.

CONSolate te Christiane si vel ab immiti Domino, vel hoste vel superiore, vel alijs causis etiam obedientia grauaris, si requies tibi non conceditur

ceditur optata; adhuc mitius tecum agitur, quam cum Domino tuo actum est, consolare, noli anxari, vel plorare, dic intra te: dabit Deus his quoque finem.

§. 1. 8. *Conuenerunt Seniores populi & Principes Sacerdotum & Scribae. v. 66.*

1. Quia nocte latae sententiae, vel iudicia facta non habentur valida; sic summo mane iterum congregantur Sacerdotes, Scribae & Seniores ut omnium suffragiis nocturna condemnatio renouetur. 2. Si quidem hanc iustitiam non curauerint, iniquis certe noua concilij conuocandis rat causa; nimirum quomodo nocturna Christi ad mortem condemnatio executioni daretur, an ipsi per se eum deberent occidere, an per Praedem curare occidi. Ut igitur suas scrutationes efficaciter in necem Christi quanto citius perducerent ad finem, magno desiderio expectato lucis exortu confluerunt; vnde appositè S. Leo sic eos arguit. Hoc mane, & lucis non ortus vobis lucis contigit, sed occidit, nec vestris oculis solitus dies prodijt, sed impijs mentibus nox tetræ cœcitatibus incubuit. Hoc mane vobis templum & altaria diruit; Legem & Prophetas ademit; Regnum & Sacerdotium abtulit, in laetum æternum omnia festa conuertit. *Luce enim insanum cruentumque consilium tauri pingues, vituli multi frementes bestiae, canes rabidi, ut morti authorem vitæ & ignominiae Dominum gloriæ traderent.*

Domine, deduc me in iustitia tua propter inimicos meos; dirige in conspectu tuo viam meam; inclinaui enim cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem. Nolo me vnquam rehum conciliorum esse partem; nec ad ea aduocari, vbi de iustitia opprimenda consultatur.

§. 139. *Et duxerunt illum in concilium suum. v. 66.*

Cum iam dies illuxisset, & tristis illa nox finem accepisset, tristior succedente die; Principesque sacerdotum iterum conuenissent in concilium, ut Christum morti addictum, ei cito inuoluerent, crudeles & impij Tyranni in domo Caiphæ Dominum per crudeles ministros barbarè trahentes & trahentes, duxerunt in concilium, ut iam tunc vere dicere possent ad spectatores; videre quam viliter trahor! quam crudeliter, trahor quam patienter sustineo!

Conservet Deus optimus maximus omnes Regentes, ne in hoc exemplum malitiæ & nequitiae incidant; & fac cum seruo tuo Domine secundum misericordiam tuam, ut iustificationes tuas requiram, semper.

§. 140. *Dicentes: si tu es Christus, dic nobis. v. 66.*

Hanc quæstionem alij blando me, alij duro ore, permixtim & turbulente proposuerunt Domino; illi cogitantes, si eum blande compellamus confidenter suam dicet sententiam: hi, si proterve eum affamur, territus negabit se esse quod aliàs dixit; sed peruidebat Dominus consilium omnium eorum contra se, & nec blanditijs astute agentium, nec terrore truculentorum capiebatur sapientia Dei.

Domine, bene permisisti circa te talia sophismata exerceri, ut tui fideles per ista instruerentur ad cautelam, eadem enim egerunt persecutores gentiles, & hæretici falsi fratres in tuis seruis, quæ in te exercuerunt Iudæi. Tibi igitur laus & gloria sit in sæcula qui nobis tam illustri exemplo præite dignatus es.

§. 141. *Et ait illis: si vobis dixerò, non credetis mihi. v. 67.*

Attende ad bonos mores Christi Domini tui, considera quomodo & quam modeste, humili et discretè, & sine cholera, arrogantia aut metu responsum det ijs, qui ipsam interrogant, cum arrogantia, odio, & inuidia. Discet & tu humiliter & cum modestia respondere amicis, & inimicis tuis pariter te interrogantibus: ut modestia tua laudetur coram Deo & hominibus, & quid respondit interrogantibus: An esset Christus? non aliud quam, non credetis: Certe hoc dicendo, satis ostendebat se esse Christum, quia hoc ipso ostendebat, te vel Deum, qui secreta cordis ipsorum pernosceret, vel valde prudentem, qui ex ante gestis certo prævideret futura contingentia, maxime contingenter te habentia; uti est velle credere, vel nolle.

Deus meus, agnosco te ex tuis meritis signis quæ sunt sapientia, gratia, & virtutes; & ideo adoro verbum tuum bonum, verbum sanctum, credo, credo.

§. 142. *Si autem interrogauero, non respondebitis. v. 68.*

Tam dixerat Dominus: si Theles posuero & explicationem earum per sacrarum litterarum, Moysis & aliorum Prophetarum & Patriarcharum Patrum vestrorum consensum probauero, non credetis; quia feci tam potenter quam fieri potest. Contra si vos Thesis ponatis, & ego contra argumentatus fuero, tunc ad argumenta mea etiã non respondebitis mihi in forma, negando, concedendo, aut distinguendo; sed dicetis ut alias *nescimus nolumus*, &c. Cum igitur in vobis iste pro ratione voluntas, miror vos simulare, quod desideretis intelligentiam de mea Persona, cum eam no-

litis habere, quandoquidem oblatam utroque modo possibili semper estis aspernati.

ECce ita sapienter loquebatur Dominus meus in iudicio tantorum virorum! Quis non miretur super eius dictis sanctis? Sed Christus Dominus meus semper sic loquitur. Ego autem insipienter, & alij sapienter locuti sumus. O Christe emenda nos per sapientissimas tuas elocutiones & propositiones,

§. 143. *Neque dimitteis. v. 68.*

Quoniam quod minus est facere recufatis, vt asserente & probante me credatis, vel interrogante me respondeatis, o Principes, quid spei esse potest de dimissione me: si vel sole clarius ostendero, me Christum Filium Dei esse viventis: imo tunc minus dimittetis, quia hoc ipsum est causa invidia totius, & ex ea ortæ apprehensionis, inauditiæ tractationis malæ & condemnationis iniustæ, quia filius Dei sum, & dicor.

O Principes, Principes, non videtis quo loco & in quanto periculo firmiter utinam saperetis, & ipsum Deum, Dei filium, iam vobiscum existentem adoraretis, & spiritu & veritate. quantum bonum haberetis apud Deum & homines! quantum gaudium & gloriam! sed hæc est hora vestra & potestas tenebrarum: patientia vsque ad iudicium.

§. 44. *Ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. v. 69.*

Solent homines oppressi in humanis iudicijs iniuste, cum ex ijs aliter non possunt appellare, ad Dei supremum tribunal recurrere; vt pulcherrimis exemplis factum, efficaciter ostendit Drexelius in suo tribunali lib. 2. cap. 3. quod caput omnes hoc loco pernosse oportem; hoc igitur posito, video hic Christum Dominum in iudicio hominum extreme & pessime oppressum etiam appellare. Veruntamen cum dignitatis suæ & persone memori respectu. Non appellat ad Dei iudicium vt adiuuandus; sed vt Iudex confesturus, & vt præses futurus: Eo igitur citat suos modo iudices: nec dubium quin ibi apparebuut die & hora præfixis, quomodo & alijs eocitatis euenit, apud Drexelium relatis.

TU Domine Iesu clementissime, viuorum simul & mortuorum Angelorum quoque, dæmonum, hominum & totius mundi Iudex æquissime, ne intres in iudicium cum seruo tuo; ne uè extremū rigorem aduersum me exerceas: redeat tibi quæso in memoriã nostri te caula è cælo in terram descendisse, nostri te caula

Cruce affixum, & eadem mortuum, nostri te denique causa ad inferos usque penetrasse; post tot igitur labores; post tot arumnas, & molestias, ne nos perdas & abicias. Recordare Iesu pie, quod simus causa tua via; nec nos perdas illa die, quod ut non fiat, nunquam in iudicio hominem ullum opprimam, ne forte contra me ad tutum supremum tribunal appellet.

§. 145. Dixerunt ergo omnes ei: Tu ergo es filius Dei? v. 70.

Audientes principes, & totum concilium ipsum Iesum, loqui de virtute & sessione sua à dextris Dei, facile advertunt, eum insinuare, quod ipse sit filius Dei, quomodo enim à dextris Dei sedere præsumeret, nisi honorabilior vel æquè honoratus cum Deo? ut igitur speciem dent suis calumniis, quasi expressius dici poscunt, quod jam satis intellexerant omnes peccatores, quo deciditis, quando vos passionibus vestris sine mortificationis remedio permittitis!

O Iesu, verè tu es filius Dei, hoc ego credo ut & credam, & in hac fide morti desidero, ubi autem veneris à dextris patris in virtute Dei iudicare vivos & mortuos, memento mei, quia congregabuntur ante te omnes gentes, & illi ipsi, qui te nefariè judicarunt, videam te tunc securus sedentem in maiestate magna, in aëris medio super vallem Iosaphat, ubi ipsi montes contremiscent, & pavebunt, ut saccus cinericius intrepidus perstare possit: Tunc, ô dulcis animarum Redemptor, furorem exue, aut saltem minue, ut faciens, non in furore tuo, arguas me.

§. 146. Qui ait, vos dicitis quia ego sum. v. 70.

Quia vos Scribæ & Pharisei colligitis ex meis dictis, & factis, & asseveratis dicendo: Tu ergo es filius Dei? negare & ego non possum, quia ego sum, natura Dei filius! modesta, sed pulchra asseveratio; imò vox salutis, confessio sancta.

Christe Deus meus & omnia, te hodie & semper agnosco filium Dei unigenitum consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt visibilia, invisibilia; & non alium Deum præter te. Tu iudex totius mundi constitutus, ac toti mundo imperans, fratribus, tuis ignosce; ignosce quæso hominibus; benigno eos oculo respice; eosque gloriæ tuæ visione locupletes redde; meque cum eis fac gaudere perpetim.

§. 147. At illi dixerunt; quid adhuc desideramus testimonium? v. 71.

Vides jam Christiane lector, animum eorum, qui antea a deo avidè

Q 3

quæ-

quærebant scire professionem Christi, de se ipso, qua eam intentione quæsierint, Denudatus est animus; velum scissum est, animus amarus, invidus, fallum diligens jam apparet, Si enim serio veritatem amassent, utique dixissent: & quomodo probas vel ostendis te Dei esse filium, ut credamus & congruenter honoremus. Nihil horum hic fit; sed præiudicio pessimo tota actio consuminatur, quasi dicerent, Non est iste vilis homo, filius Dei.

Domine lectu, patientiam habe, (uti habes) modò, postea tua causa melius defendetur; videbunt, in quem transfixerunt,

§. 148. *Ipsi enim audivimus de ore eius. v. 71.*

Quid audistis Iudæorum principes & populi seniores? quia Christus dixit filius Dei ego sum. Bene. Et si audistis, cur non creditis probandi veritatem; fides enim ex auditu. Sed vos vultis capere Iesum in sermone malitiosè, ut mortis declareretur reus ante oculos hominum; & hoc & quod intus audistis, odio in ipsum efferati estis, & favore erga inimicum ejus capitalem pontificem Caipham, qui eum occidendum decreverat, ut mortuus non morderet amplius; unicum enim timebat quia ipsius & aliorum pontificum malitiam arguebat, ut emendarèt. Sic consilarii multi favent inordinate judici, & similiter multi Curialistæ principi assentiuntur, & sic Iudæi Caiphæ, respondere conantur, secundum quod sentiunt principum suorum affectum duci plus ad unam partem, quam ad aliam, sive iure, sive injuriis: hujus etiã generis sunt multi adulatores extra curias principum & magnatum qui, volentes captare benevolentiam hominum; illis applaudunt & in omnibus consentiunt; etiam in manifestè malis; & tales bene figurantur per canes venientes ad mendicum Lazarum & lingentes uclera eius, sed non sanantes, magis autem innovantes, ne sub Christo sanentur.

Innocentissimus interim Dei filius, Deus ipse damnatur à Blaphemis; ad judicatur morti fons vitæ veritas à mendacio, justitia ab iniquitate, pietas à blasphemia damnatur. Fontem vitæ mortis reum pronuntiant mortui. Mirare & obstupescere cœlum,

CAPUT XXIII.

§. 149. *Et surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum v. 1.*

Quo furore? quo impetu? quo gaudio & clamore? quæ mens concipere, quæ lingua explicare, poterit: ut data est copia Iesum de duceudi, latellibus & tortoribus principum, irruunt in agnum lupi rapaces; in paulo